

**MİLLETLERARASI MAL SATIMI SÖZLEŞMESİNDE (CISG) ALICININ
SÖZLEŞMEYİ İHLÂLİ VE SONUÇLARI**

Yunus BOZDOĞAN

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Eskişehir, 2016

**MİLLETLERARASI MAL SATIMI SÖZLEŞMESİNDE (CISG) ALICININ
SÖZLEŞMEYİ İHLÂLİ VE SONUÇLARI**

Yunus BOZDOĞAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Meral GÜRBÜZ

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs 2016

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Yunus BOZDOĞAN'ın "Milletlerarası Mal Satımı Sözleşmesinde (CISG) Alıcının Sözleşmeyi İhlali ve Sonuçları" başlıklı tezi **11 Temmuz 2016** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **Özel Hukuk** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd.Doç.Dr.Meral GÜRBÜZ

Üye : Doç.Dr.Oğuz Sadık AYDOS

Üye : Yrd.Doç.Dr.Hayriye ŞEN DOĞRAMACI

Doç.Dr.Fatih TEMİZEL
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Vekili

Yüksek Lisans Tez Özü

MİLLETLERARASI MAL SATIMI SÖZLEŞMESİNDE (CISG) ALICININ SÖZLEŞMEYİ İHLÂLİ VE SONUÇLARI

Yunus BOZDOĞAN

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs 2016

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Meral GÜRBÜZ

Uluslararası Taşınır Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Viyana Antlaşması veya İngilizce kısaltması olan CISG olarak da bilinen Uluslararası Antlaşma, Milletlerarası taşınır mal satımına uygulanacak maddî hukuk kuralları içeren yeknesak hukuku oluşturur. Viyana Antlaşması, 10 Nisan 1980 tarihinde 62 ülkenin katıldığı Viyana Konferansı'nda oybirliği ile kabul edilmiştir. Şu anda, 84 ülkenin taraf olduğu ve dünya ticaretindeki çoğunluk tarafından kabul edilmiş ve Türkiye'nin de 1 Ağustos 2011 tarihi itibarıyla taraf olduğu bir Uluslararası Antlaşmadır.

Türkiye, Antlaşmaya taraf olma sürecinde 11.01.2011 tarihinde 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nu kabul etmiş ve bu Kanun 01.07.2012 tarihi itibarıyla de yürürlüğe girmiştir. TBK'nın satış sözleşmesine ilişkin hükümleri ile Viyana Satım Sözleşmesi hükümleri birçok noktada farklılık göstermektedir. Bu farklılıklardan en çok dikkat çeken, TBK'nın ifa engelleri sistemi olarak Viyana Antlaşması'ndan farklı bir sistem benimsemiş olmasıdır. Bu çalışmada bir ifa engeli olan, Viyana Satım Antlaşması'na göre alıcının sözleşmeye aykırı davranışı dolayısıyla satıcının talep edeceği haklar TBK'da benimsenen sistemle karşılaştırmalı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: CISG, Viyana Antlaşması, Uluslararası Ticaret Antlaşması.

Abstract

THE BREACH OF THE CONTRACT BY THE BUYER AND ITS EFFECTS UNDER THE “UNITED NATIONS CONVENTION ON CONTRACTS FOR THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS (CISG)”

Yunus BOZDOĞAN

Private Law Department

Anadolu University Social Sciences Institute, May 2016

Advisor: Yrd. Doç. Dr. Meral GÜRBÜZ

“United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods,” referred to as the *“Vienna Convention”* or abbreviated as *“CISG”* provides a uniform regime for contracts for the international sale of goods. The Convention was adopted unanimously by 62 States at a diplomatic conference in Vienna on 10 April 1980. As of 8 June 2016, the Convention has 84 state parties that account for the majority of the world trade, including Turkey, which ratified the Convention on 1 August 2011.

Turkey, during the ratification process of the CISG, adopted the *“Turkish Code of Obligations”* on January 1, 2011. The Code entered into force on July 1, 2012. The provisions of the Code regarding the contracts for the sale of goods differ from the provisions of the CISG at many points. The most striking difference is that the Code stipulates a different regime than the CISG regarding non-performance of the obligations. This study addresses the remedies of the seller for the breach of the contract by the buyer under the CISG by comparing related provisions of the *“Turkish Code of Obligations.”*

Keywords: CISG, Vienna Convention, International Sale of Goods.

Önsöz

“Milletlerarası Mal Satımı Sözleşmelerinde (CISG) Alıcının Sözleşmeyi İhlali ve Sonuçları” konulu bu çalışma Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans çalışması olarak hazırlanmıştır. Tez konusunun belirlenmesi aşamasından tezin son aşamasına kadar yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen sayın danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Meral GÜRBÜZ’e en içten duygularıyla teşekkür ederim.

.../.../2016

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Her hangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlakî ve hukukî sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Yunus BOZDOĞAN

Özgeçmiş

Yunus BOZDOĞAN

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Ls. 2011 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Lise 2006 Pütürge Lisesi

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri/yılı: 20.05.1988/Pütürge Cinsiyet: Erkek Yabancı dil: İngilizce

İçindekiler	<u>Sayfa</u>
Jüri ve Enstitü Onayı	iii
Yüksek Lisans Tez Özü	iv
Abstract.....	v
Önsöz	vi
Özgeçmiş	viii
İçindekiler	ix
Kısaltmalar Listesi	xiii
Giriş.....	1

Birinci Bölüm

CISG'in Uygulama Alanı

1. Genel Olarak	4
2. İşyerleri Farklı Devletlerde Bulunan Taraflar Arasındaki Mal Satım Sözleşmeleri.....	6
3. Taraf Olmayan Bir Devletin Milletlerarası Özel Hukuk Kurallarının Taraf Olan Bir Devletin Hukukuna Atıf Yapması	7
4. Tarafların Çekince Koymamış Olmaları.....	9
5. Antlaşma'nın Uygulama Alanı Dışında Tuttuğu Satım Sözleşmeleri 12	
5.1. Tüketici Satım Sözleşmeleri.....	13
5.2. Açık Artırma Yoluyla Yapılan Satımlar.....	14
5.3. Cebri İcra ve Diğer Kanun Gereğince Yapılan Satımlar.....	15
5.4. Menkul Kıymet, Kambiyo Senedi ve Para	15
5.5. Gemi, Tekne, Hava Yastıklı Taşıt veya Hava Taşıtı Satımı	15
5.6. Elektrik Satımı	16

5.7. Yazılım Satımı.....	17
6. Tarafların Antlaşmayı Uygulama Alanı Dışı Bırakması	17

İkinci Bölüm

Antlaşma Gereğince Alıcının Borçları ve Borcun Alıcı Tarafından İhlali

1. Genel Olarak	20
2. Alıcının Borçları.....	21
2.1. Satım Bedelinin Ödenmesi Borcu.....	21
2.1.1. Genel olarak	21
2.1.2. Semen belirlenmesi.....	22
2.1.3. Malın ağırlığına göre semini belirleme.....	26
2.1.4. İfa yeri	27
2.1.5. İfa zamanı	27
2.1.6. Genel kural	32
2.2. Malları Teslim Alma Borcu	33
2.2.1. Genel olarak	33
2.2.2. Hasarın geçişi	34
2.3. Alıcının Diğer Borçları	36
2.3.1. Genel olarak	36
2.3.2. Muayene ve ihbar külfeti	36
2.3.3. Malları muhafaza ve satma borcu.....	39
3. İhlalin Şartları.....	41
3.1. Genel Olarak.....	41
3.2. Yükümlülük İhlâli	41
3.3. Alıcının Sorumluluktan Kurtulamaması	43
3.3.1. Genel olarak.....	43

3.3.2.	Sorumluluktan kurtulma hâlleri	44
3.3.3.	Üçüncü kişinin fiilleri dolayısıyla sorumluluktan kurtulma .	46
3.3.4.	Geçici sebeplerle sorumluluktan kurtulma	47
3.3.5.	Satıcıyı bilgilendirme yükümlülüğü	47
3.3.6.	Sorumluluktan kurtulmanın hukukî sonucu	48
3.4.	Sözleşmeye Aykırılığa Satıcının Sebep Olmaması.....	48

Üçüncü Bölüm

Sözleşmenin Alıcı Tarafından İhlâli Halinde Satıcının Sahip Olduğu Hukuki İmkânlar

1.	Genel Olarak.....	50
2.	Aynen İfayı Talep Etme Hakkı	50
3.	Sözleşmeden Dönme Hakkı	52
3.1.	Genel Olarak	52
3.2.	Sözleşmenin Esaslı İhlali	53
3.3.	Mehil Tayin Etme	56
3.4.	Sözleşmeden Dönme Hakkının Sonuçları	58
4.	Malın Özelliklerini Belirleme Hakkı.....	58
5.	Tazminat Talep Etme Hakkı.....	59
5.1.	Genel Olarak	59
5.2.	Tazminatın Kapsamı.....	60
5.3.	Zararın Hesaplanması	61
5.4.	Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılması.....	63
6.	Faiz Talep Etme Hakkı	64
6.1.	Genel Olarak	64
6.2.	Gecikme Dolayısıyla Faiz Talep Etme Hakkı	64

6.3. Sözleşmenin Kaldırılması Dolayısıyla Faiz Talep Etme Hakkı	65
7. Öne Alınmış Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Haklar	67
7.1. Genel Olarak	67
7.2. İfayı Askıya Alma Hakkı	67
7.3. Sözleşmeden Dönme Hakkı.....	70
SONUÇ	71
KAYNAKÇA	74

Kısaltmalar Listesi

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BD	:Baro Dergisi
BK	:Borçlar Kanunu
Bknz.	:Bakınız
C.	: Cilt
CISG	:Convention on the International Sale of Goods
Çev.	: Çeviren
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dpn	:Dipnot
f.	:Fıkra
GAÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HESBAİD	: Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimle, Aylık İnternet Dergisi
HPD	: Hukukî Perspektifler Dergisi
ICC	: International Chamber of Commerce
INCOTERMS	:International Commercial Terms
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İKÜHFD	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

İÜMHAD	: İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
Ls.	:Lisans
m.	:Madde
MHMÖHB	:Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
RG	: Resmî Gazete
s	:Sayfa
S.	:Sayı
SÜHFD	:Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
UNCITRAL	:United Nations Commission on International Trade Law
vd.	: ve devamı
Y.	: Yıl
YÜED	:Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi

Giriş

Günümüz dünyasında ülkelerin kendi üretimlerinin kendilerine yetmemesi ya da farklı ülkelerde bulunan eşyaya ihtiyaç duymaları kaçınılmazdır. Söz konusu ihtiyaçlar ise uluslararası ticaret ile elde edilmektedir. Nitekim ticaretin olduğu yerde hukukun olmaması düşünülemez. Uluslararası ticarete ilişkin her ülkenin kendi hukuk kuralları elbette mevcuttur. Ancak her ülkenin birbirinden farklı hukuk kurallarının olması uluslararası hukukî uyumsuzlukların çözümünde hangi hukuk kurallarının uygulanacağı noktasında büyük sorunlar yaşatmaktadır. Hangi hukuk kurallarının uygulanacağını tespit edilmesi durumunda dahi tarafların hukukî güvenliği önem kazanmaktadır.

Artan meselelerde ortaya çıkan sorunların çözülmesi gereği ortak bir hukukun oluşturulması ihtiyacını doğurmuştur. Çözüm adına bir hukuk birliğinin oluşması için 20. yüzyılda birçok çalışma yapılmıştır. 1964 yılında Lahey'de yapılan diplomatik konferansta satım hukukuna ilişkin iki antlaşma kabul edilmiştir. Birincisi, Milletlerarası Mal Satımı Hakkında Yeknesak Kanuna İlişkin Antlaşma, İkinci antlaşma ise Milletlerarası Mal Satım Sözleşmelerinin Kurulması Hakkında Yeknesak Kanuna İlişkin Antlaşma'dır. Söz konusu iki antlaşma katılan devlet sayısının az olmasından dolayı bekleneni verememiştir. Ancak daha sonraki çalışmalara bir katkı sağlamıştır. Daha sonra Birleşmiş Milletlerin Uluslararası Ticaret Hukukuna İlişkin Komisyonu'nun (UNCITRAL) çalışmaları neticesinde oluşturulan bir taslak 11 Nisan 1980 yılında Viyana'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler 97. Diplomatik Konferansı'nda 42 ülke tarafından kabul edilmiş ve 1988 yılında yürürlüğe girmiştir. Sonuç olarak 1988 yılında yürürlüğe giren uluslararası satım sözleşmelerine ilişkin Birleşmiş Milletler Viyana Sözleşmesi¹ ortaya çıkmıştır.

Türkiye Viyana'daki konferansa katılmış ancak bu tarihte antlaşmayı onaylayan ülkeler arasında yer almamıştır. Türkiye ilk olarak 14 Nisan 2009 tarih ve 27200 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 5870 sayılı uygun bulma

¹ Çalışmamız boyunca, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana sözleşmesi) Antlaşma şeklinde ifade edilecektir.

Kanununu kabul etmiş ve sonrasında 7 Nisan 2010 tarih ve 27545 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 11 Mart 2010 tarihli Bakanlar Kurulu kararnamesi ile katılma belgesinin tevdi edilmesine karar verilmiştir. Nihayet ülkemiz çok gecikmeli de olsa 1 Ağustos 2011 tarihi itibariyle Antlaşmaya taraf ülke hâline gelmiştir.²

Uluslararası Antlaşma esas itibariyle dört kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, (m.1-14) uygulama alanına yer verilmiş; İkinci kısımda, (m.14-25) satış sözleşmesinin kuruluşu düzenlenmiş; üçüncü kısımda, (m.25-89) satış sözleşmesinin hükümleri olan tarafların hak ve borçları belirtilmiş ve son kısımda ise (m.89-101) son hükümler ifade edilmiştir.

Antlaşmaya taraf ülke sayısı Ağustos 2015 itibariyle 84'e ulaşmıştır.³ Antlaşma birçok farklı hukuka sahip ülkeyi belli hukuk kuralları içinde bir araya getirmiştir. Antlaşma Common law⁴, Civil law⁵ hukuk sistemini benimseyen ülkeleri, her iki hukuk sistemini benimseyen ülkeleri, Sosyalist sistemleri benimseyen ülkeleri⁶ ve İslâm hukuk sistemini⁷ benimseyen ülkeleri belli hukuk kuralları noktasında uluslararası ticarete yeknesaklığı sağlamak amacıyla bir araya getirmiştir.⁸

² Antlaşmanın uygun bulunduğu dair Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 01.01.2006 tarihinde TBMM'ye sunulan Kanun Tasarısı, 4.12.2007 tarihi itibariyle TBMM'nin gündemine alınmıştır.

Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşmasına Türkiye Cumhuriyetinin katılımı uygun bulduktan sonra 02.04.2009 tarih ve 5870 sayılı Antlaşmaya Türkiye'nin katılımının uygun bulunduğu ilişkin yasanın 14 Nisan 2009 tarihli Resmî Gazetede (RG Sayı 27200) yayımından sonra Bakanlar Kurulu Kararnamesinin 07 Nisan 2010 tarihli Resmî Gazetede (RG Sayı 27545) yayınlanmasıyla Antlaşma Türkiye'de yürürlüğe girmiştir.

³ <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/countries/cntries.html>

⁴ İngiltere'de doğmuş olan *Common Law* hukuk sistemi, tedvin edilmemiş bir hukuk sistemidir. Örf adet hukukuna, mahkeme kararlarına ve dağınık yapıdaki kanunlara dayanan bir hukuk sistemidir. başta İngiltere, ABD, Kanada, Avustralya, Güney Afrika, Hindistan gibi birçok ülkede uygulanmaktadır.

⁵ *Civil law* hukuk sistemi, yasama organı tarafından yapılan ve toplanmış kanunlara dayanan hukuk sistemidir. Türkiye'nin uyguladığı hukuk sisteminin temeli Roma Hukuku'dur. Almanya, Fransa, İsviçre, İtalya, gibi birçok ülke tarafından kabul görmüş bir hukuk sistemidir.

⁶ Örneğin Çin, Küba.

⁷ Örneğin Mısır, Irak, Suriye.

⁸ M. Loukas (2012). CISG'in uygulama alanı: yer, zaman ve kişi bakımından, milletlerarası satım hukuku. Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması. (CISG). (Çev: Candan Yasan), (Ed: Y. M. Atamer), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.8.

Ülkemizdeki hukuk sistemine baktığımızda da Türk Borçlar Kanunu'nun yapım aşamasında Antlaşma ilkelerinden yararlanılmadığı görülmüştür. Bununla birlikte benzer ilkelerin benimsendiğini de belirtmek mümkün.

Çalışmamızda, sözleşmenin alıcı tarafından ihlâli ve ihlâlin sonuçları incelenecektir. Ancak taraf devletlerin iç hukuku hâline gelen ve maddî hukuk kuralları içeren uluslararası antlaşmanın hangi hukukî uyumsuzlıklara uygulanacağı konusunun tespiti önemli olduğundan, öncelikle uygulama alanına ilişkin genel bilgi verilecek; ardından alıcının sözleşme gereği ortaya çıkan sorumluluğu üzerinde durulacaktır. Son bölümde ise alıcının yükümlülüklerini ihlâli hâlinde satıcının sahip olduğu hukukî imkânlar incelenecektir.

Birinci Bölüm

CISG'in Uygulama Alanı

1. Genel Olarak

CISG'in uygulama alanı, CISG m.1-6 arasında özel olarak belirtilmiş olmakla beraber; sadece bu hükümlerle sınırlı olmayıp, Antlaşmanın diğer bir takım maddelerinde de uygulama alanına ilişkin esaslardan bahsedildiği görülmektedir. Bu yüzden CISG'in uygulama alanını belirleyen ya da kısıtlayan diğer maddeleri de incelemek gerekmektedir.⁹

Antlaşma hükümlerinin uygulama alanının belli olması hukukî güvenlik açısından son derece önemlidir. Maddî hukuk kurallarını içeren Antlaşma hükümlerinin uygulanması için, taraflar arasındaki hukukî ilişkinin öncelikli olarak bir satış sözleşmesine dayanması gerekmektedir¹⁰. Antlaşma metninde satış sözleşmesinin tanımına yer verilmemekle beraber, satıcı ve alıcının yükümlülükleri belirtilmiştir. Buradan hareketle, satıcının, malları teslim etmek, mallara ilişkin belgeleri vermek ve malların mülkiyetini geçirmek borcu (CISG m.31) karşısında alıcının, bedeli ödemek ve malları teslim borcu (CISG m.54) Antlaşmaya konu satış sözleşmesinin unsurlarını oluşturmaktadır.¹¹

CISG'in bir hukukî uyuşmazlığa uygulanması Antlaşmaya taraf olan devletin milletlerarası özel hukuk kurallarından önce gelmektedir. Çünkü antlaşmaya taraf olan devlet CISG'ı iç hukukuna dâhil etmiş olur.¹² Antlaşma'nın uygulama alanına giren bir ihtilafta taraflar antlaşmanın uygulanmayacağını

⁹ Z. Zeytin (2008). s.231.

¹⁰ Y. Atamer (2005). Uluslararası satım sözleşmelerine ilişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) uyarınca satıcının yükümlülükleri ve sözleşmeye aykırılığının sonuçları. İstanbul: Beta Yayıncılık, s.34; Z. Zeytin. (2008). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın (CISG) uygulama alanına ilişkin bir inceleme. BATİDER, 24(3), s.218.

¹¹ B. Heiderhoff (2012). CISG'in uygulama alanı: konu bakımından Milletlerarası satım hukuku: Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG). (Çev: Ajda Gençsoy), (Ed: Y. M. Atamer), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.26.

¹² M. Loukas (2012). s.1.; E. Kanışlı (2013). CISG uyarınca alıcının yükümlülükleri ve sözleşmeye aykırılık halinde satıcının hakları. İstanbul: On İki levha Yayıncılık, s.5.

kararlaştırmadı iseler hâkim antlaşmayı res'en uygulayacaktır.¹³ CISG'in uygulama alanına girmeyen uluslararası sözleşmelerde ise milletlerarası özel hukuk kuralları devreye girecektir.

CISG'nin uygulanması için aranan koşullardan ilki milletlerarası bir satım sözleşmesinin var olmasıdır.¹⁴ Bu koşul antlaşmanın birinci maddesinde belirtildiği üzere "*işyerleri farklı devletlerde bulunan taraflar arasındaki mal satım sözleşmelerine uygulanır*" şeklinde ifade edilmiştir.

CISG büyük ölçüde Lahey¹⁵ satım hukukunun temel ilkelerini benimsemekle birlikte onun eksikliklerinin çözümünü de kapsamı yönüyle daha kapsamlı bir sözleşme olmuştur.¹⁶ Ancak Lahey Antlaşmasına taraf olan bir ülkenin CISG'e taraf olması Lahey'e olan üyeliğini sonlandırmasına bağlıdır.¹⁷ CISG m.99/III'e göre 1 Temmuz 1964 tarihinde Lahey'de hazırlanan Milletlerarası Mal Satım Sözleşmelerinin Kurulması Hakkında Yeknesak Kanuna İlişkin Antlaşma (1964 Lahey Kurulma Antlaşması) veya 1 Temmuz 1964 tarihinde Lahey'de hazırlanan Milletlerarası Mal Satımı Hakkında Yeknesak Kanuna İlişkin Antlaşma (1964 Lahey Satım Antlaşması)'dan her hangi birine veya her ikisine taraf olan ve Viyana Antlaşmasına onay veren veya kabul eden, uygun bulan veya Viyana Antlaşması katılan devlet, aynı anda, 1964 Lahey Kurulma Antlaşması veya 1964 Lahey Satım Antlaşması'ndan duruma göre birini veya her ikisini, Hollanda hükümetine bu yönde yapacağı bildirimle feshedecektir.

¹³ Z. Zeytin (2008). s.231.

¹⁴ Y. Atamer (2006). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Türkiye. HPD, 8, s.160.

¹⁵ Milletlerarası satım kurallarının birleştirilmesi amacıyla yapılan bir çalışma olan Lahey ilk olarak, 1926 tarihinde anılan Maddî Menkul Malların Milletlerarası Satımına Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Lahey Satım Antlaşması olarak gündeme gelmiştir. Antlaşmanın yetersiz olması, ikinci dünya savaşının etkilerinden ve bir takım kusurlarının bulunması gibi sebeplerden dolayı Antlaşma onaylanmamıştır. Bununla birlikte söz konusu çalışmalar 1 Temmuz 1964 tarihli "*Lahey Yeknesak Satım Sözleşmeleri*"nin oluşmasına zemin hazırlamıştır. CISG'in oluşmasına da temel oluşturmuştur. Ancak aynı uygulama alanına sahip iki tane uluslararası Antlaşmasının varlığına sebep olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Z. Zeytin (2015). Milletlerarası mal satım sözleşmeleri Hukuku-CISG. (2.Baskı). Ankara: Seçkin, s.38.

¹⁶ Y. Atamer (1995). Birleşmiş Milletler satım hukukunun Uluslararası uygulama alanı. İBD, 69(10-12), s.553.

¹⁷ Y. Atamer (2006). s.160.

2. İşyerleri Farklı Devletlerde Bulunan Taraflar Arasındaki Mal Satım Sözleşmeleri

Antlaşmanın uygulanma koşulu, 1. maddenin (1)(a) fıkrasında, işyerleri farklı devlerde bulunan taraflar arasındaki mal satım sözleşmelerinde bu devletlerin akit devletlerden olması gerektiği ifade edilmiştir. Yani alıcı ve satıcın işyerlerinin farklı ülkelerde olması gerekir. Bu farklı ülkelerin de Antlaşmaya taraf olan ülkelerden olması gerekir.

İşyeri kavramı, Antlaşmada tanımlanmamıştır. Doktrinde bir takım tanımlamalar mevcuttur. *“Sözleşme tarafının meslekî faaliyetini fiilen ve ağırlıklı olarak yürüttüğü yer işyeridir.”*¹⁸ Bununla beraber antlaşmada, taraflardan birinin birden fazla işyeri olması hâlinde hangi işyerinin dikkate alınacağı Antlaşmanın 10. maddesi¹⁹ kapsamında ifade edilmiştir. Sözleşmenin kurulması sırasında veya öncesinde taraflarca bilinen veya dikkate alınan koşullar değerlendirilerek, sözleşme ve sözleşmenin ifası ile en yakın irtibat içinde olan işyerinin esas alınması gerekir. Aynı hükmün ikinci fıkrasına göre, taraflardan birinin hiçbir işyerinin olmaması hâlinde mutad meskeninin esas alınacağı belirtilmiştir.

CISG m.1 (1)(a) hükmü Antlaşmanın uygulanması bakımından temel hüküm niteliğindedir.²⁰ Taraflar m.6 gereğince Antlaşmanın uygulanmamasını kararlaştırmadığı sürece, Antlaşma hükümleri hâkim tarafından doğrudan uygulanır.

Antlaşma 1. maddesinin 3. fıkrasında²¹ Antlaşmanın uygulanmasında, tarafların ne vatandaşlığı ne tacir olup olmadıkları ne de işin ticarî ya da alelade iş olduğunun dikkate alınacağı hüküm altına alınmıştır.

Antlaşma gereğince, sözleşmenin uluslararası bir sözleşme olarak kabul edilmesi için, sözleşme yapacak kişilerin tabiiyetleri önemli değildir. Tarafların vatandaşlığı aynı olsun ya da farklı olsun işyerleri farklı ülkelerde yer alıyorsa

¹⁸ Y. Atamer (2005). s.46.

¹⁹ CISG m.10 (a) *“taraflardan birinin birden fazla işyerinin olması halinde, sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde taraflarca bilinen veya dikkate alınan koşullar değerlendirilerek sözleşme ve sözleşmenin ifası ile en yakın irtibat içinde olan işyeri esas alınır, (b) taraflardan birinin hiçbir işyerinin olmaması halinde mutad meskeni esas alınır.”*

²⁰ M. Loukas (2012). s.17.

²¹ CISG m.1 (3) *“Bu Antlaşmanın uygulanmasında ne tarafların vatandaşlığı, ne tacir olup olmadıkları, ne de sözleşmenin adî veya ticarî nitelikte olması dikkate alınır.”*

Antlaşma hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Önemli olan sözleşmeyi akdedecek kişilerin işyerlerinin farklı olmasıdır.²² Örneğin işyeri Türkiye’de olan bir Türk vatandaşı ile işyeri Hırvatistan’da olan Türk vatandaşının yapacağı sözleşme, tarafların işyerleri farklı ülkelerde olduğundan dolayı uluslararası bir sözleşmedir ve Antlaşma hükümleri uygulama alanı bulur.

Tarafların mensubu oldukları ülke Antlaşmaya taraf olmasa da işyeri taraf ülkede bulunuyorsa Antlaşma hükümleri uygulama alanı bulacaktır.²³ Tarafların işyerlerinin farklı ülkelerde yer aldığı, sözleşmenin kurulmasından önce veya en geç kurulması anına kadar anlaşılabilir ise tarafların işyerlerinin farklı ülkelerde yer alması koşulu gerçekleşmediğinden CISG’nin uygulanmasından da bahsedilemez.²⁴

Sözleşmenin ticarî satım ya da alelade bir satım olması Antlaşmanın uygulanması bakımından önem arz etmez. Antlaşmaya taraf olan ülkeler bakımından ticarî-alelade mal kavramlarında karmaşa yaşanmaması için Antlaşmanın uygulanmasında ticarî-alelade mal ayırımına girilmemiştir.²⁵ Ancak bu hususa ilişkin sınırlama, 4. madde kapsamında uygulama alanı dışında tutulan bir takım sözleşmeler ile getirilmiştir.

3. Taraf Olmayan Bir Devletin Milletlerarası Özel Hukuk Kurallarının Taraf Olan Bir Devletin Hukukuna Atıf Yapması

CISG m. 1, f.1 (b) uyarınca Taraflardan en az birisinin üye devletlerden olmaması durumunda forum ülkesinin²⁶ devletler özel hukuku kurallarının üye devletlerden birisinin hukukunun uygulanmasını öngörmesi durumunda, CISG hükümleri uygulanabilir.²⁷ Bu durumda, sözleşme taraflarının işyerinin bulunduğu devletlerden bir tanesinin Antlaşmaya taraf olmaması hâlinde de

²² A. G. Toker (2005). 11 Nisan 1980 tarihli uluslararası taşınır mal satımına ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin (Viyana Sözleşmesi) uygulama alanı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.55.

²³ Y. Atamer (2005). s.54.

²⁴ S.R. Yüksel (2013). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) uyarınca hasarın geçişi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, s.56.

²⁵ A. Toker (2005). s.49.

²⁶ Forum ülkesi: Sözleşmeye taraf olmayıp, sözleşmeye taraf olan bir ülke ile ticarî ilişki içerisinde olan ülkedir.

²⁷ Y. Atamer (2005). s.67.

Antlaşma uygulama alanı bulabilecektir.²⁸ Devletler özel hukuku kurallarının atıf yaptığı devletin sözleşmeye taraf olması yeterlidir.²⁹ Buna göre örneğin, işyeri Türkiye’de olan bir kişi ile işyeri Portekiz’de³⁰ olan bir kişinin yapmış olduğu sözleşmede ihtilaf çıkması durumunda, kanunlar ihtilafı kurallarına göre uygulanacak hukukun Türk hukuku olması durumunda Türkiye Antlaşmaya taraf olduğundan CISG hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

Antlaşmanın söz konusu hükmü uygulama alanını genişleten bir hükümdür.³¹ Ancak CISG m. 95 gereğince sözleşmeye taraf olacak ülkelerin söz konusu hükme çekince koyarak, hükümle bağlı olmayacaklarını beyan etmeleri yoluyla hükmün uygulama alanına bir sınırlama getirilmiştir.³² Burada Antlaşmanın maddî hukuk kurallarının tamamen yeknesak hukuk kurallarından oluşmadığı, üye devletlerin Antlaşmanın bir takım hükümlerini³³ uygulamak konusunda taraflara özgürlük tanıdığı görülmüştür.

İşyeri farklı ülkede olup her iki ülkenin de Antlaşmaya taraf olduğu uyuşmazlıklarda Antlaşma hükümleri hâkimleri bağlar ve bertaraf edilmediği sürece Antlaşma hükümleri res’en uygulanır.³⁴ Ancak sözleşme taraflarından birinin ülkesi Antlaşmaya taraf değilse, CISG m. 1, f.1 (b) hükmü o ülkenin hâkimini bağlamaz.³⁵ Bu durumda hâkim, kendi ülkesinin kanunlar ihtilafı kurallarına bakacak Antlaşma hükümlerinin uygulanabileceğine ilişkin bir düzenleme varsa Antlaşma hükümleri uygulanabilecek, yoksa hâkim, kanunlar ihtilafı kurallarına göre uygulanacak hukuku tespit edecektir.³⁶

²⁸ S. Yalçıntaş (2011). Viyana Satım Sözleşmesi'nin kapsamı ve sözleşme ile Türk Milletlerarası satım hukukunda yaşanacak değişiklikler. <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/yalcintas.pdf>. s.7, (Erişim tarihi: 25.03.2016)

²⁹ E. Erdem (2008). Milletlerarası ticaret hukuku ile ilgili makaleler. İstanbul: Beta Yayıncılık, s.36.

³⁰ Portekiz Antlaşmaya taraf değildir.

³¹ A. G. Toker (2005). s.45.

³² Çekince koyan ülkeler: Amerika Birleşik Devletleri, Çek Cumhuriyeti, Çin, Singapur ve Slovakya.

³³ CISG m. 92, 93, 94, 95, 96 hükümlerine taraf olacak ülkelerin çekince koyma imkânı tanınmıştır.

³⁴ Y. Atamer (2006). s.161.

³⁵ B. Tiryakioğlu (1990). 11 Nisan 1980 tarihli Milletlerarası mal satımlarına ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Milletlerarası Özel Hukuk kuralları ile ilişkisi. AÜHFD, 41(1), s.196.

³⁶ Z. Yıldırım (2013). Milletlerarası mal satımına ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (Viyana Satım Sözleşmesi) uygulama alanı. GAÜHFD, 17(1-2), s.1072.

4. Tarafların Çekince Koymamış Olmaları

Antlaşmanın uygulama alanına ilişkin tüm koşullar gerçekleşmiş ise, Antlaşmanın uygulanması kaçınılmazdır. Ancak taraf devletler çekince ileri sürerek Antlaşmanın uygulanmasını bertaraf edebilirler.³⁷ Antlaşmanın 98. maddesine göre, “*Antlaşmada açıkça izin verilmiş olanlar dışında hiçbir çekince kabul edilemez*”. Dolayısıyla Antlaşmanın çekince konabilme ihtimalini düzenlemediği hükümler için taraf devletin çekince koyması mümkün değildir.³⁸ Antlaşmada çekince koyabilme olanağı sunan birçok hüküm vardır. Çekince konabilecek hükümlerin fazla olması antlaşmanın özgürlükçü bir antlaşma olduğunu göstermektedir.

Çekince konabilme imkânı sunan hükümlere baktığımızda en başta, uygulama alanına ilişkin çekince koyabilme imkânı karşımıza çıkmaktadır. Antlaşmanın uygulama alanını düzenleyen hükme ilişkin çekince koyabilme yetkisi CISG 95.maddesinde³⁹ düzenlenmiştir. Çekince koyma yetkisi veren hükme göre, her devlet, onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesinin tevdi edilmesi sırasında, Antlaşmaya taraf olmayan bir devletin, Antlaşmanın uygulanmasını sağlayan hükmünün uygulama alanı dışında bırakılmasına imkân tanımıştır.⁴⁰ Yani satış sözleşmesinin yapıldığı iki farklı devletin de üye devlet olması durumunda CISG hükümleri uygulama alanı bulabilecektir. Satım sözleşmesinin taraflarından birisinin işyerinin bulunduğu ülke üye devlet değil ise CISG uygulama alanı bulamayacaktır.

Çekince koyma olanağının sunulduğu diğer bir hüküm, CISG 92. maddesine⁴¹ göre, her bir taraf devlet imza, onay, kabul ve uygun bulma veya

³⁷ Z. Zeytin (2011). Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri (CISG) Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.40.

³⁸ Z. Zeytin (2011). s.40.

³⁹ CISG m.95, “*Her Devlet, onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesinin tevdi edilmesi sırasında, bu Antlaşmanın 1. maddesinin 1. fıkrasının b bendi ile bağlı olmayacağını beyan edebilir.*”

⁴⁰ Bknz. Uygulama Alanı, Başlık 3.

⁴¹ CISG m.92, (1) “*Her bir taraf Devlet imza, onay, kabul, uygun bulma veya katılım anında bu Antlaşmanın II. Kısmı ile bağlı olmayacağını veya bu Antlaşmanın III. Kısmı ile bağlı olmayacağını beyan edebilir. (2) Bu Antlaşmanın II. Kısmı veya III. Kısmı hakkında yukarıdaki fıkra uyarınca bir beyanda bulunan taraf Devlet, beyanın ilgili olduğu Kısımda düzenlenen konular bakımından, bu Antlaşmanın 1. maddesinin 1. fıkrası anlamında taraf Devlet olarak kabul edilemez.*”

katılım ânında Antlaşmanın II. kısmını oluşturan sözleşmenin kurulması hükümleri ve III. kısmı oluşturan malların satımı hükümlerinin uygulanması konusunda çekince koyma hakkına sahiptir.

Çekince koyma imkânı II. ve III. kısımlar için ayrı ayrı olabileceği gibi her iki kısım için de olabilir. Söz konusu hükmün ikinci fıkrasına göre ise Antlaşmanın II. ve/veya III. kısmı için çekince koyan taraf devlet, çekince konulan kısımlar bakımından Antlaşmanın uygulama alanını düzenleyen maddesi çerçevesinde taraf devlet olarak kabul edilmemiştir. Dolayısıyla Antlaşmanın II. ve III. kısımları için çekince koyan üye devlet bakımından Antlaşmanın uygulanmasının tek yolu, devletler özel hukuku hükümlerinin atıf yapmak suretiyle üye devlet hukukunun uygulanmasına olduğu söylenebilir. Ancak doktrinde bir görüş, m.92 anlamında konulan çekincenin taraf devletin hukukuna atıf yapılması durumunda dahi uygulanmayacağını kabul etmektedir.⁴² Bu durumda söz konusu devlet sözleşmenin uygulanması bakımından sözleşmeye taraf olmayan devletten farklı değildir. Ancak Antlaşmanın II. ve/veya III. kısmına ilişkin çekince ileri süren üye devlet Antlaşmaya taraf kalmaya devam eder.⁴³

Antlaşmanın 93. maddesinde⁴⁴ öngörülen çekince federal devlet yapısı olan ülkelerde Antlaşmanın belli bir bölgede uygulanmasını sağlamaktadır.⁴⁵ İlgili hükme göre taraf Devlet imza, onay, kabul, uygun bulma veya katılım ânında Antlaşmanın tüm ülkesel birimlere veya bunlardan sadece bir veya birkaçına teşmil edebileceğini beyan edebilir. Dolayısıyla m. 93 anlamında çekince koyan üye devletin uygulama alanı dışında bıraktığı bölge bakımından

⁴² F. Franco (1996). Cross-References and editorial analysis. Article 1. s.2, <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/cross/cross-1.html>. (Erişim tarihi: 17.05.2016).

⁴³ A. Toker (2005). s.58.

⁴⁴ CISG m.93, (1) *“Bir taraf Devletin, bu Antlaşmada ele alınan konularla ilgili olarak kendi anayasası uyarınca değişik hukuk sistemlerinin uygulandığı iki veya daha fazla ülkesel birimi varsa, taraf Devlet imza, onay, kabul, uygun bulma veya katılım anında bu Antlaşmanın tüm ülkesel birimlere veya bunlardan sadece bir veya birkaçına teşmil edileceğini beyan edebilir ve herhangi bir zamanda yapacağı başka bir beyan ile, bu beyanını değiştirebilir. (2) Bu beyanlar tevdi makamına bildirilecek ve beyanlarda, Antlaşmanın uygulanacağı ülkesel birimlerin hangileri olduğu açıkça belirtilecektir. (3) Bu Antlaşma, bu madde uyarınca yapılmış bir beyan nedeniyle bir âkit Devletin ülkesel birimlerinin tümüne değil sadece bir veya birkaçına uygulanıyorsa ve bir tarafın işyeri o Devlette bulunuyorsa, bu işyeri Antlaşmanın uygulandığı bir ülkesel birimde bulunmadıkça, Antlaşmanın amaçları çerçevesinde bir âkit Devlette bulunmuyor kabul edilir. (4) Bir taraf Devletin bu maddenin 1. fıkrası uyarınca hiçbir beyanda bulunmaması halinde, Antlaşma o Devletin tüm ülkesel birimlerine uygulanır.”*

⁴⁵ Z. Zeytin (2011). s.40.

Antlaşmanın uygulanmasından söz edilemez. Avustralya, Danimarka ve Kanada CISG m. 93'e göre çekince koyan devletlerdir.⁴⁶

CISG 94. maddesine⁴⁷ göre, aynı veya birbirine çok yakın hukukî kurallara sahip olan iki veya daha fazla üye Devlet Antlaşmanın, işyeri o Devletlerde bulunan taraflar arasındaki satım sözleşmelerine veya bunların kurulmasına uygulanmayacağını her zaman beyan edebilirler. Söz konusu çekinceyi diğer çekincelerden farklı kılan en önemli özellik, bu çekincenin her zaman beyan edilebilir olmasıdır. CISG'in amacını farklı hukuk sistemlerinin olduğu bir dünyada yeknesak bir hukuk sisteminin oluşturulması olarak özetlersek CISG m. 94 yerinde bir hükümdür. Çünkü aynı veya birbirine çok yakın bir hukuk sisteminin benimsendiği hukuk düzeni içerisinde CISG hükümlerine ihtiyaç duyulmayacağını söyleyebiliriz.

Ele alacağımız son çekince imkânı ise CISG 96. maddesinde⁴⁸ düzenlenen şekil serbestisi çekincesidir. Antlaşmanın 11. maddesine⁴⁹ göre sözleşmenin kurulmasının veya ispatının yazılı bir şekilde yapılması zorunluluğu öngörülmemiştir. Sonuç olarak şekil serbestisinin hâkim olduğunu söyleyebiliriz. Ancak taraf Devletler şekil serbestisini benimseyeceklerini çekince koyarak beyan edebilirler. Antlaşmanın 29. maddesine⁵⁰ göre bir sözleşme, tarafların

⁴⁶ Z. Zeytin (2011). s.40.

⁴⁷ CISG m.94 (1) *"Bu Antlaşmada düzenlenen konular hakkında aynı veya birbirine çok yakın hukukî kurallara sahip olan iki veya daha fazla âkit Devlet, bu Antlaşmanın, işyeri o Devletlerde bulunan taraflar arasındaki satım sözleşmelerine veya bunların kurulmasına uygulanmayacağını her zaman beyan edebilir. Bu tür beyanlar birlikte veya karşılıklı tek taraflı beyanlarda bulunulması yoluyla yapılabilir. (2) Bu Antlaşmada düzenlenen konular hakkında, Antlaşmaya taraf olmayan bir veya birden fazla Devletle aynı veya birbirine çok yakın hukukî kurallara sahip olan bir âkit Devlet, bu Antlaşmanın, işyeri o Devletlerde bulunan taraflar arasındaki satım sözleşmelerine veya bunların kurulmasına uygulanmayacağını her zaman beyan edebilir. (3) Fıkra 2'deki beyanın konusu olan bir Devlet, sonradan bir taraf Devlet haline gelirse, yapılan beyan, Antlaşmanın yeni taraf Devlet bakımından yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1. fıkra uyarınca yapılmış bir beyan hükmünde olur; şu kadar ki, yeni taraf Devlet bu beyana katılmalı veya tek taraflı bir karşı beyanda bulunmalıdır."*

⁴⁸ CISG m.96, *"Mevzuatı, satım sözleşmelerinin yazılı olarak kurulmasını veya ispat edilmesini şart kılan bir taraf Devlet, her zaman 12. madde uyarınca, satım sözleşmesinin kurulmasını, değiştirilmesini veya mutabakatla ortadan kaldırılmasını veya bir icabın, kabulün yahut diğer herhangi bir irade beyanının, yazılı şekilden başka şekilde yapılmasını mümkün kılan bu Antlaşmanın 11. ve 29. maddesinin veya II. Kısımının herhangi bir hükmünün, taraflardan birinin işyerinin bu Devlette olması durumunda uygulanmayacağına ilişkin bir beyanda bulunabilir."*

⁴⁹ CISG m.11, *"Satım sözleşmesinin kurulması veya ispatı yazılı şekilde yapılmak zorunda olmadığı gibi başka herhangi bir şekil hükmüne de bağlı değildir. Sözleşme, tanık dahil her usulle ispat edilebilir."*

⁵⁰ CISG m.29, (1) *"Bir sözleşme, tarafların salt anlaşması ile değiştirilebilir veya sona erdirilebilir. (2) Her türlü değişiklik veya sona erdirme anlaşmasının, yazılı yapılması gerektiği hükmünü"*

salt anlaşması ile değiştirilebilir veya sona erdirilebilir. Üye devletler şekil serbestisini düzenleyen maddeye çekince koyarak 29. maddede belirtilen hükmün tarafların salt anlaşması ile değil, herhangi bir şekil koşuluna bağlı kalınarak sözleşmenin içeriğini değiştirebileceğini veya sona erdirebileceğini kararlaştırabilirler. CISG 96. maddesi de tıpkı 94. madde gibi diğerlerinin aksine her zaman ileri sürülebilen bir çekinceciir. Söz konusu düzenleme 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile paralellik göstermektedir. TBK uyarınca, taşınır satımları şekil serbestisine tabîdir.⁵¹

5. Antlaşma'nın Uygulama Alanı Dışında Tuttuğu Satım Sözleşmeleri

Antlaşma, uygulama alanı bakımından bazı satım sözleşmelerini kapsam dışında bırakmıştır. Uygulama alanı dışında tutulan satım sözleşmelerinin başında taşınmaz satışları gelmektedir. Sadece taşınırlar hakkında uygulanacak olan Antlaşmada, nelerin taşınır mal olarak kabul edileceği düzenlenmemiştir. Ancak Antlaşmanın uygulanmasında somut olarak taşımaya elverişli malları anlamamız gerekir.⁵²

Antlaşma taşınır mal olarak kabul ettiğimiz her şeyi uygulama alanına dâhil etmemiştir. Antlaşmanın 2. maddesi ile taşınır satımına konu olan bazı eşya uygulama alanı dışında tutulmuştur. Antlaşmanın genelini incelediğimiz zaman hangi tür satımları kapsadığını belirleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Aksine Antlaşmanın 2. maddesinde Antlaşmanın uygulanmasına dâhil edilmeyen satım türlerinden söz edilmektedir.⁵³

içeren yazılı bir sözleşme, başka şekilde bir anlaşmayla değiştirilemez veya ortadan kaldırılamaz. Ancak taraflardan biri, kendi davranışı ile diğer tarafın bu davranışa güven duymasına yol açtığı ölçüde bu hükme dayanamaz."

⁵¹ 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu, m.12 "Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir". Taşınır satımını düzenleyen m.209 ve devamı maddelerinde taşınır satımları her hangi bir şekle tâbi tutulmamışlardır.

⁵² E. Apaydın (2013). Satım hukuku özelinde Uluslararası sözleşme hukukunun birleştirilmesi çalışmalarının kronolojisi. YÜED, 8(Özel Sayı), <http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/8-Eylem-APAYDIN.pdf>. s.78. (Erişim tarihi: 10.05.2016)

⁵³ A.G. Toker (2005). s.79.

5.1. Tüketici Satım Sözleşmeleri

Tüketici satımlarını uygulama alanı dışında tutan Antlaşma'nın 2. Maddesi aşağıdaki düzenlemeyi getirmektedir.

Madde 2

“Bu Antlaşma aşağıdaki satımlara uygulanmaz.

(a) Kişisel veya ailevi ihtiyaç veya ev ihtiyacı için mal alınması; meğerki satıcı, sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde, malların böyle bir kullanım için alındıklarını bilmesin ve bilmesi gerekmesin (CISG m.2(a)).

Tüketici satımı, kişisel ve ailevi ihtiyaç veya ev ihtiyacı için mal alınması; meğerki satıcı, sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde, malların böyle bir kullanım için alındıklarını bilmesin ve bilmesi gerekmesin.”

Antlaşmanın uygulama alanı bulması bakımından, tarafların vatandaşlığı, tacir olup olmamaları, işin ticarî iş olup olmaması dikkate alınmazken, tüketici satım sözleşmeleri uygulama alanı dışında bırakılmıştır.⁵⁴ Antlaşmanın amacının uluslararası ticarî satımlar için yeknesak bir hukukun oluşturulması olduğu göz önünde bulundurulduğunda söz konusu düzenlemenin yerinde olduğu görülecektir.

Düzenleme ile esasında tüketici sıfatıyla satın alınmış olan bir taşınır malın Antlaşmanın uygulama alanı dışına çıkarılması amaçlanmıştır. Tüketicinin satın almış olduğu taşınır malların çeşidi ve sayısına ilişkin her hangi bir hüküm bulunmamaktadır.⁵⁵ Dolayısıyla tüketici sıfatı ile alınmış olan taşınır eşyayı belli bir miktar ile sınırlandıramayız. Düzenlemeye göre taşınır mal satın alacak olan kişi her ne kadar tüketici sıfatı ile sözleşme akdetmek istese de, satıcı sözleşme öncesinde veya sırasında malların tüketim amaçlı kullanılacağını bilmiyor veya bilmesi de gerekmiyorsa sözleşmeye Antlaşmanın hükümlerinin uygulanması kaçınılmaz olacaktır.

⁵⁴ F. İtir. Bingöl (2011). Uluslararası ticari satım sözleşmelerinde mücbir sebep (Türk Borçlar Hukuku'nda ve Viyana Satım Antlaşması'nda mücbir sebep). Ankara: Yetkin Yayınları, s.71.

⁵⁵ A.G. Toker (2005). s.79.

Her hangi bir satımın tüketici satımı olup olmadığının tespitinde alıcının amacı dikkate alınır. Kişisel ve ailevî ihtiyaç veya ev ihtiyacı için alınan mallar tüketici satımına konu olur. CISG m.2(a) gereğince, satıcının malların tüketim amacı ile alınıp alınmadığını bilmediği satımlara CISG hükümleri uygulanacak olmakla beraber; satım konusu malın tüketim amacı ile alındığı açık bir durum söz konusu ise CISG hükümlerini uygulamak mümkün olmayacaktır.⁵⁶ Örneğin, alıcının evin mutfağında kullanmak üzere bir tane tost makinası alması durumunda, tüketici satışı söz konusu olduğundan CISG hükümlerinin uygulanmasından söz edemeyiz. Hem ticarî hem de tüketim amaçlı kullanılabilen bir mal söz konusu ise de, her durumda somut olayın özelliklerine bakmak gerekecektir.⁵⁷

Tüketici satımlarının CISG'in uygulama alanı dışında tutulmasının nedeni, ise tüketicilerin satıcı karşısında zayıf kalması sebebiyle tüketicinin korunmasının ülkeden ülkeye farklılık göstermesidir. Yani tüketici satımları kamu düzeni ile ilgili görülmüş ve tüketiciyi koruyan özel kanunlarla düzenlenmesi için kapsam dışında bırakılmıştır.⁵⁸

5.2. Açık Artırma Yoluyla Yapılan Satımlar

Antlaşma uyarınca, açık artırma yolu ile yapılan satımlar uygulama alanı dışında bırakılmıştır. (CISG m. 2/f. 1 (b)). Açık artırma yoluyla yapılan satımlar, her üye devletin kendi iç hukuku ile düzenledikleri özel hükümler içermesinden dolayı kapsam dışında bırakılmıştır.⁵⁹ Açık artırma yolu ile gerçekleştirilen satımlarda bir tane satıcı vardır ve satıcının karşısında mala ilişkin teklif veren birden fazla alıcı adayı vardır. Sonuç olarak alıcı belli değildir. Dolayısıyla Antlaşma hükümlerinin uygulama alanı bulması durumunda bile, ancak sözleşme kurulduktan sonra Antlaşma hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin bir kanıya varılabilir.⁶⁰

⁵⁶ Y. Atamer (2005). s.47.

⁵⁷ Y. Atamer (2005). s.48.

⁵⁸ E. Erdem (2008). s.42.

⁵⁹ B. Tiryakioğlu (1990). s.201.; E. Erdem (2008). s.43.

⁶⁰ A.G. Toker (2005). s.87.

5.3. Cebri İcra ve Diğer Kanun Gereğince Yapılan Satımlar

Antlaşma uyarınca, cebri icra ve diğer kanunlar gereği yapılan satımlar, uygulama alanı dışında tutulmuştur. (CISG m. 2/f. 1 (c)). Üye devlet kendi iç hukuku ile düzenleme yaptığı için, bu tür satımlar uluslararası nitelik ve diğer tüm CISG uygulama kurallarını içerse bile CISG hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.⁶¹ Hâkimin vereceği karar üzerine gerçekleştirilecek satımlar için de CISG uygulama alanı bulamaz.

5.4. Menkul Kıymet, Kambiyo Senedi ve Para

Antlaşma uyarınca, menkul kıymet, kambiyo senedi ve para uygulama alanına dâhil edilmemiştir. (CISG m. 2/f. 1 (d)). Uygulama alanının dışına bırakılmış olmalarının sebebi ise bu tür kıymetli evrağın kendilerine bağlanmış hakları içermekte olup, bir malı temsil etmemeleridir.⁶² Buna karşılık bir malı temsil eden konşimento veya emtia senetlerinin alım satımında Antlaşma hükümlerini uygulamak mümkün olacaktır.

5.5. Gemi, Tekne, Hava Yastıklı Taşıt veya Hava Taşıtı Satımı

Antlaşma gereğince, gemi, tekne, hava yastıklı taşıt ve hava taşıtı satımlarında Antlaşmanın hükümleri uygulama alanı bulamaz. (CISG m. 2/f. 1 (e)). Burada hava yastıklı araç kavramı dışındaki kavramlar açıktır. Hava yastıklı araç kavramından ise Hovercraft⁶³'i anlamak gerekir. Zira söz konusu eşya taşınır veya taşınmaz olup olmadıkları hususu ülkeden ülkeye farklılık arz eder.⁶⁴ Antlaşmanın sadece taşınırlara ilişkin uygulama alanı bulunduğu dikkate alındığında taşınır olup olmadıkları farklılık arz eden malların kapsam dışında

⁶¹ B. Tiryakioğlu (1990). s.201.

⁶² Z. Zeytin (2011). s.53.

⁶³ Hovercraft: sabit veya hareketli iken bütün ağırlığı sürekli oluşturulan tazyikli hava yastığı tarafından taşınan deniz aracıdır.

⁶⁴ Z. Zeytin (2011). s.53.

birakılması kaçınılmaz olmuştur. Ancak söz konusu mallara ilişkin yedek parça satımlarına Antlaşma hükümlerinin uygulanması mümkündür.⁶⁵

5.6. Elektrik Satımı

Antlaşma uyarınca, elektrik satımı uygulama alanı dışında bırakılmıştır. (CISG m. 2/f. 1 (f)). Nedeni ise elektriğin bir mal olup olmadığı hususunun tartışmalı olmasıdır. Bizim hukukumuzda elektrik enerjisi taşınır mal olarak kabul edilmiştir. Doğalgaz ve petrol gibi diğer enerji kaynaklarına ilişkin her hangi bir sınırlama getirilmediğinden söz konusu enerji kaynaklarının uygulama alanına dâhil olduğunu söyleyebiliriz.⁶⁶ Petrol somut bir enerji kaynağı olduğu için uygulama alanına dâhil edilmesinde sakınca yoktur. Ancak doğalgaz enerjisinin uygulama alanına dâhil edilip elektrik enerjisinin uygulama alanı dışında tutulması tartışmalı bir husustur.

Heiderhoff'a göre elektrik enerjisi mal olarak kabul edilmediğinden uygulama alanı dışında bırakılmıştır. Gaz ise somut olmayıp aynı zamanda haklar kadar soyut olmayan şeylerden olduğundan mal olarak kabul edilmiş ve söz konusu düzenleme yerindedir.⁶⁷ Ferrari'ye göre ise, elektrik enerjisi petrol ve doğalgaz gibi enerji kaynakları ile aynı niteliğe sahiptir. Dolayısıyla elektrik satımının uygulama alanı dışında bırakılmasının haklı bir gerekçesi olmadığından düzenlemenin yerinde olmadığını belirtmektedir.⁶⁸ Kanaatimizce, elektrik enerjisinin, diğer enerji kaynaklarından farklı değerlendirilmesinin izahı olmadığından Antlaşma kapsamına alınmaması yerinde değildir.

⁶⁵ Z. Zeytin (2008). s.247.

⁶⁶ Z. Zeytin (2011). s.54.; Y. Atamer (2005). s.55.

⁶⁷ B. Heiderhoff (2012). s.32.

⁶⁸ F. Ferrari (1995). Specific Topics of the CISG in the Light of Judicial Applications and Scholarly Writing, Journal of Law and Commerce. <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/>. s.15, (Erişim tarihi: 24.10.2015)

5.7. Yazılım Satımı

Yazılımların Antlaşmanın uygulama alanına dâhil olup olmadığı da tartışmalı bir husustur. Ferrari'ye göre sipariş üzerine üretilen yazılımlar ile alıcının isteğine göre üzerinde değişiklik yapılan yazılımlar dışındaki yazılımları genel olarak Antlaşma kapsamında değerlendirmiştir.⁶⁹ Atamer'e göre; Eğer yazılım, bir cd veya usb gibi cisimleşmiş bir unsur ise Antlaşma uygulama alanı bulacaktır. Ancak yazılım internetten indirilerek edinilecek ise konunun uluslararası doktrinde tartışmalı bir husus olduğunu söylemektedir.⁷⁰ Falcioğlu'na göre maddî ya da gayri maddî olsun Antlaşmanın uygulama alanına dâhil olmayan satım konusu eşya Antlaşmanın 2. maddesinde belirtilmişlerdir.

Konu itibarıyla Antlaşmanın 2. maddesi dışındaki tüm taşınır eşya uygulama alanı bulacaktır. Yazılımlar Antlaşmanın 2. maddesi ile uygulama alanı dışına bırakılmadığından yazılımlara ilişkin satışlara da Antlaşmanın hükümlerini uygulamak mümkün olacaktır.⁷¹ Kanaatimizce, yazılımların bir cd veya usb hâlinde satışı durumunda, Antlaşma hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Ancak yazılımların internetten indirilmesi suretiyle edinilmesi durumunda, söz konusu satışın uluslararası nitelikli olup olmadığı, satıcı veya alıcının işyerinin üye devlette olup olmadığına tespiti güç bir hâl alacağından Antlaşma hükümlerinin uygulanması sorunlu olabilir.

6. Tarafların Antlaşmayı Uygulama Alanı Dışı Bırakması

Antlaşmaya göre, *“Taraflar, bu Antlaşmanın uygulanmamasını kararlaştırabilecekleri gibi, 12. madde saklı kalmak şartıyla, hükümlerine istisna getirebilir veya hükümlerinin doğurabileceği etkileri değiştirebilirler.”* (CISG m. 6).

⁶⁹ F.Ferrari (1995). s.66

⁷⁰ Y. Atamer (2005). s.55.

⁷¹ M. Ö. Falcioğlu (2006). Karşılaştırmalı Hukuk ve (Amerikan Hukuku ve Viyana Antlaşması) Türk Hukukunda elektronik satım sözleşmesi ve kuruluşu. Ankara: Yetkin Yayıncılık, s.112.

Antlaşmanın üzerinde durduğumuz kısımları bakımından üye devletlerin çekince koyarak Antlaşmayı uygulama alanı dışında bırakabilmeleri mümkün olabilmektedir. Bununla birlikte Antlaşmanın 6. maddesinde⁷² düzenlenen hükümlerle, satım sözleşmesini kuracak olan tarafların Antlaşmanın uygulanmayacağına kararlılıklarını da mümkündür. Antlaşma hükümlerinin, uygulama alanı koşullarının yerine gelmesi ile birlikte kendiliğinden uygulama alanı bulacağı için tamamen veya kısmen uygulanmayacağı 6. madde kapsamında sözleşme taraflarınca da kararlaştırılabilir. Ancak yukarıda bahsettiğimiz çekinceler, sözleşme taraflarınca değil üye devletler tarafından sunulabilen çekincelerdir. Bu yönüyle 6. madde düzenlenen diğer çekincelerden ayrılır.

Antlaşmanın söz konusu hükmü uyarınca, 12. madde⁷³ istisna olmak şartıyla, Antlaşmanın hükümlerine istisna getirilebilir veya hükümlerinin doğurabileceği etkiler değiştirilebilir. Antlaşmanın 12. maddesinin içeriğine baktığımızda 96. madde gereğince şekil serbestisi noktasında çekince beyan etmiş üye devletlerden birisine Antlaşmanın 11. ve 29. maddesinin veya II. kısmının hükümleri uygulanmaz. Taraflar bu maddeye istisna getiremeyecekleri gibi maddenin etkilerini de değiştiremezler. Görülüyor ki CISG sistemi sözleşmeyi kuracak olan tarafların Antlaşmanın tamamen veya kısmen uygulanması noktasında irade özerkliğini benimsemiştir.⁷⁴

Antlaşma hükümleri uygun şartların oluşması durumunda hakîm tarafından res'en uygulanır.⁷⁵ Antlaşmanın 6. maddesi ile taraflara bir özgürlük imkânı tanınmıştır. Tarafların CISG hükümlerini uygulama alanı dışına bırakması bunu sözleşmede kararlaştırmalarına bağlanmıştır. Taraflar,

⁷² CISG m.6, "Taraflar, bu Antlaşmanın uygulanmamasını kararlaştırabilecekleri gibi, 12. madde saklı kalmak şartıyla, hükümlerine istisna getirebilir veya hükümlerinin doğurabileceği etkileri değiştirebilirler."

⁷³ CISG m.12, "Taraflardan birinin işyeri, 96. madde uyarınca beyanda bulunmuş âkit bir devlette bulunduğu takdirde, satım sözleşmesinin kurulmasını, değiştirilmesini veya mutabakatla ortadan kaldırılmasını veya bir icabın, kabulün yahut diğer herhangi bir irade beyanının, yazılı şekilden başka şekilde yapılmasını mümkün kılan bu Antlaşmanın 11. ve 29. maddesinin veya II. kısmının hükümleri uygulanmaz. Taraflar bu maddeye istisna getiremeyecekleri gibi maddenin etkilerini de değiştiremezler."

⁷⁴ C. Kaya (2008). Uluslararası menkul mal satımına dair Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) gereğince alıcının satım bedelini ödeme borcu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, s.7

⁷⁵ Y. Atamer (2006). 161.

Antlaşmanın hiç uygulanmayacağını kararlaştırılabilecekleri gibi, sadece bir takım hükümlerin uygulama alanı dışına bırakılmasını da kararlaştırabilirler.⁷⁶

Sonuç olarak, diyebiliriz ki Antlaşma hükümleri emredici nitelikte değildir. Maddî hukuk kuralları içeren Antlaşma olan hükümlerini, taraflar uygulama alanının tamamen dışında tutabileceği gibi, kısmen uygulanmasını da kararlaştırabilirler.⁷⁷

⁷⁶ H.Ö. Kocasakal (2013). Viyana Konvansiyonu'nun Milletlerarası Özel Hukuk bakımından uygulama alanı. GÜHFD, 1(Özel sayı), s.39.

⁷⁷ Z.D. Tarman (2013). Türk satım hukukunda yeni bir dönem: Viyana Satım Antlaşması'nın Milletlerarası sözleşmelere etkisi, ipek yolu canlanıyor: Türk-Çin Hukuk zirvesi konferans bildirisi. (Yayına hazırlayan: A. C. Yenidünya vd.). İstanbul: Adalet Yayınevi. Marmara Üniversitesi, s.181.

İkinci Bölüm

Antlaşma Gereğince Alıcının Borçları ve Borcun Alıcı Tarafından İhlâli

1. Genel Olarak

Antlaşmanın 53. maddesi gereğince “*Alıcı, sözleşme ve bu antlaşmanın gerektirdiği şekilde semeni ödemek ve malları teslim almakla yükümlüdür.*” Antlaşma maddesinde belirtilen semeni ödeme ve malları teslim alma borçları alıcının aslî borçlarından. Aslî borçlar dışında da alıcının bir takım yan borçları vardır. Sözleşmeye aykırı davranış hâlinde alıcıya uygulanacak yaptırımlarda ihlâlin aslî borç ihlâli mi yoksa tâli borç ihlâli mi olduğuna bakılmaz. Yani alıcının bütün borçları aynı şekilde değerlendirilir.⁷⁸ Antlaşma tarafların sözleşmenin içeriğini özgürce belirlemesine olanak tanımaktadır. Ancak sözleşmenin içeriği taraflarca kesin hatlarıyla çizilmediyse sözleşmeye uygulanacak yedek hukuk kuralları Antlaşmanın m.55-60 aralığında düzenlenmiştir. Unutulmamalıdır ki, söz konusu düzenlemelerin uygulanması tarafların üzerinde durmadığı bir konu ile ilgili olması hâlinde mümkündür. Tarafların açıkça kararlaştırmış olduğu bir konuda elbette sözleşme hükümleri uygulanacaktır.

Semenin ödenmesine ilişkin tarafların üzerinde durmadığı konular; semenin belirlenmesi (CISG m.55), semenin belirleneceği malın ağırlığının saptanması (CISG m.56), ifa yeri (CISG m.57), ifa zamanı (CISG m.58), ifanın yapılış tarzı (CISG m.59) olarak düzenlenmiştir.

Antlaşma, ifa engelleri sistemini genel bir kavram olan sözleşmeye aykırılık kavramı üzerine kurmuştur. TBK, ifa engelleri⁷⁹ sistemi bakımından,

⁷⁸ E. Erdem (2013). Viyana Satım Antlaşması'na göre alıcı ve satıcının borçlarının ihlâlinin sonuçları ve Türk Hukuku ile karşılaştırılması. GÜHFD, 1(Özel sayı), s.275

⁷⁹ İfa engelleri kavramı, Borçlar Kanunu'nda geçmeyen, ilk olarak Rona Serozan tarafından 1975 yılında yayınlanan “*Sözleşmeden Dönme*” adlı çalışmada yer verilen ve sözleşmenin ifa edilmeme türlerini kapsayan genel bir kavramdır. TBK'da ifa engelleri, aykırılığın türüne göre

Antlaşma hükümlerinden farklı bir sistem benimsemiştir. TBK’da ifa engelleri; imkânsızlık, gereği gibi ifa etmeme, temerrüt, ayıba karşı tekeffül, zapta karşı tekeffül olarak ayrı başlıklar altında düzenlenmiştir. 818 sayılı BK’nın ifa engelleri sisteminden kalan ve 6098 sayılı kanunda da benimsenen bu sistem, karmaşık bir yapıya sahip olduğundan eleştirilmiştir.⁸⁰

Antlaşma sistemine baktığımızda, ifa engeli olarak sadece “sözleşmeye aykırılık” kavramını üst bir başlık olarak benimsemiştir.⁸¹ Bununla sözleşmeye aykırılığın esaslı ihlâl olup olmadığı ayrımı da yapılmıştır. Tarafların hakları da sözleşmeye aykırılığın esaslı olup olmamasına göre değişmektedir. Sözleşmeye aykırı davranış veya Antlaşma hükümlerine aykırı davranış arasında da ayırım yapılmamıştır.⁸² Yani Antlaşmaya aykırı davranış da sözleşmeye aykırı bir davranış olarak kabul edilmektedir.

2. Alıcının Borçları

2.1. Satım Bedelinin Ödenmesi Borcu

2.1.1. Genel olarak

Antlaşmanın 54. maddesinde yer alan “*Alıcının semeni ödeme borcu, sözleşmede veya mevzuatta öngörülmüş olan semenin ödenmesini sağlayacak*

dağınık bir yapıda düzenlenmiştir. SEROZAN İfa Engelleri Kavramını şöyle açıklamıştır: Borç ilişkisi her zaman ifayla ya da (tevdî ve takas benzeri) ifa yerini tutan olgularla amacına ulaşarak son bulmaz. Çoğu zaman, ifa sürecinde, ifanın (borç ilişkisinin amacının) gerçekleşmesini engelleyen hesaba katılmamış eksiklikler ortaya çıkar. Edim programından sapmalarla karşılaşılır. Borçlu, edimini eksiksiz, düzgün, zamanında ve yerinde gerçekleştirmez ya da gerçekleştiremez duruma düşer. Öte yandan, alacaklı da verilen söze (borca) uygun edimi kabullenemeyebilir ya da kabullenemez duruma düşebilir. Nihayet, koşulların sonradan umulmadık bir biçimde değişmesi yüzünden, ifa, borçluya yüklenemeyecek ölçüde güçleşebilir ya da alacaklı için tüm anlamını yitirebilir. İşte bu olgulara “*ifa engel*” denir. R. Serozan (1990). Yürürlükteki ifa engelleri ve haksız fiiller hukukunun yetersizlikleri ve bu yetersizliklerin aşılmasında giderek önemi artan kavramlar: “*sözleşmenin müspet ihlâl*” ve “*Culpa in Contrahendo*.” İÜMHAD, 18, s.28.

⁸⁰ Y. Atamer (2012a). Satıcının sözleşmeye aykırı davranışı ekseninde CISG’in ifa engelleri sistemine genel bakış, Milletlerarası Satım Hukuku Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG). (Ed: Y. M. Atamer), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.230.

⁸¹ Y. Atamer (2012a). s.223.

⁸² İ.Y. Aktürk (2015). Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında satıcının ayıptan doğan sorumluluğu. Ankara BD, 2015(1), s.212.

önlemleri almayı ve formaliteleri gerçekleştirmeyi içerir.” şeklindeki düzenleme ile alıcının satım bedelini ödeme borcu genel olarak ifade edilmiştir.

Antlaşma, semenin belirlenmesi, ifa yeri ve ifa zamanına ilişkin hususların taraflarca serbestçe kararlaştırabilmesine imkân sağlamaktadır.⁸³ Bununla birlikte tarafların semenin belirlenmesi, ifa yeri ve ifa zamanı noktasında herhangi bir karara varmamış olmaları durumunda devreye girecek olan yedek hukuk kuralları 54. ve devamı maddelerinde düzenlemiştir.

2.1.2. Semen belirlenmesi

Antlaşmanın 55. maddesi gereğince, semenin belirlenmesi aşağıda görüldüğü gibi düzenlenmiştir:

“Sözleşme, açıkça veya örtülü olarak semen belirlenmeksizin veya semenin belirlenmesini sağlayacak bir düzenleme içermeksizin geçerli olarak kurulmuşsa, aksine herhangi bir emare bulunmadıkça, tarafların sözleşmenin kurulduğu anda ilgili ticarî branşta benzer koşullarda satılan aynı türden mallar için uygulanan carî fiyata örtülü olarak gönderme yapmış oldukları varsayılır.”

Söz konusu düzenleme tarafların satım bedelini kararlaştırmamış oldukları satım sözleşmelerine uygulanacaktır.

Antlaşmanın sözleşmenin kurulması başlıklı 14. maddesi gereğince, bir kimse ya da birden çok kimseye yapılan irade açıklamaları öneri sayılır. Bu irade açıklamaları yeterince açık ve kesin olmalıdır.⁸⁴ Sözleşmenin kurulabilmesi için semenin belirlendiği veya belirlenmesi için gerekli düzenlemenin yapıldığı teklifler yeterince kesin kabul edilir.⁸⁵ Yeterince kesin sayılmayan teklifler ise öneri olarak değerlendirilemez. Yani semenin belli veya

⁸³ C. Kaya (2008). s.28.

⁸⁴ E. Özsunay (1978). Uluslararası ticaret hukuku hakkında Birleşmiş Milletler Komisyonu (UNCITRAL) tarafından hazırlanmış bulunan Uluslararası Taşınır Satımı Sözleşmeleri hakkında Anlaşma Tasarısı üzerine bir inceleme. İÜMHAD, 12(15), s.10

⁸⁵ I. Schwenzer/F. Mohs (2012). Sözleşmenin kurulması: konu bakımından Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG). (Çev: Gözde Kayacık), (Ed: Y. M. Atamer), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.86.

belirlenebilir olmadığı tekliflerin kesin teklif olarak değerlendirilemeyeceğini söyleyebiliriz.⁸⁶

Antlaşmanın 55. Maddesi ile semen taraflarca belirlenmeden kurulan sözleşmelerde semenin nasıl belirleneceği düzenlenmişken Antlaşmanın 14. maddesi semen taraflarca belirlenmeden bir sözleşmenin kurulamayacağını hüküm altına almıştır. Yani Antlaşmanın 14. maddesine göre kurulmuş bir sözleşmede semenin taraflarca belirlenmemesi kabul edilmezken Antlaşmanın 55. maddesine göre kurulmuş bir sözleşmede semenin taraflarca belirlenmiş olmadığı durumlarda semenin nasıl belirleneceği düzenlenmiştir.

Antlaşmanın semenin belirlenmesini konu alan hükmü, Antlaşma'nın özgürlükçü niteliği ile ilişkilendirilebilir. Ancak her ne kadar CISG'in temel amacı sözleşmenin ayakta tutulması⁸⁷ olsa da, söz konusu hüküm sözleşmenin kurulması başlıklı hüküm ile çelişmektedir.⁸⁸

Bizim hukukumuzda TBK'ya göre, bir sözleşmenin kurulabilmesi için gerekli olan irade beyanlarından öneri ve kabulün mevcut olması gerekmektedir.⁸⁹ Öneri, bir sözleşmenin yapılması için gerekli irade beyanlarından zaman itibarıyla önce yapılanıdır.⁹⁰ Öneri bağlayıcıdır.⁹¹ Önerinin bağlayıcı olmasının bir sonucu olarak önerinin yapılacak sözleşmenin esaslı unsurlarını içermesi gerekir.⁹² Sözleşmenin esaslı unsurları ise sözleşmenin türüne göre değişebilmektedir. Satış sözleşmesinde sözleşmenin esaslı unsurları satım konusu eşya ile satım bedelidir.⁹³ Satım bedeli, sözleşme kurulduğu anda miktar olarak belli olmalı ya da belirlenebilir olmalıdır.⁹⁴

⁸⁶ C. Yavuz (2014). Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler. (Yenilenmiş 10. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık, s.217.

⁸⁷ T. Oral (2014). Viyana Satım Antlaşması'nda sözleşmenin kurulması. Ankara: Yetkin Yayınları, s.42. Ayrıntılı bilgi ve tartışmalı örnekler için bkz. s.41-46.

⁸⁸ Z. Zeytin (2011). s.193.; E. Erdem (2008). s.36.; İ. Sağlam (2013). s.42.; T. Oral (2014). s.43.

⁸⁹ F. Eren (2014a). Borçlar Hukuku genel hükümler. Ankara: Yetkin Yayınları, s.243.

⁹⁰ K. Oğuzman ve M. Öz (2013). Borçlar Hukuku genel hükümler. (11.Baskı Cilt-1). İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.51.

⁹¹ K. Oğuzman ve M. Öz (2013). s.56.

⁹² K. Oğuzman ve M. Öz (2013). s.57.

⁹³ O.G. Antalya (2013). 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre Borçlar Hukuku genel hükümler. (Cilt 1). İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 169.

⁹⁴ F. Eren (2014b). Borçlar Hukuku özel hükümler. Ankara: Yetkin Yayıncılık, s.65.

Sonuç olarak, TBK'ya göre kurulacak bir sözleşmede satım bedelinin, sözleşmenin esaslı unsuru olarak kabul edildiğini söyleyebiliriz.⁹⁵ Nitekim TBK'ya göre sözleşmenin esaslı unsurlarını içermeyen bir irade beyanı öneri olarak kabul edilmemiştir.⁹⁶

Görüldüğü gibi TBK'nın sözleşmenin kurulması başlıklı hükmü ile Antlaşmanın sözleşmenin kurulması başlıklı hükmü büyük oranda örtüşmektedir.⁹⁷

Yine konuya ilişkin bir diğer hüküm olan TBK m.233 gereğince, "*Alıcı, satış bedelini belirtmeksizin, malı alacağını kesin olarak bildirmişse satış, ifa yeri ve zamanındaki ortalama piyasa fiyatı üzerinden yapılmış sayılır.*" Söz konusu hüküm, semen taraflarca kararlaştırılmadan kurulan bir sözleşmede semenin nasıl belirleneceğini hüküm altına almaktadır. Sözleşmenin esaslı unsurlarından satış bedeli belirtmeksizin sözleşmenin kurulması mümkün değil iken, söz konusu hükmün adeta bir istisna niteliğinde olduğunu söyleyebiliriz. Kaldı ki söz konusu hüküm, alıcının malı kesin olarak alacağını bildirmesi durumunda uygulanabilecektir.

Buna karşın taraflar satış bedelini saklı tutup, sonradan satış bedeli üzerinde anlaşamazlar ise söz konusu hüküm uygulama alanı bulamaz ve satış sözleşmesinin kurulduğundan da söz edemeyiz.⁹⁸ Alıcının malı kesin olarak alacağını bildirmesi durumunda, satıcının semeni keyfi olarak belirlemesinin önüne geçilmesi bakımından söz konusu hükmün yerinde olduğu söylenebilir. Yine unutulmamalıdır ki, TBK'nın ilgili hükmü piyasa fiyatı belli olan mallar için uygulanabilecektir.⁹⁹

Bizim hukukumuzda TBK'nın semenin belirlenmesi başlıklı hükmü, Antlaşma'nın semenin belirlenmesini konu alan hükmünden farklıdır. TBK'nın hükmü alıcının malı alacağını kesin olarak bildirmesi durumunda

⁹⁵ M.A. Gümüş (2013). Borçlar Hukuku özel hükümler. (3. Bası Cilt-1). İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.24.

⁹⁶ F. Eren (2014a). s.244.

⁹⁷ S. ÖZGÜR (2014). CISG'e göre alıcı ve satıcının yükümlülükleri. s.1, <http://www.avukatlarimiz.com/makaleler>. (Erişim tarihi 18.11.2015)

⁹⁸ M.A. Gümüş (2013). s.27.

⁹⁹ İ. Sağlam (2013). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması uyarınca sözleşmenin kurulması (CISG m. 14-24). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.43

uygulanabilmektedir. Antlaşma'nın söz konusu hükmü ise, semenin belirlenmediği bütün sözleşmelere uygulanabilecektir.

Antlaşmanın semenin belirlenmesini düzenleyen 55. maddesi ile sözleşmenin kurulması başlıklı 14. maddesi çelişmektedir. Ancak Antlaşmanın 6. maddesi gereğince taraflar, Antlaşma'nın tamamen veya kısmen uygulanmayacağını kararlaştırabilirler.¹⁰⁰ Dolayısıyla Antlaşmaya üye olacak olan devletin Antlaşmanın II. bölümü ile bağlı olmayacağını beyan etmesi durumunda, söz konusu devlet için sözleşmenin kurulması bakımından 55. madde bir anlam ifade etmeyecektir.¹⁰¹ Bu durumda Antlaşmanın II. bölümü ile bağlı olmayacağını beyan eden ülke bakımından uygulanacak olan hüküm Antlaşmanın 14. maddesidir. Diğer yandan sözleşme tarafları da açıkça ya da örtülü olarak 14. maddeyi uygulama alanı dışında bırakabilirler. Bu durumda da 55. madde uygulanacaktır.¹⁰²

Her ne kadar Antlaşmanın 14. maddesi gereğince sözleşmenin esaslı unsuru olan semenin belli olması sözleşmenin kurulması için hayati öneme sahip olsa da semenin belirlenebilir olması da sözleşmenin kurulması için yeterlidir. Nitekim mahkemenin verdiği bir karara konu olan, İspanyol satıcı ile Rus alıcının yapmış olduğu satış sözleşmesinde, semen borcunu yerine getirmeyen alıcıya açılan davada alıcı, sözleşmede semenin kararlaştırılmadığı savunmasında bulunmuştur.¹⁰³ Ancak satıcının, malları teslim alan alıcıya mallarla birlikte teslim ettiği konşimento ve diğer satım belgelerinin birer örneğini mahkemeye sunması sonucunda mahkeme, semen taraflarca belirlenmemiş olmasına rağmen sözleşmenin kurulduğuna karar vermiştir.¹⁰⁴ Mahkeme, malları ve malları temsil eden belgeleri teslim alan alıcının, sözleşmesinin kurulması yönündeki iradesini esas alıp sözleşmenin kurulduğuna karar vermiştir.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Ayrıntı için bkz. 1.Kısım Başlık 6.

¹⁰¹ İ. Sağlam (2013). 44.

¹⁰² C. Kaya (2008). s.29.

¹⁰³ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/101102r1.html> (Erişim Tarihi: 20.05.2016).

¹⁰⁴ S. Sert (2013). Viyana satım sözleşmesinde (CISG) ifa engelleri ve sonuçları. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.149.

¹⁰⁵ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/101102r1.html> (Erişim Tarihi: 20.05.2016).

Uluslararası sözleşmeler kuruldukları anda taraflara büyük maddi yükümlülükler yüklediğinden sözleşmenin kurulmamış sayılması, tarafların büyük maddi kayıplarına sebebiyet verecektir. Kanaatimizce de sözleşmenin ayakta tutulması fikri yerindedir.

Alıcının aslî borcu olan semen borcu yani paranın hangi para birimi ile ifa edilmesi gerektiğine ilişkin Antlaşmada bir hüküm ya da yedek hukuk kuralı bulunmamaktadır. Bu konuda taraflar arasında ihtilaf olması durumunda, sorunun milletlerarası özel hukuk kurallarına göre çözülmesi gerekmektedir.¹⁰⁶ Bizim hukukumuzda ise TBK 99. hükmü gereğince, “*Konusu para olan borç Ülke parasıyla ödenir*”. Ancak Borcun ifasının yabancı para ile yapılması ayrıca kararlaştırılması durumunda borcun ifasının yabancı para üzerinden yapılması gerekir.

Son olarak, Antlaşmanın semenin belirlenmesini düzenleyen hükmüne göre, sözleşme konusu malların piyasa fiyatı olan bir mal olması gerekir.¹⁰⁷ Bu kapsamda semen, sözleşme konusu malın piyasa değeri üzerinden değerlendirilir.

2.1.3. Malın ağırlığına göre semini belirleme

Antlaşmanın 56. maddesi gereğince, “*Semen, malların ağırlığına göre belirlenmişse, şüphe hâlinde, net ağırlık esas alınarak saptanır*”. Tarafların malların ağırlığını nasıl saptayacaklarını karara bağlamamaları durumunda ve semenin de malın ağırlığına göre belirleneceği kararlaştırıldığında tamamlayıcı hukuk kuralı niteliğinde olan söz konusu hüküm, semenin malın net ağırlığına göre belirleneceği esasını getirmiştir.¹⁰⁸

¹⁰⁶ İ. Aydın (2007). 11 Nisan 1980 tarihli Milletlerarası mal satımlarına ilişkin Birleşmiş Milletler (Vienna) Sözleşmesi ve Türk Hukuku. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, s.99.

¹⁰⁷ S. Sert (2013). s.150.

¹⁰⁸ Z. Zeytin (2011). s.196.

2.1.4. İfa yeri

Antlaşmanın 57. maddesinde, taraflarca kararlaştırılmayan ifa yerine ilişkin uygulanacak olan hüküm aşağıda belirtildiği gibi ifade edilmiştir.

“Alıcı semeni belirli başka bir yerde ödemekle yükümlü değil ise, bunu satıcıya:

(a) Onun iş yerinde veya

(b) Ödemenin, malların veya belgelerin verilmesi karşılığında yapılması gerekiyor ise, verme yerinde ödemelidir.

Sözleşmenin kuruluşundan sonraki iş yeri değişikliğinden kaynaklanan ödemeye ilişkin ek masrafları satıcı taşır.”

Sözleşmede taraflardan birinin edimini önce ifa etmesi gerektiği kararlaştırılmış ise verme yerinde ifa mümkün olamayacaktır.¹⁰⁹ Tarafların ödeme yeri ve ödeme önceliği kararlaştırmış olmadıkları durumda veya teamüllerden de aksi anlaşılmadığı sürece ödeme yeri, satıcının işyerinin bulunduğu yer veya malın veya belgelerin verildiği yerdir. Kural satım bedelinin satıcının işyerinde ödenmesi olduğundan, işyeri değişikliği durumunda da satım bedelinin yine satıcının işyerinde ödenmesi gerekmektedir.¹¹⁰ TBK’da, ifa yeri Antlaşmadan farklı olarak para borçlarında taraflarca belirlenmediyse kural olarak, alacaklının yerleşim yeri olarak kabul edilmiştir.¹¹¹

2.1.5. İfa zamanı

Antlaşmanın m.58/1 maddesinde düzenlenen ifa zamanına ilişkin hüküm aşağıdaki gibidir:

“Alıcının semeni belirli başka bir anda ödeme yükümlülüğü yoksa satıcının sözleşme veya bu Antlaşma uyarınca malları veya malları temsil eden belgeleri tasarrufuna hazır bulundurduğu anda ödemeyi

¹⁰⁹ Z. Zeytin (2011). s.196.

¹¹⁰ E. Öztürk (2015). Milletlerarası al satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşmasına (CISG) göre satıcının malları ve belgeleri teslim yükümlülüğü. TAAD, 6(21), s.550.

¹¹¹ Alacaklının yerleşim yeri: Paranın alacaklısı olan tarafın yerleşim yeridir. Antlaşma gereğince kurulan sözleşmelerde para alacaklısı satıcıdır.

yapması gerekir. Satıcı, malların veya belgelerin verilmesini, ödemenin yapılması koşuluna bağlayabilir.”

İfa zamanına ilişkin taraflar arasında anlaşma ya da teamül olmadığı sürece tarafların borçlarını aynı anda ifa etmesi gerekmektedir. Ancak aynı anda ifa, uluslararası nitelikli bir sözleşmede çoğu zaman mümkün olmayabilir. Taraflar sözleşmede ifa zamanına ilişkin herhangi bir karar almadı iseler, alıcının para borcu için Antlaşmanın yedek hukuk kuralı niteliğindeki 58. maddesine bakmak gerekir. Hükümde görüldüğü üzere taraflarca ifa zamanı kararlaştırılmadı ise malları veya malları teslim eden belgeleri alan alıcının borcunu ifa etmesi gerekir.¹¹² Söz konusu düzenlemeye benzer bir düzenleme iç hukukumuzda TBK m.234/1 yer almaktadır. TBK m.234/1 gereğince, *“aksine bir sözleşme yoksa satılan alıcının zilyetliğine girince satış bedeli muaccel olur.”*¹¹³

Söz konusu maddenin ikinci cümlesi TBK m. 97 de ¹¹⁴ düzenlenen ödemezlik def'ine benzemektedir. Ancak bu düzenleme, satıcıyı güçlü kılan bir hüküm olması itibariyle ödemezlik def'inden ayrılır. TBK'da düzenlenen ödemezlik def'i karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde söz konusu olup bir tarafın diğerini borcunu ifaya zorlayabilmesi için, kendi borcunu ifa etmiş veya ifasını teklif etmiş olmasını gerektirir.¹¹⁵ Görüldüğü gibi TBK'da düzenlenen hükme göre def'i hakkı sözleşmenin her iki tarafına tanınmıştır.¹¹⁶ Antlaşmada düzenlenen imkân ise, sadece satıcıya tanınmıştır. Bununla birlikte TBK'da düzenlenen ödemezlik def'inde tarafın borcunu ifaya hazır olması yeterli iken, Antlaşma gereğince satıcının malları ve belgeleri teslim etmesi ödemenin yapılması şartına bağlanabilmektedir.

Elbette, Antlaşma gereğince kurulan sözleşmeler, uluslararası sözleşmeler olduğundan, sözleşmenin kuruluşu sırasında sözleşmenin konusu mal ve semenin tarafların gözü önünde adeta bir takas gibi ifa edilmesi her zaman mümkün olmayabilir. Tarafların ifa zamanını belirtmediği ve aynı anda ifanın da

¹¹² E. Kanişlı (2013). s.27.

¹¹³ C. Yavuz (2014). s.218.

¹¹⁴ TBK m.97, Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin ifası isteminde bulunan tarafın, sözleşmenin koşullarına ve özelliklerine göre daha sonra ifa etme hakkı olmadıkça, kendi borcunu ifa etmiş ya da ifasını önermiş olması gerekir.

¹¹⁵ K. Oğuzman ve M. Öz (2013). s.346.

¹¹⁶ F. Eren (2014a). s.986.

mümkün olmadığı sözleşmelerde satıcının ödeme yapılmadan malları teslim etmemesi satıcının lehine olan bir haktır. Bununla birlikte aynı hükmün üçüncü fıkrası gereğince, malları muayene etme imkânına sahip olmayan alıcı semeni ödemekle yükümlü değildir.

Alıcının semeni ifa etmesini düzenleyen hüküm gereğince satıcının malları teslim etmesine kadar alıcı ifadan kaçınabilir. Kısacası satıcının malları, alıcının hâkimiyet sahasına bırakmasına kadar alıcının ifadan kaçınma hakkı vardır.¹¹⁷

Antlaşmanın 58. maddesinin 2. fıkrasına göre, sözleşme, malların taşınmasını gerektiriyorsa, satıcı göndermeyi, malların veya malları temsil eden belgelerin alıcıya ancak semenin ödenmesi karşılığında verilmesi koşulu ile gerçekleştirebilir.¹¹⁸ Bu durumda eğer sözleşme malın taşınmasını da gerektiriyorsa aynı anda ifa mümkün olamayacaktır. Bundan dolayı satıcıya geniş bir imkân tanınmıştır. Satıcı kendisine semenin ödenmesi karşılığında malları ve belgeleri alıcıya gönderebilecektir.¹¹⁹

Antlaşmanın 58. maddesinin 3. fıkrasına baktığımızda ise, *“alıcı, semeni, malları muayene olanağına sahip olmadan önce ödemekle yükümlü değildir, meğerki taraftarca üzerinde anlaşılmış olan teslim veya ödeme usulleri buna olanak tanımasın”*.

Sözleşme gereğince semenin ifası veya malın teslimi için vade belli değilse yedek hukuk kuralı olan Antlaşma hükmü devreye girer ve semen ile malın tesliminin ifasının aynı anda olması gerekir. Alıcının semeni ödemediği önce malları muayene etme hakkı vardır.¹²⁰ Alıcının bu hakkı yerinde satışlarda olduğu gibi mesafeli satışlarda da vardır.¹²¹

Malların çok olduğu veya malın ayrıntılı şekilde incelenmesinin gerektiği sözleşmelerde, alıcının muayene hakkını hemen kullanması mümkün olmayacağından, söz konusu hakkın, malların genel olarak muayenesini

¹¹⁷ Schlechtriem ve Schwenger (2015). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi şerhi) (Ed: Ingeborg Schwenger ve Pınar Çağlayan Aksoy), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.1003.

¹¹⁸ CISG m.58(2), *“Sözleşme, malların taşınmasını gerektiriyorsa, satıcı göndermeyi, malların veya malları temsil eden belgelerin alıcıya ancak semenin ödenmesi karşılığında verilmesi koşulu ile gerçekleştirebilir.”*

¹¹⁹ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.994.

¹²⁰ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1006

¹²¹ Z. Zeytin (2011). s.200.

içerdiğini söyleyebiliriz.¹²² Alıcının malları muayene etmesi bir hak olmasının yanında aynı zamanda CISG m.38¹²³ gereğince bir külfettir. İlgili hüküm gereğince alıcı malları mümkün olan en kısa süre içinde muayene etmek zorundadır. Alıcının muayenede sözleşmeye aykırı bir davranış tespit etmesi durumunda, sözleşmeye aykırılığı makul süre içinde satıcıya ihbar etmesi gerekir, aksi hâlde sözleşmeye aykırılıktan doğan haklarını talep edemez.

Kuralımız aynı anda ifa olmakla birlikte CISG m.58 f.1 ve m.58 f.2 gereğince satıcının malları teslim borcu alıcının semeni ödeme borcuna bağlı olduğundan satıcı, sözleşmenin güçlü olan tarafını oluşturmaktadır. Söz konusu gücü dengeleyebilmek adına alıcıya muayene hakkı bir imkân olarak tanınmıştır.¹²⁴ Ancak CISG m.58 f.3 gereğince, taraflar anlaşarak alıcının muayene hakkını ortadan kaldıracırlar. Alıcı, satıcının ayıba karşı tekeffül borcunun sonucu olan haklarını kullanabilmesi için uygun koşulların izin verdiği kısa bir süre içinde malları muayene etmeli veya ettirmelidir. Muayene sonucu malın ayıplı olması durumunda alıcının kendisine tanınan hukukî imkânları kullanabilmesi için makul bir süre içinde durumu satıcıya ihbar etmesi gerekir. Satıcının ayıba karşı tekkeffül borcu, alıcının ise muayene ve ihbar külfeti TBK m. (223, 225) maddeleri ile büyük ölçüde örtüşmektedir.¹²⁵

Alıcının muayene ve ihbar külfeti, TBK 223. maddesinde satıcının ayıptan sorumluluğunun bir şartı düzenlemiştir. TBK hükmü, tüm satış sözleşmelerinde uygulanması yönüyle, uygulama alanını kendisi belirleyen CISG hükmünden farklıdır.

İfa zamanına ilişkin olarak değinilecek bir diğer husus da, kısmî ifaya ilişkin olan düzenlemedir. Satıcı, semenin kısmen ifasını kabul etmek zorunda değildir. Kısmen ödemeyi kabul eden satıcı, ödenmeyen kısım itibariyle

¹²² Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1006

¹²³ CISG m.38(1), "Alıcı, malları, koşulların izin verdiği ölçüde kısa bir süre içerisinde muayene etmek veya ettirmek zorundadır."

¹²⁴ E. Kanişlı (2013). s.30.

¹²⁵ M.T. Öz (2013). Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG). GÜHFD, 1(Özel sayı), s.7.

haklarını saklı tuttuğunu beyan ederek bu haklarını kullanabilir.¹²⁶ Kısmî ifayı kabul etmeyen satıcı ise, sözleşmeye aykırılık yoluna başvurabilir.¹²⁷

Kısmî ifaya, satıcının yükümlülükleri tarafından baktığımızda ise Antlaşmanın 37. ve 48. maddelerinde yer verildiğini görüyoruz. Antlaşmanın 37. maddesi¹²⁸ gereğince satıcı, malları vadeden önce ifa ederse, vade tarihine kadar ifa edilmeyen kısmını ifa edebilir, sözleşmeye uygun yapılmayan teslimleri sözleşmeye uygun hâle getirebilir ve sözleşmeye aykırılık söz konusu ise sözleşmeye aykırılıkları giderebilir. Söz konusu maddenin ikinci cümlesi ile satıcının bu hakkına önemli bir sınırlama getirilmiştir.¹²⁹ Sözleşmeye aykırılıkların, alıcı bakımından makul olmayan zahmet ve masraflara yol açmaması gerekir. Ayrıca alıcının böyle bir durumda 74. madde uyarınca tazminat talep etme hakkı saklıdır.

Antlaşmanın 48. maddesine¹³⁰ baktığımızda ise, 37. maddeye benzer bir düzenleme vardır. İki hüküm arasındaki fark, satıcı kısmî ifada bulunmuş ya da yükümlülüklerinden birisini eksik ifa etmiş ise, söz konusu eksikliği vadeden sonra da giderebileceğini düzenlemiştir. Tabi gecikmeden kaynaklı masraflara katlanacak taraf satıcı olmalıdır. Bu durumda, 37. maddede yer alan koşullara burada da yer verilmiştir. Satıcının eksiklikleri gidermesi, alıcı için bir zahmet ve masrafa yol açmamalıdır. Ayrıca alıcının 74. madde uyarınca tazminat talep etme hakkı saklıdır. Satıcı, yükümlülüklerindeki eksikleri zamanında gidermez ise alıcı sözleşmeye aykırılıktan doğan haklarını kullanabilir.

¹²⁶ S. Sert (2013). s.155.

¹²⁷ E. Aksakal (2014). Birleşmiş Milletler Anlaşması (CISG) kapsamında satıcının sözleşmeye uygun ve üçüncü kişilerin hak veya taleplerinden arı mal teslim etme borcu. İBD, 88(1), s.344.

¹²⁸ CISG m37 “Malların teslim tarihinden önce teslim edilmesi halinde satıcı, teslim tarihine kadar, eksik bölümleri veya eksik kalan miktarı teslim edebilir veya sözleşmeye uygun olmayan malları ikame eden yeni mallar teslim edebilir veya malların diğer sözleşmeye aykırılıklarını giderebilir; yeter ki, bu hakkın kullanımı alıcı için makul olmayan zahmet veya masrafa yol açmasın. Bununla birlikte alıcının bu Antlaşmaya uygun olarak tazminat talep etme hakkı saklıdır.”

¹²⁹ S. Okur (2013). Türk Borçlar Kanunu'nda alıcının genel ve sonraki ifa talebi üzerine CISG ışığında eleştirel bir değerlendirme. HESBAİD, 131, s.11. www.e-akademi.org s. (Erişim tarihi: 07.05.2016)

¹³⁰ CISG m.48 (1) “49. madde saklı kalmak üzere satıcı, yükümlülüklerinin ifasına ilişkin her türlü eksikliği, masrafları kendisine ait olmak üzere teslim tarihinden sonra da giderebilir; yeter ki bu, makul olmayan bir gecikmeye yol açmasın ve alıcı için, makul olmayan zahmete veya onun tarafından yapılan masrafların satıcı tarafından karşılanmayacağı konusunda bir tereddüde sebep olmasın. Ancak, alıcının bu Antlaşma uyarınca tazminat talep etmeye ilişkin her türlü hakkı saklıdır.”

2.1.6. Genel kural

Antlaşmanın 59. maddesi gereğince, *“alıcı, satıcının hiçbir talebine veya başka bir formaliteye uymasına gerek olmaksızın, sözleşmede tespit edilen veya sözleşme ve bu Antlaşma uyarınca belirlenebilen tarihte semeni ödemelidir.”* Alıcının borcu para borcu olduğundan vadesi geldiğinde satıcının ihtarına gerek olmadan kendiliğinden muaccel olur. Taraflar semenin ifasına ilişkin bir vade kararlaştırmadı iseler, Antlaşmanın semenin ödenmesi başlıklı 58. maddesi gereğince, alıcının malların veya malları temsil eden belgelerin kendisine teslimi ile birlikte semeni ifa etmesi gerekir.

Genel kuralı düzenleyen 59. madde, Antlaşmanın 58. maddesinin 3. fıkrasında ¹³¹ belirtilen alıcının muayene hakkını işlevsiz kılabilecek bir düzenlemedir. ¹³² Antlaşmanın 58. maddesinin 3. fıkrası gereğince, taraflar arasında ifa zamanına ilişkin bir anlaşma yoksa alıcı, malları muayene etme imkânına sahip olmadan parayı ödemek zorunda değildir. Ancak semenin ödenmesi taraflarca, malın tesliminden önceki bir zamanda kararlaştırılmış ise alıcı, malları muayene imkânına sahip olmadan semeni ifa ile yükümlüdür.

Semenin zamanında ödenmemesi sözleşmeye aykırılık sayılır.¹³³ Alıcı, semen ödeme borcunu vadesinde yerine getirmemezse, borç muaccel olduğundan ifa tarihine kadar geçen sürede faiz kendiliğinden işler. Satıcı ayrıca gecikmeden kaynaklı diğer zararları da talep edebilir.¹³⁴

¹³¹ CISG m.58, (3) *“Alıcı, semeni, malları muayene olanağına sahip olmadan önce ödemekle yükümlü değildir, meğerki taraftarca üzerinde anlaşılmış olan teslim veya ödeme usulleri buna olanak tanımasın.”*

¹³² Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1010

¹³³ Z. Zeytin (2011). s.201.

¹³⁴ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1010.; Z. Zeytin (2011). s.201.

2.2. Malları Teslim Alma Borcu

2.2.1. Genel olarak

Alıcının malları teslim alma borcuna ilişkin Antlaşmanın 60. maddesinde yer alan düzenleme aşağıdaki gibidir.

- (a) *“Saticının teslimi gerçekleştirebilmesi için kendisinden makul olarak beklenebilecek her türlü eylemde bulunmayı ve*
(b) *Malları fiilen devralmayı kapsar.”*

Alıcının malları teslim alma borcuna, ilk olarak Antlaşmanın 53. maddesinde değinilmiştir. Antlaşmanın 60. maddesinde ise alıcının teslim alma borcunun getirdiği yükümlülük, hem alıcı yönüyle hem de satıcı yönüyle belirtilmiştir.

Alıcının malları teslim alma borcu, malları fiilen teslim almayı ve malları fiilen teslim almadan önceki bir takım hazırlıkları kapsar. Alıcının malları fiilen teslim almadan önce yapacağı hazırlığın içeriği, somut olayın özelliğinden, sözleşmeden veya ticarî teamüllerden anlaşılabilir.¹³⁵ Alıcının teslimden önce yapacağı hazırlık çalışmaları makul olarak alıcıdan beklenen her türlü davranışı kapsar.¹³⁶ Alıcının malları teslim alması malın kabul edildiği anlamına gelmemektedir.¹³⁷ Malların teslimi ile birlikte alıcı, mallar sözleşmede kararlaştırılan niteliği taşııyorsa, gerekli ihbar külfetini yerine getirmek koşuluyla, sözleşmeye aykırılık iddiasında bulunabilir.¹³⁸

Antlaşmanın satıcının yükümlülükleri başlıklı 31. maddesi gereğince, malların teslim yeri önceden taraflarca belirlenebilecektir.¹³⁹ Uluslararası satış

¹³⁵ Z. Zeytin (2011). s.202.; C. Kaya (2008). s.30.

¹³⁶ Z. Zeytin (2011). s.202.

¹³⁷ Z. Zeytin (2011). s.203.

¹³⁸ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1012.

¹³⁹ R. Welser ve I. Welser (2006). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) uyarınca satıcının sözleşmeye aykırılığı halinde alıcının başvurabileceği hukukî imkanlar. (Çev: A. Yıldırım Ayça). İKÜHFD, 5(1-2), s. 147.

sözleşmelerinde genellikle taraflar, INCOTERMS¹⁴⁰ kullanarak teslim alma borcunun nerede, ne zaman, kim tarafından yapılacağını ve hasarın geçiş anını kararlaştırabilirler.

Antlaşmanın 52. maddesine göre, “*satıcı malları belirlenen tarihten önce teslim eder ya da belirtilenden daha fazla miktarda mal teslim ederse, alıcı bu teslimi kabul veya reddedebilir*”. Alıcının fazla malı kısmen veya tamamen kabul etmesi durumunda, sözleşmede öngörülen fiyat üzerinden ödeme yapması gerekir.

2.2.2. Hasarın geçişi

Tarafların hasarın intikaline ilişkin her hangi bir anlaşmaya varmaması durumunda, hasarın intikaline uygulanacak kurallar CISG m.66-70 arasında düzenlenmiştir. Antlaşmanın 66. maddesi¹⁴¹ gereğince, malların alıcıya tesliminden sonra satıcının eylemi dışındaki bir sebeple mallar zarara uğrar ise alıcı semeni ödemekten imtina edemez. Yani malın teslimi ile birlikte hasar alıcıya geçer. Satıcının eyleminden kaynaklı meydana gelen bir zarara ise alıcı katlanmak zorunda değildir.¹⁴²

¹⁴⁰ INCOTERMS: Uluslararası ticarete alıcı ve satıcı farklı ülkelerde yer aldığından tarafların sözleşmede belirttikleri konuların net olup, farklı yorumlara neden olmaması gerekir. Ortaya çıkacak uyuşmazlıklarda farklı yorumları engellemek, sözleşmelerin düzenlenmesinde tarafların ayrıntılı zahmetlere girmesinin önüne geçmek ve Uluslararası ticarete yeknesaklığın sağlanması amacıyla Uluslararası Ticaret Odası (ICC), 1936 yılında INCOTERM terimlerini düzenlemiştir. Incoterms'ler uluslararası ticaretteki gelişmelerden dolayı 1967, 1976, 1980, 1990, 2000 ve son olarak 2010 yılında gözden geçirilerek güncellenmişlerdir. (Ayrıntılı Bilgi için bkz. INCOTERMS 2000 Incoterms 2010 Değişiklikleri Ve Türk Ticaret Hukuku'nda Incoterms, Sedef Burçin Kazma, İstanbul: 2011 <http://www.agchukuk.com/makaleler>, Erişim tarihi: 04.02.2016.), Ç. Özgür (2012). Milletlerarası Mal Satım Sözleşmelerinde Hasarın İntikali, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, s.70.

¹⁴¹ CISG m.66, “*Hasarın alıcıya geçmesinden sonra malların zayı olması veya zarar görmesi, alıcıyı semeni ödeme yükümlülüğünden kurtarmaz, meğerki, ziya veya zarar satıcının bir eyleminden veya eylemsizliğinden kaynaklansın.*”

¹⁴² Ç. Özgür (2012). s.57.

Antlaşmanın mesafe satımlarında hasarın intikalini düzenleyen 67. maddesi gereğince¹⁴³, gönderme suretiyle gerçekleşen bir satım söz konusu ise, malların ilk taşıyıcıya teslimi ile birlikte hasar alıcıya geçer.¹⁴⁴ Söz konusu maddenin uygulanması için ilk olarak satım konusu malların bir yerden bir yere taşınması gerekmektedir.¹⁴⁵ Bununla birlikte söz konusu hükmü, bu hükmün dışında kalan diğer tüm hâllerde uygulama alanı bulan 69. madde¹⁴⁶ ile birlikte değerlendirmek gerekir.¹⁴⁷

Malların satıcıdan alıcıya teslimi, birden fazla taşıyıcının eli ile yapılacak ise, ilk taşıyıcıya teslimle birlikte yarar ve hasar alıcıya geçer.¹⁴⁸ Diğer bir ifade ile satıcı, ilk taşıyıcıya teslimle birlikte sorumluluktan kurulur. İlk taşıyıcıya teslimden sonra malın alıcıya gecikmeli teslimi veya yaşanacak diğer sorunlara alıcı katlanacaktır.¹⁴⁹ TBK'nın satış sözleşmesinin genel hükümleri niteliğindeki yarar ve hasarı düzenleyen 208. maddesi,¹⁵⁰ Antlaşmanın söz konusu hükmü ile örtüşmektedir. TBK gereğince, taşınır satımı sözleşmelerinde kural olarak yarar ve hasar, malların alıcıya teslimi ile birlikte alıcıya geçerken malların teslimi için bağımsız bir taşıyıcının kullanılması durumunda yarar ve hasar malın bağımsız taşıyıcıya teslimi ile birlikte alıcıya geçer.¹⁵¹

¹⁴³ CISG m.67(1), “Satım sözleşmesi malların taşınmasını gerektiriyorsa ve satıcı malları belirli bir yerde vermeye mecbur değilse hasar, malların, alıcıya ulaştırılması amacıyla, satım sözleşmesine uygun olarak ilk taşıyıcıya verilmesi ile alıcıya geçer. Satıcının malları belirli bir yerde taşıyıcıya vermesi gerekiyorsa malların o yerde taşıyıcıya verilmesine kadar hasar alıcıya geçmez. Satıcının malları temsil eden belgeleri alıkoyma hakkı olsa bile, bu, hasarın intikaline etki etmez. (2) Ancak mallar, üzerlerindeki ayırt edici işaretler, taşıma belgeleri, alıcıya yapılacak bildirim veya diğer herhangi bir yolla açıkça sözleşmeye tahsis edilmediği sürece hasar alıcıya geçmez.”

¹⁴⁴ S. Altay (2013). Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG). GÜHFD, 1(Özel Sayı), s.7.; M. Bridge (2012) CISG Uyarınca hasarın geçmesi. Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması. (CISG). (Çev: B. Başoğlu). (Ed: Y. M. Atamer). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.201.

¹⁴⁵ K. Yetiş-Şamlı (2007) Borçlar Kanunu ve CISG çerçevesinde hasarın intikali. İÜHFM, 65(1), s. 325.

¹⁴⁶ CISG m.69 (1) “Madde 67 ve 68 kapsamına girmeyen hallerde hasar, alıcının malları teslim aldığı anda veya malları zamanında teslim almaması halinde, malın tasarrufuna hazır bulundurulduğu ve teslim almayarak sözleşmeye aykırı bir davranışta bulunduğu andan itibaren alıcıya geçer.”

¹⁴⁷ D. Sariaslan (2014) Satış sözleşmesinde hasarın geçişi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, s.156.

¹⁴⁸ K. Yetiş-Şamlı (2007) s.326

¹⁴⁹ E. Öztürk (2015). s.574.

¹⁵⁰ TBK m.208/3, “Satıcı alıcının isteği üzerine satılanı ifa yerinden başka bir yere gönderirse, yarar ve hasar, satılanın taşıyıcıya teslim edildiği anda alıcıya geçer.”

¹⁵¹ C. Yavuz (2014). s.72.

2.3. Alıcının Diğer Borçları

2.3.1. Genel olarak

Alıcının iki aslî borcu olan satım bedelini ödemek ve malları teslim alma borcu dışında aslî borçların tamamlayıcısı niteliğinde diğer bir takım yükümlülük ve külfetleri de vardır:¹⁵² Malları muayene etme külfeti (m.38), sözleşmeye aykırılık ihbarında bulunmak (m.38), malın özelliklerini belirlemektir.¹⁵³ (m.65).

Satıcının, kendisine tanınan hukukî imkânları kullanması için alıcının ihlâl ettiği yükümlülük türünün hiçbir önemi yoktur. Alıcının ihlâl ettiği yükümlülüğün aslî edim yükümlülüğü dışındaki bir borcun ihlâli olması durumunda da satıcı kendisine tanınan hukukî imkânları kullanabilir.

Külfet, *“herhangi bir borç doğurmayan, yerine getirilmediği takdirde o konuda sağlanmış olan hakların kaybedilmesi sonucunu doğuran bir davranış olarak tanımlamak mümkündür.”*¹⁵⁴ Alıcının muayene külfeti bir yükümlülük olarak değerlendirilmez. Çünkü Alıcı muayene külfetini yerine getirmediğinde kendisine tanınacak hukukî imkânları kaybeder. Satıcının herhangi bir zararı söz konusu olamaz

2.3.2. Muayene ve ihbar külfeti

Antlaşmanın 38. maddesine göre, *“Alıcı, malları, koşulların izin verdiği ölçüde kısa bir süre içerisinde muayene etmek veya ettirmek zorundadır.”* Alıcının malları teslim alma borcunun satıcı bakımından karşılığı satıcının malları teslim etme borcudur. Malın teslimi, satıcının aslî borcu olmasının

¹⁵²C. Kaya (2008). s.32.

¹⁵³ E. Kanişlı (2013). s.38.

¹⁵⁴ Z. Arı (2011). Ticarî satışlarda alıcının muayene ve ihbar külfeti. HESBAİD, 113, s.7. www.e-akademi.org. (Erişim tarihi: 07.05.2016)

yanında söz konusu malın kararlaştırılan miktarda, kalitede ve türde olması gerekir.¹⁵⁵ Alıcı, teslim edilen satım konusu eşyanın sözleşmede kararlaştırılan koşul ve niteliklere uyup uymadığını anlamak için eşyayı muayene etmelidir. Alıcı muayene ve ihbar külfetini yerine getirmez veya zamanında yerine getirmezse satıcıya karşı sahip olduğu haklarını kaybeder.

Antlaşmanın söz konusu hükmüne göre, satıcı maldaki ayıbı biliyor ya da bilmesi gerekiyorsa ve buna rağmen alıcıyı bilgilendirmediyse muayene ve ihbar külfetinin yerine getirilmediği iddiasında bulunamaz.¹⁵⁶ Malın taraflarca kararlaştırılan kriterlerde teslim edilmemesi durumunda alıcının hakları devreye girecektir. Alıcının malları muayene külfetinin amacı, ayıplı olan malların satıcıya bildirilmesidir.¹⁵⁷ Muayene külfetinin içeriği ticarî örf gelenekler ve uluslararası uygulamalara bakılarak belirlenir.¹⁵⁸ Farklı ve özel durumlar muayene süresini çok kısa tutmayı gerektirebilir.¹⁵⁹ Örneğin: meyve, sebze, et ve süt ürünleri gibi eşyanın satımında muayenenin çok daha kısa sürede yapılması gerekmektedir.

Alıcı eğer muayene külfetini koşulların izin verdiği ölçüde yerine getirmezse malların ayıplı olmasından dolayı kendisine tanınan hakları kullanamayacaktır.¹⁶⁰ CISG m.38/2 gereğince, malların bağımsız taşıyıcıya teslim edilmesi durumunda muayene külfeti henüz başlamaz. Muayene külfeti malların alıcıya ulaşmasından itibaren başlar.¹⁶¹ Sözleşmede aksi kararlaştırılmadığı sürece yarar ve hasar, malların bağımsız taşıyıcıya teslimi ile

¹⁵⁵ S. Yılmaz (2013). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması uyarınca sözleşmenin ihlâli halinde alıcının hakları. Ankara: Yetkin Yayınları, s.85.

¹⁵⁶ CISG m.40, "Sözleşmeye aykırılık, satıcının bildiği veya bilmemesinin mümkün olmadığı ve alıcıya açıklamadığı olgulara dayanıyorsa, satıcı 38 ve 39. madde hükümlerine dayanamaz."

¹⁵⁷ Schlechtriem ve Schwenzler (2015). s.756.

¹⁵⁸ H. Acar (2007). 1980 Tarihli malların Uluslararası satışına ilişkin Viyana Konvansiyonu'nda ayıba karşı tekeffül. SÜHFD, 15(2), s.26.

¹⁵⁹ H. Özdemir (2013). Türk Borçlar Kanununa ve Viyana Satım Sözleşmesine (CISG) göre ayıptan doğan sorumluluğun şartları. Ankara: Yetkin Yayınları, s.242.

¹⁶⁰ H.M. Flechtner (2012) Malların sözleşmeye uygunluğu, üçüncü kişilerin talepleri ve alıcının ihlâl bildirim. Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG). (Çev: Z. Erverdi). (Ed: Y. M. Atamer). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.177.; H.L. Ayhan (2011). Birleşmiş Milletler Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre Uluslararası Satım Sözleşmelerinde satıcının ayıba karşı tekeffül borcu. GAÜHFD, 15(2), s.24.); H. Özdemir (2013). s.323.

¹⁶¹ H. Acar (2007). s.36.

alıcıya geçerken malların muayenesi varış yerinde yapılacağından, muayene mallar alıcıya teslim edildikten sonra gerçekleşir.

Antlaşmanın 39. maddesine göre, “*alıcı, sözleşmeye aykırı bir davranış saptadığı veya saptaması gerektiği tarihten itibaren makul bir süre içinde satıcıya, sözleşmeye aykırılığın türünü de belirterek bildirmezse, bu sözleşmeye aykırılığa dayanma hakkını kaybeder*”.

Alıcının ihbar külfeti, muayenenin yapılıp ayıbın tespit edilmesinden muayenenin en son yapılabileceği âna kadardır.¹⁶² Ayıp tespit edildikten sonra ise “*makul*” bir süre içerisinde ihbarın yapılması gerekmektedir.¹⁶³ Ancak söz konusu süre muayene ile anlaşılacak ayıplar için öngörülen süredir. Muayene ile anlaşılmayacak ve daha sonra ortaya çıkacak ayıplar için ihbar süresi ayıbın ortaya çıkmasından itibaren başlar.¹⁶⁴

Muayene için öngörülen süre ile ihbar için öngörülen süreler farklı sürelerdir.¹⁶⁵ İhbar süresi, ayıp tespit edildikten ya da tespit edilmesi gereken süreden sonra başlar.¹⁶⁶ Muayene süresi için Antlaşma’da “*koşulların izin verdiği ölçüde kısa bir süre içerisinde*” ibaresi yer alırken ihbar süresi için “*makul süre*” ibaresi yer almaktadır.

Antlaşmanın, ihbar külfetini düzenleyen maddesinin ikinci fıkrası gereğince, Alıcı sözleşmeye aykırılığı her hâlde 2 yıllık süre içerisinde ileri sürmedikçe ayıp hükümlerinden yararlanamaz. Yine Antlaşmanın aynı maddesi gereğince, tarafların yapacakları bir garanti sözleşmesi ile söz konusu süreyi değiştirmeleri mümkündür ve geçerlidir.

İhbar külfeti satıcının ayıba karşı tekeffül borcunun şartlarından olduğundan, alıcının ihbar külfetini yerine getirmemesi durumunda, kendisine

¹⁶² Y. Atamer (2005). s.230.

¹⁶³ Y. Dayioğlu (2010). s.24.

¹⁶⁴ P. Baysal (2012). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) çerçevesinde satıcının ayıptan sorumluluğu. Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG’e Göre Satış Sözleşmeleri. (Ed: Ş. Şıpka, A. C. Yıldırım). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.254.

¹⁶⁵ Schlechtriem ve Schwenzler (2015). s.777.

¹⁶⁶ Schlechtriem ve Schwenzler (2015). s.781.

CISG m.45 ile tanınan hakları kullanması mümkün olmayacaktır.¹⁶⁷ Alıcı diğer koşullar yerine geldi ise, sözleşmeye aykırılık dolayısıyla kendisine tanınan imkânlarla başvurabilir.

2.3.3. Malları muhafaza ve satma borcu

Antlaşmanın 86. maddesinin 1. fıkrasına göre, alıcının malları muhafazası ve satma borcu aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

“Malları teslim almış olan alıcı, sözleşmeden veya bu Antlaşmadan doğan, malları reddetme hakkını kullanmak isterse, onların muhafazası için koşulların gerekli kıldığı makul önlemleri alması gerekir. Yapmış olduğu makul masraflar satıcı tarafından karşılanıncaya kadar malları alıkoyabilir.”

Alıcının malları kabul etmesi durumunda malları muhafaza etme ve satma alıcının takdirindedir. Ancak, Antlaşma gereğince alıcının, malları kabul etmeyeceği durumlarda, satıcıya iade etmesi gerekmektedir.¹⁶⁸ Alıcının malları kabul etmeyeceği durumlar, sözleşmenin sona erdirildiği hâller olabileceği gibi satıcının sipariştten fazla mal teslim etmesi hâlinde de fazla malların iade edilmesine ilişkin olabilir.¹⁶⁹ Malların iadesinin söz konusu olduğu durumlarda, alıcının malları derhal satıcıya ulaştırması mümkün olmadığı için mallar iade edilene kadar malların muhafazasına alıcı katlanmak zorundadır.

Alıcı malların muhafazası için yapmış olduğu masrafları satıcıdan talep eder.¹⁷⁰ Bununla birlikte, alıcı malların üçüncü bir kişinin deposunda muhafaza edilmesine de karar verebilir. Söz konusu durumda masraflar makul olmak

¹⁶⁷ Y. Dayıoğlu (2010). s.24.; Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.786.

¹⁶⁸ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1345.

¹⁶⁹ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1345.; C. Kaya (2008). s.30.

¹⁷⁰ E. Kanışlı (2013). s.41.

koşulu ile satıcıdan talep edilebilir.¹⁷¹ Malların muhafazası için yapılacak masraflar somut olayın özelliklerine göre belirlenecektir.¹⁷²

Antlaşmanın 86. maddesinin 2. fıkrasına göre mallar alıcıya ulaştıktan sonra alıcı, malları reddetmek istiyorsa alması gereken tedbirler aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

“Alıcıya gönderilen mallar, varış yerinde alıcının tasarrufuna hazır bulundurulmuş ve alıcı bunları reddetme hakkını kullanmışsa, bunların zilyetliğini satıcı adına devralması gerekir. Şu kadar ki devralmak, semenin ödenmesini gerektirmesin ve makul olmayan zahmet veya masraflara sebep olmasın. Bu hüküm, varma yerinde satıcı veya malları satıcı adına hâkimiyeti altına almaya yetkili bir kimsenin bulunduğu hâllerde uygulanmaz. Alıcı malların zilyetliğini bu fıkra uyarınca devralırsa hakları ve borçları 1. fıkraya göre belirlenir.”

Mallar alıcıya ulaştıktan sonra alıcı sözleşmeye aykırı davranış dolayısı ile malları reddetme hakkını kullanacaksa malları satıcı lehine devralmalıdır.¹⁷³ Yani alıcı, mallar iade edilene kadar gerekli tüm yükümlülüklerini eksiksiz olarak yerine getirmelidir.

Antlaşmanın 88. maddesine göre, alıcının malları satma borcu aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

“85 veya 86. madde uyarınca malları muhafaza etmekle yükümlü olan taraf, diğer taraf, malların zilyetliğini devralmakta veya bunları geri almakta veya semeni veyahut muhafaza masraflarını ödemekte makul olmayan ölçüde geç kalmış ise bunları uygun bir şekilde satabilir. Şu kadar ki, satma niyetine ilişkin olarak diğer tarafa makul bir bildirimde bulunulmuş olsun.”

¹⁷¹ CISG m.87. “Malların muhafazası için önlem almakla yükümlü olan taraf bunları, masrafı karşı tarafa ait olmak üzere üçüncü bir kişinin ardiyesine tevdi edebilir; meğerki doğan masraflar makul olmasın.”

¹⁷² C. Kaya (2008). s.35.

¹⁷³ E. Kanışlı (2013). s.41.

Düzenlemeye göre alıcı, malları muhafaza edemeyecek durumda ise satıcıya bildirimde bulunmak koşulu ile malları satabilir. Malları satmak alıcının hakkıdır. Antlaşmanın satım hakkını düzenleyen maddesinin ikinci fıkrasına göre, çabuk bozulacak türden eşyanın satımı alıcı bakımından aynı zamanda yükümlülüktür.¹⁷⁴ Söz konusu düzenlemenin amacı gereksiz masrafların önüne geçmektir.¹⁷⁵

3. İhlalin Şartları

3.1. Genel Olarak

Alıcının aslî ve yan edim yükümlülüklerini yerine getirmeyip, sözleşmeyi ihlâl etmesi durumunda, satıcının sahip olduğu hukukî imkânlar gündeme gelecektir. Alıcının sözleşmeye aykırı davranması dolayısıyla satıcının sahip olduğu hukukî imkânlar, Antlaşma'nın 61 ila 65. maddelerinde düzenlenmiştir.¹⁷⁶ Satıcının tazminat hakları da alıcı ile ortak hükümler olan CISG m.71-88 arasında ayrıca düzenlenmiştir.

3.2. Yükümlülük İhlâli

Alıcının yükümlülüklerine aykırı davranışı dolayısıyla satıcının sahip olduğu imkânlardan bahsedebilmek için evvela alıcının bir yükümlülüğünü ihlâl etmesi gerekir. Alıcının, ihlâl ettiği yükümlülüğünün türü, satıcının başvuracağı hukukî imkânlar açısından önemli değildir.¹⁷⁷ Alıcının ihlâl ettiği yükümlülük genellikle aslî borcu olan semenin ödenmesi (para) borcudur. Alıcının diğer

¹⁷⁴ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1353.; CISG m.88, "Mallar çabuk bozulacak türdence veya bunların muhafazası makul sayılamayacak masrafı gerektirecekse, 85 veya 86. madde uyarınca malları muhafaza etmekle yükümlü olan taraf, bunları satmak için uygun önlemleri almak zorundadır. Mümkün olduğu ölçüde diğer tarafa satma niyetine ilişkin bildirimde bulunulmalıdır."

¹⁷⁵ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1353.

¹⁷⁶ CISG m.61 "Alıcı sözleşmeden veya bu Antlaşmadan doğan yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmemezse, satıcı: (a) Madde 62 ilâ 65'te öngörülen hakları kullanabilir. (b) Madde 74 ilâ 77'de öngörülen tazminatı talep edebilir."

¹⁷⁷ E. Erdem (2008). s.81.; Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1020.

borçlarını ihlâli de sözleşmeye aykırılık teşkil eder ve satıcının hakları gündeme gelir. Yani her türlü yükümlülüğün ihlâli sözleşmeye aykırılık teşkil edip, satıcının haklarını kullanma olanağını doğurur. Sadece alıcının iki aslî borcu olan semen ödeme ve malları teslim alma borçlarını ihlâli hâlinde, sözleşmeden dönmek satıcı için daha kolaydır.¹⁷⁸

Aslî yükümlülüklerin ihlâli hâlinde, satıcı herhangi bir süre vermeden sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir.¹⁷⁹ Satıcının sahip olduğu haklar seçimlik haklardır. Bununla birlikte satıcının seçimlik haklar ile birlikte kullanabileceği tazminat hakkı da vardır.¹⁸⁰ Satıcının sahip olduğu tazminat hakkı Antlaşma'nın 74 ila 77 maddeleri arasında tazminat hakkı başlığı ile düzenlenmiştir. Antlaşma'nın 45. maddesi gereğince, Antlaşmanın tazminat hakkını düzenleyen hükümleri, satıcının sözleşmeye aykırı davranışı dolayısıyla alıcının başvurabileceği tazminat hakkına ilişkin olarak da uygulanır.

Aslî edim yükümlülüğü dışındaki diğer yükümlülüklerin ihlâli durumunda, satıcı alıcıya bir ek süre vererek yükümlülüğün yerine getirilmesini ister. Alıcı diğer yan yükümlülüklerini satıcının verdiği süre içinde yerine getirmediği takdirde satıcı, sözleşmeden dönme hakkını kullanabilecektir.¹⁸¹ Satıcı ek süre tayin ederek esaslı olmayan ihlâli, esaslı ihlâle dönüştürür.¹⁸² Böylelikle satıcı, diğer imkânların yanında, kullanması daha ağır koşullara bağlanan sözleşmeden dönme hakkını da kullanabilir.

¹⁷⁸ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1020.

¹⁷⁹ CISG m.63, 64/1

¹⁸⁰ CISG m.61 (2) "*Satıcı diğer hukukî imkânlardan yararlanmakla tazminat talep etme hakkını kaybetmez.*"

¹⁸¹ Z. Zeytin (2011). s.206.

¹⁸² Z. Zeytin (2015). s.247.

3.3. Alıcının Sorumluluktan Kurtulamaması

3.3.1. Genel olarak

Alıcının, sözleşmeden kaynaklı sorumluluklardan kurtulma imkânı, Antlaşmanın 79. maddesinde düzenlenmiştir.¹⁸³ Sorumluluktan kurtulma imkânı, satış sözleşmesinin her iki tarafı için de düzenlenen ortak hükümler başlığı altında düzenlendiği için bu imkâna satıcı da sahiptir.

Söz konusu düzenleme kapsamında sorumluluktan kurtulma, taraflardan birinin yükümlülüklerini hiç ya da gereği gibi yerine getirmemesi durumunda gündeme gelecektir.¹⁸⁴ Alıcı ya da satıcının sorumluluktan kurtulması, sözleşmeden kaynaklı yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınmak şeklinde olabileceği gibi tazminat ödeme yükümlülüğünden kaçınmak da olabilir.¹⁸⁵

Antlaşma, kusursuz sorumluluk ilkesini benimsemiştir.¹⁸⁶ Kusursuz sorumluluk ilkesi gereğince, alıcının yükümlülüklerinden her hangi birini yerine getirmemesi sorumlu olacağı anlamına gelir.¹⁸⁷ Ancak sözleşmeye aykırı davranan alıcının, doğan ve doğacak olan zarardan sınırsız bir şekilde sorumlu olması da beklenemez.¹⁸⁸ Alıcının sorumluluktan kurtulma imkânı, belli hâllerde mümkündür ve ayrıca düzenlenmiştir. Sözleşmeye aykırılığın niteliği ve türü ne olursa olsun alıcı, 79. madde de düzenlenen koşulları yerine getirirse sorumluluktan kurtulur.¹⁸⁹

¹⁸³ CISG m79 (1) “Taraflardan biri yükümlülüklerinden birini ifa etmemesinin, denetimi dışında kalan bir engelden kaynaklandığını ve bu engeli, sözleşmenin kurulması ânında hesaba katmasının veya engelden ve sonuçlarından kaçınmasının veya bunları aşmasının kendisinden makul olarak beklenemeyeceğini ispatlaması hâlinde ifa etmemeden dolayı sorumlu tutulmaz.”

¹⁸⁴ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1251.

¹⁸⁵ E. Erdem (2008). s.91.

¹⁸⁶ Y. Atamer (2005). s.311

¹⁸⁷ A. Ayanoğlu Moralı (2013). Milletlerarası mal satımına ilişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın öngördüğü sorumluluktan kurtulma sistemi. GÜHFD, 1(Özel sayı), s.290.

¹⁸⁸ A. Ayanoğlu Moralı (2013). s.290.

¹⁸⁹ İ. Aydın (2007). s.108.

3.3.2. Sorumluluktan kurtulma hâlleri

Kusursuzluk, alıcının sözleşmeye aykırı davranışının kendisine yüklenemeyecek bir sebepten ileri gelmesidir. Sorumluluktan kurtulmayı düzenleyen hüküm uyarınca, alıcının kusursuzluğunu ispat edebilmesi şu üç şartı ispat etmesi ile mümkündür. Bunlardan birincisi, alıcının sözleşmeye aykırılığı davranışı, denetim dışı engel, öngörülemezlik ve kaçınılmazlık hâllerinden ileri gelen bir sebepten kaynaklanmalıdır.¹⁹⁰ İkincisi, söz konusu durumun sözleşmenin kurulması sırasında, alıcı tarafından öngörülemeyen bir engel olması gerekir. Üçüncü koşul ise, söz konusu engelin, aşılması alıcıdan beklenemeyecek bir engel olmasıdır. Yani alıcının sorumluluktan kurtulması, etki alanı dışındaki bir olayın vuku bulmasına bağlı olmalıdır.¹⁹¹ Bu durumda alıcı, kusursuzluğunu ispatlayıp sorumluluktan kurtulur ise, doğacak zarara satıcı katlanmak durumunda kalacaktır.¹⁹² Ancak daha sonra sözleşmeye aykırılığa sebep olan engel ortadan kalktı ise satıcı sözleşmenin aynen ifasını talep edebilir.¹⁹³

Sorumluluktan kurtulma imkânı sağlayan denetim dışı engeller, alıcıdan kaynaklanmayan ve yükümlülüğün yerine getirilmesine engel olan durumlardır.¹⁹⁴ Mücbir sebep de dediğimiz denetim dışı engel olan sebepler: sel, deprem, yangın gibi doğal afetler olabileceği gibi, savaş, darbe, terör saldırısı gibi insan kaynaklı sebepler de olabilir.¹⁹⁵

Sorumluluktan kurtulmayı düzenleyen hüküm uyarınca, alıcı yükümlülüğünü, kendisine yüklenemeyecek bir sebepten ötürü yerine getiremediğini ispatlar ise sorumluluktan kurtulabilir. Burada alıcının ispat etmesi gereken kusursuzluğu değil, meydana gelen mücbir sebep ya da borcun

¹⁹⁰ B. Köroğlu (2013). Milletlerarası mal satım sözleşmeleri hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (CISG) Madde 79 ve 80 kapsamında sorumluluktan kurtulma. GAÜHFD, 17(1-2), s.777.

¹⁹¹ Y. Atamer (2005). s.456.

¹⁹² Y. Atamer (2013a). Borçlunun CISG madde 79 uyarınca tazminat sorumluluğundan kurtulması hâlinde alacaklının diğer taleplerinin akıbeti ne olur, Prof.Dr. Aydın Zevkliler'e armağan. YÜED, 8(Özel sayı), s.488.

¹⁹³ Y. Atamer (2005). s.478.

¹⁹⁴ B. Köroğlu (2013). s.778.

¹⁹⁵ A. Ayanoğlu Morali (2013). s.297.

ifasını engelleyen sebeptir.¹⁹⁶ Sözleşmeye aykırılığa sebep olan ve alıcının sorumluluktan kurtulma imkânını doğuran engel, sözleşmenin kurulmasından önce alıcı tarafından biliniyorsa 79. madde hükümleri uygulama alanı bulmaz ve alıcı sorumluluktan kurtulamaz.¹⁹⁷ Bu durumda sözleşmeye aykırılıktan söz edilir ki satıcı da, kendisine tanınan hukukî imkânlarla başvurabilir.

Bizim hukukumuzda baktığımızda ise TBK'da söz konusu düzenlemeye benzer bir düzenleme vardır. TBK'da kusur sorumluluğu esas alınmıştır.¹⁹⁸ Kusur sorumluluğu uyarınca, borçlu kusursuzluğunu ispat edemez ise kusurlu kabul edilecektir.¹⁹⁹ Yani alıcının borca aykırı davranması hâlinde, esas olan alıcının kusurlu olmasıdır.²⁰⁰ Ancak alıcı kusursuzluğunu ispat edebilirse sorumluluktan kurtulabilir.

Antlaşma gereğince, alıcı sözleşmeye aykırı davranmasında kusurlu olmadığını ispat ederse, ifa etmemeden kaynaklanan sorumluluktan ve tazminat ödemekten de kurtulur.²⁰¹ Ancak bu durumda satıcının talep edebileceği diğer haklar gündeme gelir. Satıcının talep edebileceği diğer haklar sözleşmeden dönme ve aynen ifadır.²⁰² Alıcı, kusursuzluğunu ispat ederek tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulur.

Diğer yandan alıcının borcu, çeşit borcu olan para borcudur. Yani alıcının, borcunu aynen ifa etmesi mümkün olabilir. Alıcı semeni veya diğer bir meblağı ödemede temerrüde düştü ise ve bunun yanında kusursuzluğunu ispat etti ise, satıcının aynen ifa ve faiz talep hakkı hâlen mümkündür. Alıcı kusursuzluğunu ispat ederek sadece borca aykırılıktan dolayı doğacak tazminatı ödemekten kurtulur.²⁰³

¹⁹⁶ Y. Atamer (2010). ifa engelleri hukukunu yeniden sistematize etmeyi düşünmek: borca aykırılık türleri yerine yaptırımları esas alan bir sistematik. Rona Serozan'a armağan. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1, s.235.

¹⁹⁷ F. İtir. Bingöl (2011). s.212.

¹⁹⁸ *TBK m.112, Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.*

¹⁹⁹ K. Oğuzman ve M. Öz (2013). s.447.

²⁰⁰ Y. Atamer (2010). s.236.

²⁰¹ Y. Atamer (2010). s.237.

²⁰² Y. Atamer (2010). s.238.

²⁰³ B. Köroğlu (2013). s.793.

Alıcının tazminat sorumluluğundan kurtulması, alıcıya yüklenemeyen engel sebebiyle yerine getirilmeyen kısım itibariyledir.²⁰⁴ İfanın yapılmasında bir engelin varlığı ispatlanamadıysa alıcının borcu devam eder. Diğer taraftan taraflar arasında cezaî şart veya garanti sorumluluğu akdedilmişse alıcı 79. madde gereğince kusursuzluğunu ispat etse bile cezai şart ve garanti sorumluluğundan kurtulamaz.²⁰⁵

3.3.3. Üçüncü kişinin fiilleri dolayısıyla sorumluluktan kurtulma

(CISG m.79(2))'de taraflardan birinin üçüncü bir kişiye güven iddiasıyla sorumluluklarından kurtulabilmesi düzenlenmiştir.²⁰⁶ Taraflardan birisinin bir üçüncü kişi vasıtasıyla borcunu yerine getirmesi gündeme geldiğinde, ilgili taraf hem kendisi hem de üçüncü kişi için CISG m.79(1)'de öngörülen durumlardan birine dayanarak sorumluluktan kurtulabilir.²⁰⁷ Üçüncü kişinin fiili sözleşmenin ifasında etken ise, ilgili tarafın borcunu ifa ederken kusursuzluğunu ispat edebilmesi, birinci fıkrada bahsettiğimiz, denetim dışı engel, öngörülemezlik ve kaçınılmazlık hâlleri gibi sebeplerden birisine dayanmalıdır.²⁰⁸ Buradaki düzenlemede geçen üçüncü kişi, sözleşmenin kurulmasından sonra sözleşmenin ifası amacıyla alıcı veya satıcıya yardımcı olan kimselerdir.²⁰⁹

²⁰⁴ Z. Zeytin (2015). s.331.

²⁰⁵ Z. Zeytin (2015). s.331.

²⁰⁶ CISG m.79(2), "*Taraflardan birinin yükümlülüklerini ifa etmemesi, sözleşmeyi kısmen veya tamamen ifa etmek ile görevlendirdiği bir üçüncü kişinin ifa etmemesinden kaynaklanıyorsa, bu tarafın sorumluluktan kurtulması ancak; (a) Fıkra 1 uyarınca sorumluluktan kurtulmuş olduğu takdirde ve (b) Görevlendirmiş olduğu kişiye 1. fıkra hükmünün uygulanması durumunda görevlendirilen kişi de sorumluluktan kurtulacak olduğu takdirde mümkündür.*"

²⁰⁷ Schlechtriem ve Schwenzler (2015). s.1249.

²⁰⁸ Y. Atamer (2005). s.472.

²⁰⁹ Z. Zeytin (2015). s.331.

3.3.4. Geçici sebeplerle sorumluluktan kurtulma

(CISG m.79(3)) sorumluluktan kurtulma, sorumluluğun yerine getirilmesine engel olan durumun ortadan kalkmasından sonra mümkün değildir.²¹⁰ Borçlu, yükümlülüğünü yerine getirmesine engel olan durum ortadan kalktıktan sonra borcunu ifa etmek için gerekli olan edimleri yerine getirmelidir.²¹¹ Örneğin, ithalât/ihracat yasağı nedeniyle alıcının malları teslim almaması ancak yasak ortadan kalkana kadar alıcıyı sorumluluktan kurtarır.²¹²

Engel ortadan kalktıktan sonra alıcının yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir. Alıcının yükümlülüklerini hiçbir şekilde yerine getirmeyecek şekilde sorumluluktan kurtulabilmesi için söz konu ifa engelinin kalıcı bir engel olması gerekir.²¹³

3.3.5. Satıcıyı bilgilendirme yükümlülüğü

(CISG m.79(4)) engelden dolayı sorumluluğunu yerine getiremeyen tarafın karşı tarafa bildirimde bulunma yükümlülüğü düzenlenmiştir.²¹⁴ Sorumluluktan kurtulma olanaklarının vuku bulması, sorumluluktan kurtulmak için yeterli değildir. İfayı CISG 79(1) uyarınca gerçekleştirilemeyecek olan alıcı, söz konusu durumu öğrendiği ya da öğrenmesi gerektiği tarihten itibaren makul bir süre içerisinde karşı tarafa bildirmelidir.²¹⁵ Bildirim yapmamanın sonucunda meydana gelecek zarara alıcı katlanır.²¹⁶

Bildirim, ifanın geç gerçekleşeceği ya da hiç gerçekleşmeyeceğinin satıcı tarafından bilinip satıcının kendisine tanınan imkânları kullanması konusunda

²¹⁰ CISG m.79(3), "Bu maddede öngörülen sorumluluktan kurtulma, engelin var olduğu dönem için geçerlidir."

²¹¹ Schlechtriem ve Schwenzler (2015). s.1249.

²¹² Y. Atamer (2005). s.473.

²¹³ Y. Atamer (2005). s.473.

²¹⁴ CISG m.79(4) "İfa etmeyen taraf, engeli ve kendisinin ifa kabiliyeti üzerindeki etkilerini diğer tarafa bildirmek zorundadır. Bu bildirim, ifa etmeyen tarafın engeli bildiği veya bilmesi gerektiği andan itibaren makul bir süre içinde karşı tarafa ulaşmazsa, ulaşmama olgusundan kaynaklanan zararı ifa etmeyen taşır."

²¹⁵ Schlechtriem ve Schwenzler (2015). s.1249.

²¹⁶ M.Öz (2013) Milletlerarası mal satım sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG). GÜHFD, 1(Özel sayı), s.11

karar vermesi için önemlidir.²¹⁷ Bildirim, aynı zamanda satıcının, meydana gelebilecek zararını ortadan kaldırmak ya da azaltmak için de önemlidir.²¹⁸ Bildirim kural olarak yazılı şekil şartına bağlı değildir.²¹⁹ Ancak yazılı olması alacaklının bildirimini ispatı bakımından önem taşımaktadır.

3.3.6. Sorumluluktan kurtulmanın hukukî sonucu

(CISG m.79(5)) sorumluluktan kurtulmanın sadece tazminat ödeme yükümlülüğü bakımından söz konusu olduğu, diğer yükümlülüklerden kaçınmanın ise, mümkün olmadığı düzenlenmiştir.²²⁰ Dolayısıyla taraflardan biri edimin ifası ya da semenin ödenmesi noktasında kısmen veya tamamen yükümlülüklerini yerine getirmediği zaman sözleşmeye aykırılık gündeme gelecektir.²²¹ Sözleşmeye aykırılık hükümlerinin uygulanmasında, Antlaşmanın 79. maddesi uygulama alanı bulmaz.

3.4. Sözleşmeye Aykırılığa Satıcının Sebep Olmaması

Alıcı, sözleşmeye aykırı davranışın satıcının bir yükümlülüğüne aykırılığından ileri geldiğini ispat edebilirse, satıcının tazminat isteme hakkı doğmayacağı gibi diğer hakları da gündeme gelmez.²²² Diğer bir deyişle alıcı, satıcının bir yükümlülüğünü yerine getirmemesi dolayısıyla ifadan kaçınıyorsa sorumluluktan kurtulur. Alıcının bu kapsamda sorumluluktan kurtulabilmesi için öncelikle satıcının bir yükümlülüğünü ihlâl etmiş olması gerekir.²²³ Bu durumda, satıcı, alıcının ifadan kaçınması dolayısıyla tazminat talep edemeyeceği gibi diğer haklarını da kullanamaz. Söz konusu hüküm bu yönüyle, 79. madde

²¹⁷ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1268.

²¹⁸Y. Atamer (2013a) s.474.

²¹⁹Slechtriem ve Schwenger (2015). s.1268.

²²⁰CISG m.79 (5) *“Bu madde, tarafların bu Antlaşma uyarınca tazminat talebi dışındaki herhangi bir hakkını kullanmasını engellemez.”*

²²¹ Y. Atamer (2013a) s.489.

²²²Z. Zeytin (2011). s.206.; CISG m.80 *“Bir taraf, diğer tarafın yükümlülüklerini ifa etmemesine, bu ifa etmeme durumu kendi eyleminden veya eylemsizliğinden kaynaklandığı ölçüde dayanamaz.”*

²²³Z. Zeytin (2015). s.331.

kapsamında düzenlenen ve alıcıyı sadece tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtaran hükümden ayrılır.²²⁴

Sorumluluktan kurtulmayı düzenleyen 80. maddenin uygulama alanı bulması için, alıcının sözleşmeye aykırı davranışı ile borçlunun yükümlülüğünün ihlâli arasında illiyet olması gerekir.²²⁵ Alıcı başka bir sebepten ötürü ifadan kaçınıyorsa, söz konusu düzenlemeye başvurusu mümkün değildir.

(TBK'da 97.) maddesinde söz konusu düzenlemeye benzer bir hüküm mevcuttur. Söz konusu hükme göre, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde ifa sırası önce olmayan tarafın ifayı talep edebilmesi, kendi borcunu ifa etmiş veya ifasını önermiş olması gerektiği şeklinde ifade edilmiştir.

²²⁴ B. Köroğlu (2013). s.796.

²²⁵ Z. Zeytin (2015). s.335.

Üçüncü Bölüm

Sözleşmenin Alıcı Tarafından İhlâli Hâlinde Satıcının Sahip Olduğu Hukukî İmkânlar

1. Genel Olarak

Alıcının sözleşmeyi ihlâl etmesi durumunda, satıcının alıcıdan talep edebileceği bir takım hakları vardır. Bunlar; aynen ifa, sözleşmeden dönme, mehil tayin etme, tazminat talep etme hakkı, faiz talep etme hakkı, öncelenmiş borca aykırılıktan doğan haklar ve diğer yükümlülüklerin ifasını talep etme haklarıdır.²²⁶ Antlaşma gereğince, satıcının haklarını kullanabilmesi için alıcının yükümlülüklerinden her hangi birisini ihlâl etmesi yeterlidir. İhlâl edilen yükümlülüğün türü ve özellikleri önemli değildir.²²⁷ Ancak, alıcının ihlâl ettiği yükümlülük semenin ödenmesi ya da malın teslim alınması ise, satıcının söz konusu haklarından hangisini kullanabileceği ihlâlin esaslı olup olmamasına bağlıdır.²²⁸

2. Aynen İfayı Talep Etme Hakkı

Alıcının sözleşmeyi ihlâli hâlinde satıcının sahip olduğu imkânların başında ahde vefa ilkesinin bir sonucu olan sözleşmenin taraflarca kararlaştırılmış şekli ile ifası vardır.²²⁹ Diğer bir ifade ile alıcının borcu olan satım bedelini ödemesi, malları teslim alması ve diğer yükümlülüklerini yerine

²²⁶ CISG m.61-65

²²⁷ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1020.

²²⁸ Y. Atamer (2005). s.290.

²²⁹ E. Baş (2013) Satım hukukunda aynen ifa talebinin birincil yaptırım olması sorunu, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e armağan, satım hukukunda aynen ifa talebinin birincil yaptırım olması sorunu. YÜED, 8, s.625.; P. Işintan (2013). Uluslararası satım sözleşmelerine ilişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Borçlar Kanunu düzenlemelerinde aynen ifa kavramı. GÜHFD, 1(Özel sayı), s.161.; CISG m. 62 "*Satıcı alıcıdan semeni ödemesini, malları teslim almasını veya diğer yükümlülüklerini ifa etmesini talep edebilir, meğerki bu taleplerle bağdaşmayan bir hukukî imkândan yararlanmış olsun.*"

getirmesi gerekmektedir.²³⁰ Alıcının yükümlülüklerinden herhangi birisini ihlâl etmesi durumunda, satıcı borcun ifasını talep eder.²³¹ Satıcının aynen ifayı talep hakkını kullanması, alıcının ihlâl ettiği yükümlülük ihlâline göre farklılık göstermez. İhlal edilen yükümlülük aslî edim yükümlülüğü olsun yan edim yükümlülüğü olsun satıcının aynen ifayı talep hakkı her zaman vardır.²³²

Bu durumda aynen ifayı gerçekleştirmek için doğacak masraflara alıcı katlanacaktır.²³³ Bununla birlikte, satıcı aynen ifanın yanında uğradığı zararın tazminini de isteyebilecektir.²³⁴

Satıcının, aynen ifayı talep etme hakkını kullanmasının sınırı, yine alıcının sözleşmeye aykırı davranışı dolayısıyla aynen ifa talebi ile bağdaşmayan sözleşmenin ortadan kaldırılması hakkının kullanılmasıdır.²³⁵ Diğer bir ifade ile satıcının, CISG m.64'de düzenlenen sözleşmeden dönme veya CISG m.88'de düzenlenen ikame satış hakkını kullanması durumunda, aynen ifayı talep etme hakkı ortadan kalkar.²³⁶ Sözleşmenin ortadan kaldırılması durumunda, taraflar birbirlerinden sözleşmenin devamına ilişkin bir talepte bulunamazlar. Antlaşmanın 81-84 maddelerinde düzenlenen kurallara göre ifa edilen edimler iade edilir.

Aynen ifaya ilişkin olarak, Antlaşmanın genel hükümler başlıklı 28. maddesi uyarınca, taraflardan biri, sözleşmeye aykırı davranış dolayısıyla bir yükümlülüğün yerine getirilmesini talep etme imkânına sahip ise, ilgili tarafın aynen ifayı talep etme hakkını kullanması, iç hukukundaki düzenleme ile mümkün olması koşuluna bağlıdır.²³⁷ Diğer bir ifade ile satıcının aynen ifayı talep etme hakkı bulursa da hakkını kullanması, iç hukukunda buna ilişkin bir

²³⁰ B. Başoğlu (2012). Türk Hukuku'nda ve mukayeseli hukukta aynen ifa talebi. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.223.

²³¹ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1027.; İhlâl edilen yükümlülük aslî edim yükümlülüğü olsun yan edim yükümlülüğü olsun her iki durumda da satıcı aynen ifayı talep hakkına sahiptir.

²³² Z. Zeytin (2015). s.249.

²³³ S. Sert (2013). s.153.

²³⁴ B. Başoğlu (2012). s.224.

²³⁵ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1030.

²³⁶ B. Başoğlu (2012). s.224.; C. Kaya (2008). s.47.

²³⁷ CISG m.28 "Antlaşma hükümleri uyarınca taraflardan biri diğer tarafın belirli bir yükümlülüğü ifa etmesini talep hakkına sahip ise, mahkemenin aynen ifaya hükmetmesi ancak, bu Antlaşmanın uygulama alanına girmeyen benzer satım sözleşmelerinde kendi hukukuna göre de aynen ifaya hükmedecek olması halinde mümkündür."

düzenlemenin yer almasına bağlıdır.²³⁸ Antlaşma'nın yeknesaklığı sağlamak amacı ile yola çıkıp, geniş kapsamlı olarak düzenlendiğinin bir örneği burada görüldüğü gibi aynen ifayı talep etmenin sınırlarında mevcuttur.²³⁹

3. Sözleşmeden Dönme Hakkı

3.1. Genel Olarak

(CISG 49.) satıcının sözleşmeye aykırı davranışı dolayısıyla alıcının talep edebileceği haklardan olan sözleşmeden dönme hakkı, 64. maddesinde de satıcının sözleşmeden dönme hakkı düzenlenmiştir. Biz burada 64. maddede düzenlenen yani satıcının talep edebileceği sözleşmeden dönme hakkını inceleyeceğiz.

Antlaşma gereğince alıcının yükümlülüklerine aykırı davranması dolayısıyla satıcının başvurabileceği ikinci temel imkân, sözleşmeden dönmeyi talep etme hakkıdır.

Sözleşmeden dönme ile birlikte, edimler ifa edilmediyse her iki tarafın da ifa yükümlülüğü ortadan kalkar. Edimler ifa edildi ise, alıcı aldığı malları iade etmekle yükümlü iken satıcı da alıcıdan aldığı parayı iade etmekle yükümlüdür.²⁴⁰ Yani sözleşme öncesi duruma dönülür.

Antlaşma gereğince sözleşmeden dönme hakkı satıcının diğer haklarını kullanmasına oranla daha ağır koşullara bağlanmıştır.²⁴¹ Bu durumun temel nedeni, sözleşmenin mümkün olduğunca ayakta tutulması gayretidir. Ahde vefa ilkesinin bir sonucu olan sözleşmenin ayakta tutulma gayreti, ekonomik hayatın devamı için de bir gerekliliktir.²⁴² Sözleşmenin ihlâli hâlinde satıcının başvurabileceği ilk yol tazminat isteme hakkıdır.²⁴³ Sözleşmeden dönme hakkı,

²³⁸ B. Başoğlu (2012). s.221.

²³⁹ Y. Atamer (2005). s.322.

²⁴⁰ Y. Atamer (2012b). Taşınır satımı sözleşmesi, Türk Borçlar Kanunu sempozyumu makaleler-tebliğler. (Derleyen: M. M. İnceoğlu). 1.Baskı. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, s.208.

²⁴¹ Y. Atamer (2005). s.290.

²⁴² Schlechtriem ve Schwenzler (2015). s.1044.; E. Kanişlı (2013). s.65.

²⁴³ Y. Atamer (2005). s.290.

sözleşmenin ihlâli durumun satıcının başvurabileceği son hak olmalıdır.²⁴⁴ Çünkü sözleşmeden dönme edimlerin iadesini gerektirir; bu da beraberinde ekonomik bakımdan bir takım masraflar doğurur.²⁴⁵

Antlaşma gereğince satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanması iki temel nedene dayanabilir.²⁴⁶ Bunlardan birincisi Antlaşmanın 64. maddesinin 1(a) fıkrası gereğince düzenlenen ve satıcıya sözleşmeden dönme hakkını doğrudan kullanma imkânı sunan sözleşmenin esaslı ihlâli hâlidir. İkincisi ise satıcının alıcıya mehil tayin etmesi ve söz konusu sürede aykırılıkların giderilmemesi durumunda, sözleşmeden dönme hakkını kullanmasıdır.

3.2. Sözleşmenin Esaslı İhlali

Antlaşmanın ifa engelleri sistemine göre, sözleşmeye aykırılık, TBK'da düzenlenen sözleşmeye aykırılık türlerine (temerrüt, imkânsızlık, ayıp, zapt) göre ayrıma tâbi tutulmamıştır. Diğer bir deyişle, CISG sistemi sözleşmeye aykırılıkları, ihlâl edilen borcun türüne göre bir ayrıma tâbi tutmamıştır.²⁴⁷ CISG bütün ifa engellerini bir üst başlık olarak sözleşmeye aykırılık olarak ele almıştır.²⁴⁸ Alıcının sözleşmeye aykırı davranışı dolayısıyla satıcının sahip olduğu hakların tespiti de sözleşmenin esaslı ihlâl edilip edilmemesine göre farklılık göstermektedir.²⁴⁹ Alıcının sözleşmeyi ihlâli hâlinde, ihlâlin türüne bakılmaksızın eğer, sözleşme bakımından esaslı ihlâl oluşturuyorsa hem satıcı hem de alıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir.²⁵⁰ Yani söz konusu hüküm hem alıcının sözleşmeye aykırı davranması hem de satıcının sözleşmeye aykırı davranması hâlinde uygulama alanı bulur. Biz çalışmamızda

²⁴⁴ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1044.

²⁴⁵ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1044.

²⁴⁶ C. Kaya (2008). s.41.

²⁴⁷ R. Serozan (2012). CISG'a ve TBK'na göre alıcının dönme hakkının sınırları. İÜHFİM, 70(2), s.208.

²⁴⁸ A. Genç Arıdemir (2012). Borcun ifa edilmemesi kavramı, yaptırımı. Borçlar Kanunu genel hükümler konferansları I. (Ed: H. Belen ve İ. Altay). İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları. s. 375.

²⁴⁹ F. Gündoğdu (2011). Birleşmiş Milletler uluslararası satım sözleşmelerine ilişkin Viyana Konvansiyonuna göre imkânsızlık ve hukukî sonuçları. s.9, <http://www.kazanci.com/kho2/hebb/giris.htm>. (Erişim tarihi: 03.05.2016)

²⁵⁰ CISG m.64 (1) (a) "Alıcının sözleşmeden veya bu Antlaşmadan doğan yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmemesi sözleşmeye esaslı bir aykırılık oluşturuyorsa satıcı sözleşmenin ortadan kalktığını beyan edebilir."

sadece alıcının sözleşmeye aykırı davranışı dolayısıyla satıcının sözleşmeden dönme hakkını inceleyeceğiz.

Burada sözleşmenin esaslı ihlâli kavramına açıklık getirmek gerekir. Antlaşmanın 25. maddesi esaslı ihlâl kavramını açıklamıştır. Buna göre,

CISG m.25, “Taraflardan birinin sözleşme ihlâli, diğer tarafı, sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakacak bir olumsuzluğa sebep oluyorsa, esaslıdır; meğerki böyle bir sonucu sözleşmeyi ihlâl eden taraf öngörmemiş ve aynı konum ve koşullar içindeki makul bir kişi de öngöremeyecek olsun.”

Antlaşma hükmünü incelediğimizde satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanması için bir takım şartların bir arada bulunması gerektiğini görmekteyiz. Bunlar, alıcının, ihlâlin türüne bakılmaksızın sözleşmeyi ihlâl etmiş olması, bunun sonucunda satıcının sözleşmeden beklentisinin önemli ölçüde olumsuzluğa uğraması ve sonucun objektif olarak öngörülebilir olması gerekmektedir.²⁵¹

Taraflar, sözleşmenin kuruluşunda, sözleşmenin esaslı ihlâlini oluşturacak sözleşmeye aykırılıkları serbestçe kararlaştırabilirler. Bu tür sözleşmeler geçerlidir ve taraflar için esaslı ihlâl oluşturmaları bile satıcıya sözleşmenin esaslı ihlâl yoluna başvurma imkânı sağlarlar.²⁵²

Antlaşma uyarınca, esaslı ihlâl kavramı tanımlanmış olmakla birlikte, esaslı ihlâl teşkil eden fiillerin neler olduğu belirtilmemiş, onun yerine esaslı ihlâl teşkil edecek fiillerin etkisinden bahsedilmiştir. Bu bakımdan söz konusu hüküm tam açık olmayan muğlak bir hükümdür.²⁵³ Açık olarak tanımlanmayan esaslı ihlâl kavramı, ancak içtihatlarla şekillendirilebilir.²⁵⁴

“*Esaslı ihlâl*” kavramının tanımı yapılırken ihlâlin türüne göre bir tanımlama yapılmamıştır. Yani her türlü ihlâl sözleşmeden dönme hakkı

²⁵¹ Y. Atamer (2005). s.297.

²⁵² Y. Atamer (2005). s.229.

²⁵³ A.G. Toker (2013). Viyana Satım Sözleşmesi (CISG) uyarınca sözleşmenin esaslı ihlâli, MHMÖHB, 33(1), s.221.

²⁵⁴ M.K. Ersin (2007). Karşılaştırmalı hukukta borcun ifa edilmemesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, s.80.

doğurabilir Sözleşmeden dönme için öne sürülen tek koşul ihlâlin, esaslı ihlâl olmasıdır. Dolayısıyla satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanmasının çok kolay olacağı düşünülse de ihlâlin, satıcıyı önemli bir ölçüde olumsuzluğa düşürmesi gerekmektedir. Kaldı ki sözleşmede dönme hakkının satıcının en son başvurması gereken bir hak olduğu da gözden kaçırılmamalıdır.²⁵⁵

Esaslı ihlâlden dolayı hukukî yollara başvuracak olan satıcı, sözleşmenin esaslı ihlâl edildiğini ve sözleşme kaynaklı menfaatten önemli ölçüde yoksun kaldığını ispatlamalıdır.²⁵⁶ Söz konusu hüküm gereğince, satıcı ispat edebilirse, sadece uğradığı ekonomik kayıpları değil, diğer beklentilerinin karşılanmadığını da iddia edebilir ve bunlar da esaslı ihlâl olarak kabul edilir.²⁵⁷

Sözleşmenin esaslı ihlâlinden söz etmek için gerçekleşmesi gereken önemli koşullardan birisi de, alıcının meydana gelecek menfaat kaybını öngörmesidir. Diğer bir deyişle sözleşmeyi ihlâl eden alıcı, menfaat kaybını öngöremediğini ve aynı konumdaki makul bir kişi tarafından öngörülemediğini ileri sürerek satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanmasının önüne geçebilir.²⁵⁸ Hükümden de anlaşılacağı üzere öngörülemelik tespiti, alıcının kişisel durumuna göre değil, objektif esaslara göre yapılır.²⁵⁹

Antlaşmanın 64. maddesinin 1. fıkrası gereğince, alıcının sözleşmeyi ihlâli esaslı bir ihlâl ise, satıcı mehil tayin etmeden hemen sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir. Ancak bu durumda satıcının, ihlâlin esaslı ihlâl olduğunu ispat etmesi gerekmektedir.²⁶⁰ Esasında satıcının mehil tayin etmesi, satıcı için bir külfet olarak görülse de, ispat aracı olması yönüyle satıcı lehine bir durumdur.²⁶¹

²⁵⁵ I. Yelkenci (2014). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) uyarınca alıcının sözleşmeden dönmesi. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.29.

²⁵⁶ I. Yelkenci (2014). s.35.

²⁵⁷ Schlechtriem ve Schwenzler (2015). s.1045.

²⁵⁸ A.G. Toker (2013). s.228.

²⁵⁹ A.G. Toker (2013). s.229.

²⁶⁰ C. Kaya (2008). s.45.

²⁶¹ C. Kaya (2008). s.45.

3.3. Mehil Tayin Etme

(CISG m.63.) hükmü gereğince, satıya tanınan haklara ilişkin bir diğer hüküm aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

CISG m.63 (1) “Satıcı alıcıya, yükümlülüklerini ifa etmesi için makul uzunlukta ek bir süre verebilir.

(2) Bu süre içinde yükümlülüklerini ifa etmeyeceği konusunda alıcıdan bir bildirim almadıkça, satıcı, bu ek süre içinde, sözleşmeye aykırılık hâlinde sahip olduğu hukukî imkânlardan hiçbirine başvuramaz. Ancak bu yüzden satıcı, gecikmiş ifa nedeniyle tazminat talep etme hakkını kaybetmez.”

Söz konusu hükmün amacı, sözleşmenin mümkün olduğunca ayakta tutulmaya çalışılmasıdır.²⁶² Böyle bir sürenin tayin edilmesinin nedeni ise, alıcının sözleşmeye aykırı davranışının devam edip etmeyeceğinin öğrenilmesidir.²⁶³ Hüküm gereğince satıcının vereceği sürenin makul süre olması gerektiği belirtilmiştir. Makul süre değerlendirilirken somut olayın özelliklerine göre bir değerlendirme yapılır.²⁶⁴

Satıcı, alıcıya tayin ettiği süre zarfında ihlâl dolayısıyla kendisine tanınan haklardan aynen ifa dâhil hiçbirisini kullanamaz.²⁶⁵ Çünkü bu süre zarfında satıcı alıcıdan bir bildirim bekler. Ancak söz konusu hüküm gereğince, satıcı bu süre zarfında uğradığı zararı alıcıdan tazmin edebilecektir. Alıcı, herhangi bir bildirimde bulunmaz ya da borcunu ifa etmeyeceğini bildirirse satıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanabilecektir.

Satıcının alıcıya süre vermesi üzerine, Antlaşmanın 64. maddesi 1(a) bendi gereğince, alıcının sözleşmeye aykırı davranışı esaslı ihlâl teşkil ediyorsa satıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir. Satıcının sözleşmeden dönme

²⁶² B. Başoğlu (2012). s.220.

²⁶³ E. Kanişlı (2013). s.50

²⁶⁴ Schlechtriem ve Schwenzler (2015). s.1039.

²⁶⁵ B. Başoğlu (2012). s.226.

hakkını kullanabileceği bir diğer durum ise 64. maddenin 1(b) bendinde düzenlenen haktır. Bu düzenleme gereğince, alıcı kendisine verilen süre içerisinde semeni ifa etmez, malı teslim almaktan kaçınır ya da söz konusu iki yükümlülüğünü yerine getirmeyeceğini açıkça belirtirse, satıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir.

Antlaşmanın bu düzenlemesi TBK'nın "*karşılıklı borç yükleyen sözleşmeler*" başlıklı 123. maddesi²⁶⁶ ile benzerlik göstermektedir.²⁶⁷ TBK hükmü, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan birinin temerrüde düşmesi durumunda uygulanır. TBK hükmü gereğince verilen süre borçlunun borcunu ifa etmek ve böylece alacaklının sözleşmeye aykırılıktan doğan haklarını kullanmasından önce yararlanabileceği son bir imkândır.²⁶⁸

(TBK 124.) maddesi gereğince belirtilen durumlarda, borçlunun içinde bulunduğu durumdan veya tutumundan süre verilmesinin etkisiz olacağı anlaşılıyorsa; borçlunun temerrüdü sonucunda borcun ifası alacaklı için yararsız kalmışsa; borcun ifasının, belirli bir zamanda veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği sözleşmeden anlaşılıyorsa; süre verilmesine gerek olmadan alacaklı seçimlik haklarını kullanabilir. Antlaşma gereğince, bu durumlar zaten sözleşmenin esaslı ihlâli teşkil edeceğinden satıcı ayrıca ek süre vermeden de sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir.²⁶⁹

Alıcı, kendisine verilen ek süre içerisinde borcunu ifa etmez veya ifa etmeyeceğini satıcıya bildirir ise satıcının sözleşmeyi ortadan kaldırma hakkı gerçekleşir.²⁷⁰ Alıcı kendisine verilen ek süre içerisinde borcunu ifa ederse satıcının sözleşmeden dönme hakkı sona erer.

²⁶⁶ TBK m.123 Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde diğeri, borcun ifa edilmesi için uygun bir süre verebilir veya uygun bir süre verilmesini hâkimden isteyebilir.

²⁶⁷ Y. Atamer (2005). s.290.

²⁶⁸ K. Oğuzman ve M. Öz (2013). s.518.

²⁶⁹ B. Başoğlu (2012). s.111.

²⁷⁰ S. Sert (2013). s.159.

3.4. Sözleşmeden Dönme Hakkının Sonuçları

Sözleşmeden dönme hakkının sonuçları alıcı ve satıcı için ortak hükümler olan Antlaşmanın 81-84 maddeleri arasında düzenlemiştir. Anlaşma gereğince sözleşmeden dönmeye iki önemli sonuç bağlamıştır.²⁷¹ Bunlardan ilki 81. maddenin 1. fıkrasında düzenlenmiş olan hüküm gereğince, sözleşmeden dönme ile birlikte taraflar ifa etmedikleri yükümlülükler bakımından ifadan kurtulur. Yani taraflar edimlerini ifa etmedi ise alıcı semeni ödeme borcundan kurtulur, satıcı da malın teslim etme borcundan kurtulur.²⁷² Ancak aynı düzenleme gereğince, tarafların tazminat yükümlülüğü varsa bu yükümlülük sona ermez.

İkincisi ise aynı maddenin 2. fıkrasında düzenlenmiştir: İfa edilen edimlerin iadesinde her iki taraf da iade ile yükümlü ise, edimlerin aynı anda iade edilmesi gerekir. Bu kapsamda alıcı parasal bir edim ifa etti ise iadesini isteyecektir. Sözleşmede taraflarca aksi kararlaştırılmadı ise alıcı semeni faizi ile birlikte iade edecektir.²⁷³ Satıcı da teslim ettiği malın iadesini isteyecektir.

Antlaşmanın 82. ve 83. maddesi, alıcının sözleşmeyi ortadan kaldırma hakkına ilişkin olduğu için burada değinilmeyecektir.²⁷⁴

4. Malın Özelliklerini Belirleme Hakkı

Sözleşmede malın şeklini, ölçüsünü veya diğer bir niteliğini alıcının belirlemesi gerekiyorsa, alıcının bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi satıcının borcunu ifaya engel olacağından sözleşmeye aykırılık oluşturur. Antlaşmanın 65. maddesi²⁷⁵ alıcının söz konusu yükümlülüğünü yerine getirmemesi

²⁷¹ İ. Aydın (2007). s.108.

²⁷² Z. Zeytin (2015). s.238.

²⁷³ Z. Zeytin (2015). s.242.

²⁷⁴ Ayrıntılar için Bknz. Z. Zeytin (2015). s.244.

²⁷⁵ CISG m.65 (1) "Sözleşme uyarınca malların şeklini, ölçüsünü veya diğer niteliklerini alıcının belirlemesi gerekiyor ise alıcı bu belirlemeyi kararlaştırılan tarihte veya satıcının talebinin ulaşmasından itibaren makul bir süre içinde yapmamışsa, satıcı, sahip olduğu diğer haklara halel gelmeksizin, alıcının, kendisi tarafından bilinebilecek ihtiyaçlarına göre bu belirlemeyi bizzat yapabilir."

dolayısıyla satıcının, kendisi tarafından bilinebilecek ihtiyaçlara göre malın özelliklerini belirleme hakkı tanımıştır.²⁷⁶

Satıcının malı belirleme hakkını kullanmasının öncelikli koşulu alıcının niteliklerini belirleyeceği bir satım sözleşmesinin varlığıdır. Diğer koşul, malın niteliklerini belirlemek için tarafların belli bir tarih kararlaştırmış olması ya da satıcının bu konuda alıcıya ihtar çekmesine rağmen alıcının malın niteliklerini belirlememesidir.²⁷⁷ Bir diğer koşul ise, satıcı belirlemeyi kendisi yapacaksa, belirlemeye ilişkin bildiği alıcının bir ihtiyacı varsa tercihini bu yönde kullanmalı ve bu durumu alıcıya ihbar etmelidir.²⁷⁸ Koşulların gerçekleşmesi ile birlikte satıcı belirlediği nitelikteki malı teslim ederek semenin ödenmesini talep edebilir.²⁷⁹ Unutulmamalıdır ki alıcının malın niteliğini belirlememesi, satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanmasına yol açmaz.²⁸⁰

5. Tazminat Talep Etme Hakkı

5.1. Genel Olarak

Antlaşma uyarınca, alıcının sözleşmeye aykırı davranması dolayısıyla satıcının tazminat talep etme hakkı Antlaşmanın 74-78 maddeleri arasında düzenlemiştir. Satıcının tazminat talep etme hakkı, ilk olarak Antlaşmanın 61(1)(b) maddesinde, sözleşmenin alıcı tarafından ihlâli hâlinde satıcının sahip olduğu hukukî imkânlar başlığı altında gündeme gelmiştir. Ancak satıcının tazminat talep etme hakkı, burada ayrıntılı olarak düzenlenmemiş, hem alıcı hem de satıcı için ortak hüküm olarak Antlaşmanın 74-78 maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Antlaşmanın tazminat başlıklı 74. maddesi aşağıdaki gibidir.

“Taraflardan birinin sözleşmeyi ihlâli hâlinde ödenecek tazminat, mahrum kalınan kâr dâhil olmak üzere, ihlâlden dolayı diğer tarafın

²⁷⁶ E. Kanişlı (2013). s.104.

²⁷⁷ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1063.

²⁷⁸ Z. Zeytin (2015). s.243.

²⁷⁹ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1061.

²⁸⁰ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1063.

uğradığı zararın toplamına eşittir. Söz konusu tazminat, ihlâl eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında sözleşme ihlâlinin muhtemel sonucu olarak öngördüğü veya o tarihte bildiği veya bilmesi gerektiği veriler ışığında öngörmesi gerektiği zararı aşamaz.”

Alıcının yükümlülüklerinden birisini ihlâl etmesinden dolayı zarara uğrayan satıcı, ihlâl edilen yükümlülüğün türüne bakılmaksızın tazminat isteme hakkını ileri sürebilir.²⁸¹ Alıcının kusuru bulunmasından dolayı tazminat ödemekten kurtulması 79. ve 80. madde kapsamında mümkündür.²⁸² Yine satıcının tazminat talep etme hakkı, alıcıya bir mehil tayin etmiş olma şartına bağlı değildir.²⁸³ Diğer bir deyişle alıcının, sözleşmeyi ihlâl etmesi ile birlikte tazminat ödeme yükümlülüğü doğar. Türk hukukuna baktığımızda ise Antlaşma hükümlerindeki gibi, sözleşmeye aykırılık hâlinde her iki taraf için de uygulanabilen tazminat hükümleri yer almaz. Bunun yerine satıcının tazminat talebi sözleşmeye aykırılık türüne göre ayrı ayrı düzenlenmiştir.

5.2. Tazminatın Kapsamı

Tazminat kapsamına alınacak zarara baktığımızda Antlaşma sisteminin tam tazmin ilkesini benimsediğini görürüz.²⁸⁴ Yani Antlaşma hükmünde belirtildiği üzere, ihlâlden dolayı satıcının uğradığı zarar ve ihlâl dolayısıyla satıcının mahrum kaldığı kar da tazminat kapsamında talep edilebilecektir.²⁸⁵ Diğer bir deyişle satıcının, sözleşme ihlâli yapılmaması hâlinde bulunacağı ekonomik durum ile sözleşmenin ihlâl edilmesi hâlinde içinde bulunacağı ekonomik durum arasındaki fark tam tazmin ilkesini ifade eder.²⁸⁶ Bu yönüyle

²⁸¹ U. Magnus (2012). CISG uyarınca tazminat, faiz, sorumluluktan kurtulma. Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG). (Çev: Cüneyt Süzel). (Ed: Y. M. Atamer). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.288.

²⁸² Schlechtriem ve Schwenzler (2015). s.1179.

²⁸³ S. Sert (2013). s.156.

²⁸⁴ Y. Atamer (2005). s.425.

²⁸⁵ Y. Atamer (2005). s.425.

²⁸⁶ A.E. Ulusu (2011). Milletlerarası mal satımına ilişkin BM Antlaşmasında ve Avrupa Borçlar Hukuku prensiplerinde tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında öngörülebilirlik ilkesi. İstanbul: Beta Yayıncılık, s.17.

tazminatın, satıcının uğradığı zararı telafi etmek amacıyla öngöröldüğü görölmektedir.²⁸⁷

5.3. Zararın Hesaplanması

Zarar iki farklı yöntem ile hesaplanır. Bunlardan birincisi, Antlaşmanın 75. maddesi²⁸⁸ gereğince, sözleşme ortadan kaldırıldıktan sonra satıcı, malları sözleşmeyi ihlâl eden alıcıya satmak ile sözleşme ihlâl edildikten sonra iade alıp satması durumunda elde edeceği gelir arasındaki farkı alıcıdan tazminat olarak talep eder. Bu yöntem somut yöntem denir.²⁸⁹ Bununla birlikte satıcı uğradığı diğer zararları da genel olarak 74. madde kapsamında talep edebilir. Ancak satıcının sözleşmeyi ihlâli dolayısıyla elde ettiği bir menfaat varsa bunun tazminattan indirilmesi gerekir.²⁹⁰ Zararın somut yöntemle hesaplanmasına, TBK'nın 213. maddesinin 2. fıkrasında²⁹¹ değinilmiştir. Buna göre, satıcı ile alıcının satış sözleşmesinde kararlaştırdığı bedel ile sözleşmeye aykırılık dolayısıyla satıcının malı başkasına sattığı bedel arasındaki fark olarak kabul edilmiştir.²⁹²

İkinci yöntem ise, Antlaşmanın 76. maddesinde²⁹³ düzenlenen zararın soyut yöntemle hesaplanmasıdır. Bu yöntem gereğince, sözleşmenin ortadan

²⁸⁷ Y. Atamer (2013b). Zararın soyut yöntem ile hesaplanması ve bu hesabın CISG madde 74 ve 76 örneğinde mahrum kalınan kar talebi ve ilişkisi. GÜHFD, 1(Özel sayı), s.138.

²⁸⁸ CISG m.77 “Sözleşmenin ortadan kaldırılması halinde, ortadan kaldırmadan itibaren makul bir süre içerisinde ve makul bir şekilde alıcının ikame mallar satın alması veya satıcının malları yeniden satması durumunda, tazminat talep eden taraf, sözleşmede kararlaştırılan fiyat ile ikame işlem fiyatı arasındaki farkı talep edebileceği gibi, 74. madde uyarınca da tazminat talep edebilir.”

²⁸⁹ Y. Atamer (2013b). s.138.

²⁹⁰ A.E. Uлуу (2011). s.33.

²⁹¹ TBK m.213/2, Satıcı borcunu ifa etmezse alıcı, satış bedeli ile kendisine devredilmeyen satılanın yerine, bir başkasını satın almak için dürüstlük kurallarına uygun olarak ödediği bedel arasındaki farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini isteyebilir.

²⁹² M.A. Gümüş (2013). s.48.

²⁹³ CISG m.76 (1) “Sözleşmenin ortadan kaldırıldığı ve mallar için cari bir fiyatın var olduğu hallerde, tazminat talep eden taraf, 75. madde uyarınca ikame alış veya satış yapmamış olsa da, sözleşmede kararlaştırılan fiyat ile sözleşmenin ortadan kaldırıldığı andaki cari fiyat arasındaki farkı talep edebileceği gibi, 74. madde uyarınca da tazminat talep edebilir. Bununla birlikte, tazminat talep eden taraf, malları devraldıktan sonra sözleşmeyi ortadan kaldırırsa, ortadan kaldırma anındaki cari fiyat yerine devir alma anındaki cari fiyat uygulanır.”

kaldırıldığı anda satıcının mahrum kalacağı gelir ile malın piyasa fiyatı arasındaki gelir farkı satıcının talep edebileceği tazminat miktarını oluşturur.²⁹⁴ Ancak bu yöneme başvurulması için ilk önce satım konusu malın piyasa fiyatı belli olan bir mal olması gerekir.²⁹⁵ Satıcı, bu yöntemlerden birini seçmeyip, 74. maddeye göre uğradığı zarar ile birlikte mahrum kaldığı kârı da tazminat olarak talep edebilir.²⁹⁶ Zararın soyut yöntemle hesaplanmasına TBK'nın 236. maddesinin 2. fıkrasında²⁹⁷ değinilmiştir. TBK gereğince, satıcı, soyut yöntemle hesaplama yoluna başvurmayıp, 125. maddede düzenlenen, müspet zararının giderilmesini talep edebilir.²⁹⁸

Alıcının sözleşmeye aykırı davranması dolayısıyla satıcının tazminat talebinde, satıcının uğradığı zarar ve mahrum kalınan karı talep etmesi elbette satıcının hakkıdır. Buna kapsamda, zarar hesaplanırken satıcının uğradığı zarar ve mahrum kaldığı kar hesaplanır ve alıcıdan tazmin ettirilir. Ancak satıcı her ne kadar bu haklara sahip ise de alıcının aleyhine doğacak zararları azaltmak için gerekli tedbirleri de almalıdır.²⁹⁹ Antlaşmanın 77. maddesinde³⁰⁰ bu husus hüküm altına alınmıştır. Yani satıcı, zararın doğmasına veya artmasına kendi kusurundan ileri gelen bir sebeple neden olmuşsa, bu durumda tazminat talebi buna göre değerlendirilir.³⁰¹ Yani tazminat takdir edilirken, satıcının verdiği zarar oranında tazminatta indirim yapılır.³⁰²

²⁹⁴ R. Welser ve I. Welser (2006). s.164.

²⁹⁵ R. Welser ve I. Welser (2006). s.164.

²⁹⁶ C. Yavuz (2014). s.226.

²⁹⁷ TBK m.236/2, Satıcı, satış bedelini ödemedede temerrüde düşmüş olan alıcıdan, bu bedel ile satılanın başkasına dürüstlük kurallarına uygun olarak satışından elde ettiği bedel arasındaki farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini isteyebilir.

²⁹⁸ C. Yavuz (2014). s.226.; (F. Eren (2014a). s.1056).; Müspet zarar: edim, borçlu tarafından tam ve gereği gibi yerine getirilmiş olsaydı, alacaklının malvarlığının göstereceği durum ile hali hazırda gösterdiği durum arasındaki farktır.

²⁹⁹ Schlechtriem ve Schwenger (2015). s.1226.

³⁰⁰ CISG m.77 “Sözleşmenin ihlâline dayanan taraf, mahrum kalınan kâr dahil, ihlâlden doğan zararı azaltmak için koşullar dikkate alındığında makul olan bütün önlemleri almak zorundadır. Bu önlemleri almaması halinde, ihlâl eden taraf, zararın azaltılabilecek olduğu miktarda tazminattan indirim yapılmasını isteyebilir.”

³⁰¹ U. Magnus (2012). s.293.

³⁰² Z. Zeytin (2015). s.318.

5.4. Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılması

Satış sözleşmesinde tazminat ödenmesine karar verilirken kusursuz sorumluluk ilkesine göre, alıcı sözleşmeye aykırı davranmakta, kusurlu olmadığını ispat edemez ise kusurlu kabul edilir ve tazminat ödeme borcu doğar. Tam tazminat ilkesinin bir sonucu olarak da alıcı meydana gelen zararı ve satıcının mahrum kaldığı kârı da tazmin etmek zorundadır. Bu bağlamda kusursuz sorumluluk ilkesi gereğince borçlu, yükümlülüklerini yerine getirmesi noktasında büyük bir sorumluğa tâbi tutulmuştur.

Yükümlülüklerini garanti taahhüdü altında olan borçlu bakımından tazminatın sınırlandırılması yoluna gidilmiştir.³⁰³ Bu kapsamda öngörülebilirlik ilkesi önem arz etmektedir.³⁰⁴

Alıcının, sözleşmeye aykırı davranması durumunda sorumluluğun ne ölçüde olacağını, sözleşme kurulurken alıcının doğacak zararı öngörmesi ile sınırlandırılması, alıcı için büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda sözleşmeye aykırılık hâlinde tazminat sorumluluğu tespiti yapıldıktan sonra, meydana gelen zarar hesaplanırken öngörülebilirlik ilkesi çerçevesinde değerlendirme yapılıp, öngörülemeyen zararlar tazminat kapsamına alınmayacaktır.³⁰⁵ Diğer yandan alıcının sözleşmeye aykırı davranışı, kusurundan ileri gelse bile, satıcı öngörülebilirlik ilkesi çerçevesinde tazminat talep hakkına sahiptir.³⁰⁶

Sözleşmenin alıcı tarafından ihlâli hâlinde satıcının tazminat talep etmesi kusursuz sorumluluk ilkesine dayanmakla birlikte, ihlâli makul şartlar altında kendi kontrolü ile aşamayacağını ispat eden alacaklı tazminat ödemekten kurtulur.³⁰⁷ Yani meydana gelen zararı, hiçbir şekilde önlenemeyecek olan alacaklı tazminat ödemekten kurtulabilir.

³⁰³ T. Birinci Uzun (2014). CISG uygulamasında tazminat sorumluluğunun sınırlandırılması. DEÜHFD, 16(1), s.159.

³⁰⁴ A.E. Ulusu (2011). s.107.

³⁰⁵ Y. Dayıoğlu (2010). s.122.

³⁰⁶ T. Birinci Uzun (2014). s.160.

³⁰⁷ R. Welser ve I. Welser (2006). s.162.

Söz konusu hüküm gereğince tazminatın kapsamı, sözleşme ihlâli sonucu meydana gelecek zararın ihlâl eden taraf bakımından öngörülebilir zarar olması gerekmektedir. Dolayısıyla burada da, alıcı tarafından öngörülebilir zarar tazminat kapsamına dâhildir. Sözleşme kurulduğu sırada tarafların sözleşmenin ihlâli durumunda öngöremeyeceği zararlar tazminat olarak talep edilemez.³⁰⁸ Bu bakımdan taraflara bir nevi ticarî güvence tanınmıştır.

6. Faiz Talep Etme Hakkı

6.1. Genel Olarak

Alıcının sözleşmeye aykırı davranışı dolayısıyla satıcı, kendisine tanınan haklarını kullanır. Ancak satıcı, alıcı ödemeyi yapana kadar ya da tazminat borcunu ödeyene kadar belli bir süre ödemededen yoksun kalacağı için, maddi olarak bir kayıp içerisine girecektir.³⁰⁹ Söz konusu maddi kaybın telafisi için faiz talep etme hakkı gündeme gelecektir.

6.2. Gecikme Dolayısıyla Faiz Talep Etme Hakkı

Faiz talep etme hakkı hem alıcı hem de satıcı için Antlaşmanın 78. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Biz sadece satıcının faiz talep etme hakkını ele alacağız. Söz konusu hüküm şöyledir; “*Taraflardan biri semeni veya muaccel olan diğer bir meblağı ödemezse diğer taraf, 74. madde uyarınca talep etme hakkına sahip olduğu tazminata hâlel gelmeksizin, bu meblağ üzerinden faize hak kazanır*”.

³⁰⁸ R. Welser ve I. Welser (2006). s.163.

³⁰⁹ Z. Zeytin (2015). s.322.

Öncelikle söz konusu hüküm, sadece para borçlarında uygulama alanı bulabilecektir.³¹⁰ Alıcının borcu da para borcu olduğu için söz konusu hüküm satıcının sıkça başvurduğu bir hükümdür. Faiz, asıl borcun vadesinde ifa edilmemesi hâlinde talep edilebileceği gibi tazminatın veya bir masrafın da vadesinde ifa edilmemesi durumunda talep edilebilir.³¹¹

Görüldüğü üzere satıcının faiz talep etme hakkı, semenin ödenmemesi ya da muaccel olan bir diğer meblağın ödenmemesi ile birlikte doğacaktır.³¹² Satıcının faiz talep etmek için alıcıya ayrıca bir ihtarda bulunmasına gerek yoktur.³¹³ Faiz, vade tarihinden itibaren işlemeye başlar. Vade kararlaştırılmamış ise yedek hukuk kuralı niteliğinde olan, Antlaşmanın 58. maddesi gereğince mal ve belgelerin alıcıya teslimi ile birlikte semen kendiliğinden muaccel hâle gelir.

Antlaşmanın faiz başlıklı hükmüne göre, alacaklının temerrüde düştüğü andan itibaren faiz işleyecektir.³¹⁴ Ancak, talep edilebilecek faiz oranı, ülkeler arasındaki siyasi, ekonomik ve diğer farklılıklar dolayısıyla hüküm altına alınmamıştır.³¹⁵ Bununla birlikte, taraflar anlaşarak faiz oranını belirleyebilecekleri gibi faizin hiç uygulanmayacağını da kararlaştırabilirler.³¹⁶

6.3. Sözleşmenin Kaldırılması Dolayısıyla Faiz Talep Etme Hakkı

Faize ilişkin bir diğer hüküm olan Antlaşmanın 84. maddesi, faiz başlıklı 78. maddenin tamamlayıcısı niteliğindedir. Söz konusu hüküm şöyledir: “*satıcı semeni geri ödeme borcu altında ise, bu meblağın kendisine ödendiği tarihten itibaren faizini de ödemesi gerekir*”.

³¹⁰ S. Sert (2013). s.237.

³¹¹ Y. Atamer (2010). s.256.

³¹² C. Kaya (2008). s.48.

³¹³ U. Magnus (2012). s.297.

³¹⁴ S. Sert (2013). s.238.

³¹⁵ Z. Zeytin (2015). s.322.

³¹⁶ Z. Zeytin (2015). s.323.

Sözleşme alıcıdan veya satıcıdan kaynaklanan bir sebeple ortadan kalktığına, ifa edilen edimlerin iadesi gerekir. Bu kapsamda alıcı, ödemede bulunmuşsa satıcının ödenen meblağın iadesi borcu doğar. İşte satıcının iade borcu, 84. madde gereğince, borç kendisine ifa edildiği tarihten itibaren işleyecek faizi ile birlikte olması gerekir.³¹⁷ Çünkü alıcı, ifa ettiği edimden yoksun kalmıştır.

Alıcının temerrüdü dolayısıyla satıcı, uğradığı zararı talep edebileceği faiz ile giderir. Ancak satıcı, uğradığı zararı, talep edebileceği faiz ile karşılayamaz ise aşan kısım itibariyle tazminat yoluna başvurabilir.³¹⁸ Alıcı, kusursuzluğunu ispat ederek faiz ödemekten kurtulamaz iken, faizi aşan zararı ödemekten kurtulur.³¹⁹

Benzer düzenlemeye TBK'da da rastlamak mümkündür. TBK'nın "aşkın zarar" başlıklı 122. maddesi³²⁰ gereğince, alacaklı faiz ile karşılayamadığı zararını aşkın zarar adı altında talep edebilir.³²¹ Yine belirtmek gerekir ki aynı TBK hükmü gereğince, kusursuzluğunu ispat eden borçlu, faiz ödemekten kurtulamaz iken aşkın zararı ödemekten kurtulabilir.³²²

Antlaşma gereğince, sözleşmenin ortadan kaldırılmasından sonra taraflar ifa edilen edimleri iade etmekle yükümlüdür. Bu kapsamda satıcı ifa edilen parayı, 84. madde gereğince faizi ile birlikte iade ile yükümlü iken, malları iade edecek olan alıcının da, aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince, iade ile birlikte mallardan veya malların bir bölümünden elde ettiği yararların karşılığını satıcıya iadesi gerekir.³²³ Alıcının iade etmesi gereken yararlar, aynen değildir; bunların karşılığının iade edilmesi gerekir.³²⁴

³¹⁷ Z. Zeytin (2015). s.322.

³¹⁸ Z. Zeytin (2015). s.322.

³¹⁹ Y. Atamer (2010). s.257.

³²⁰ TBK m.122 Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür.

³²¹ K. Oğuzman ve M. Öz (2013). s.511.

³²² K. Oğuzman ve M. Öz (2013). s.512.

³²³ CISG m.84 (2) "Aşağıdaki hallerde alıcı, mallardan veya malların bir bölümünden elde ettiği yararların karşılığını satıcıya ifa borcu altındadır:"

(a) alıcı malların tamamını veya bir bölümünü iade etmekle yükümlü ise; veya

TBK'daki düzenlemeye baktığımızda benzer bir düzenleme olduğunu görürüz. TBK 229. maddesi³²⁵ gereğince, satış sözleşmesinin ortadan kaldırılmasından sonra edimlerin iadesi safhasında satıcının aldığı parayı faizi ile birlikte ifası öngörülmüş. Bunun yanında alıcının da satım konusu eşyayı ve ondan elde ettiği yararı iade etmesi hüküm altına alınmıştır.

Satıcının faiz talep etme hakkına ilişkin son bir husus olarak belirtmek gerekir ki alıcının temerrüde düşmede kusurlu olup olmasının önemi yoktur.³²⁶ Alıcı kusurlu olmadığını ispat etmiş olsa dahi temerrüde düştü ise faiz ödeme yükümlülüğünden kurtulamaz.

7. Öne Alınmış Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Haklar

7.1. Genel Olarak

Öne alınmış sözleşmeye aykırı davranış, borçlunun vade gelmeden borcunu ifa edemeyeceğini alacaklıya bildirmesidir.³²⁷ Antlaşma, gereğince düzenlenen öne alınmış sözleşmeye aykırılığın amacı, doğacak olan zararları minimize etmek ve alacaklıyı doğabilecek zararlara karşı korumaktır.

7.2. İfayı Askıya Alma Hakkı

Alıcı sözleşme kurulduktan sonra borcunu ifa etmek konusunda ciddi bir sorun yaşıyorsa ya da borcunu ifaya hazırlık aşamasında veya ifa sırasındaki

(b) malların tamamen veya kısmen iade edilmesinin veya tamamen veya kısmen teslim alındığı andaki duruma yakın bir durumda iade edilmesinin imkânsızlaşmasına rağmen alıcı sözleşmeyi ortadan kaldırmış veya satıcıdan ikame mal teslim etmesini talep etmişse.

³²⁴ F. İtir. Bingöl (2011). s.255.

³²⁵ TBK m.229, Satış sözleşmesinden dönen alıcı, satılanı, ondan elde ettiği yararları ile birlikte satıcıya geri vermekle yükümlüdür.

³²⁶ Z. Zeytin (2015). s.323.

³²⁷ S. Sert (2013). s.238.

davranışlarından borcunun esaslı bir kısmını ifa etmeyeceği anlaşılıyorsa, satıcı kendi yükümlülüklerinin ifasını askıya alabilir.³²⁸ Bu durum, alıcının sözleşmeyi esaslı ihlâl ettiği anlamına gelmemelidir.³²⁹ Alıcının sözleşmeyi esaslı ihlâlî durumunda zaten satıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanır.

Alıcının edimi ifa etmemesi, satıcının sübjektif değerlendirmesine göre değil, objektif bir değerlendirmeye tâbi olmalıdır. Örneğin alıcı hakkında iflas talebinde bulunulması veya alıcının ödeme acizliği içinde bulunması sözleşmeye muhtemel aykırılığı teşkil eder.³³⁰ Aynı zamanda ifanın gerçekleşmeyeceği de yüksek ihtimal dâhilinde olması gerekir.³³¹ Bu durumda satıcıdan yükümlülüklerini eksiksiz bir şekilde yerine getirmesi beklenemez.

Satıcının ifayı askıya alma hakkını düzenleyen hükmün ikinci fıkrasına göre, satıcı bu hakkını kullanır kullanmaz malların teslim edilmemesi için gerekli tedbirleri alabilir.³³² Söz konusu düzenlemede ifayı gerçekleştirmemesi muhtemel olan alıcıya karşı satıcıyı korumak amaçlanmıştır. Bu hak özellikle edimini önce ifa etmesi gereken satıcı için önem arz etmektedir.³³³ Söz konusu hakkını kullanan satıcı, yükümlülüklerini askıya aldığı derhâl alıcıya bildirmelidir. Alıcının, bu durum karşısında yükümlülüklerine karşılık yeterli teminat göstermesi hâlinde ise, satıcı ifaya devam etmek zorundadır.³³⁴

Alıcının göstereceği teminatın, satıcının doğabilecek zararlarını karşılayabilecek nitelikte olması gerekir.³³⁵ Bu kapsamda ipotek, kefalet, garanti

³²⁸ CISG m.71 (1), “*Taraflardan biri, sözleşmenin kurulmasından sonra, karşı tarafın; (a) ifa veya ödeme kabiliyetindeki ciddi bir yetersizlik nedeniyle veya (b) sözleşmeyi ifaya hazırlanmasındaki veya sözleşmenin ifası sırasındaki davranışları nedeniyle yükümlülüklerinin esaslı bir kısmını ifa etmeyeceğinin anlaşılması durumunda, kendi yükümlülüklerinin ifasını askıya alabilir.*” Esaslı ihlâl kavramından 25. madde de düzenlenen esaslı ihlâlî anlamak gerekir. Ayrıntı için bkz. s.

³²⁹ A.G. Toker (2013). s.224.

³³⁰ Z. Zeytin (2015). s.277.

³³¹ Z. Zeytin (2015). s.279.

³³² CISG m.71 (2) “*Satıcı, 1. fıkradaki nedenlerin ortaya çıkmasından önce, malları göndermiş olduğu takdirde, malların alıcıya verilmesini, alıcının elinde kendisine bu malları edinme hakkı veren bir belge bulursa dahi engelleyebilir. Bu fıkra hükümleri, sadece alıcı ve satıcı arasında mallar üzerindeki haklara ilişkindir.*”

³³³ Z. Zeytin (2015). s.282.

³³⁴ CISG m.71 (3) “*Malların gönderilmesinden önce veya sonra sözleşmenin ifasını askıya alan taraf, askıya alma keyfiyetini derhal karşı tarafa bildirmek ve karşı tarafın sözleşmeyi ifa edeceğine dair yeterli teminat göstermesi durumunda ifaya devam etmek zorundadır.*”

³³⁵ Z. Zeytin (2015). s.281.

gibi teminatlar gösterebilir.³³⁶ Yine teminatın, sözleşmeye aykırılık hâlinde satıcıya kullanılabilir şekilde sağlanması gerekir.³³⁷

Satıcının ifayı askıya alma hakkını düzenleyen 71. maddesindeki düzenlemede alıcının borcunun henüz vadesi gelmediğinden kusurunun bulunup bulunmadığı da belli değildir. Dolayısıyla satıcıya tanınacak hakların alıcıyı mağdur etmemesi gerekir. Bu kapsamda alıcının sözleşmeye muhtemel aykırı bir davranışı, yükümlülüklerin esaslı bir kısmını oluşturacaksa satıcı yükümlülüklerini askıya alabilir. Ancak, sözleşmeye muhtemel aykırı bir davranış esaslı ihlâli oluşturacak ise Antlaşmanın 72. maddesi gereğince satıcının sözleşmeden dönme hakkı düzenlenmiştir.³³⁸

Satıcı yükümlülüklerini askıya aldıktan sonra alıcının içinde bulunduğu durum değişir ve ifanın mümkün olacağı anlaşılırsa, satıcının artık yükümlülükleri gereğince hareket etmesi gerekir. Satıcının yükümlülüklerini askıya alması haksız ise bu durum sözleşmeye aykırılık olarak değerlendirilecektir.³³⁹

Öne alınmış sözleşmeye aykırılıktan doğan haklar, hem alıcı için hem de satıcı için düzenlenen ortak hükümler başlığı altında yer aldığından dolayı aynı imkânlara alıcının da sahip olduğu unutulmamalıdır.³⁴⁰ Ancak Antlaşmanın 71. maddesinin 2. fıkrasına göre, alıcının ifa ve ödeme kabiliyetinden yetersiz kalması durumunda, malların alıcıya teslim edilmesine engel olma hakkı düzenlendiği için söz konusu düzenleme sadece satıcı için geçerlidir.³⁴¹

³³⁶ Z. Zeytin (2015). s.287.

³³⁷ Z. Zeytin (2015). s.281.

³³⁸ Z. Zeytin (2015). s.278.

³³⁹ Herber/Czerwenka, Art. 71 pnr. 11; Enderlien/Maskov/Stargard, Art. 71 pnr. 4'den aktaran Z. Zeytin (2015). s.278.

³⁴⁰ Y. Atamer (2005). s.409.

³⁴¹ B. Başoğlu (2008). Öncelenmiş borca aykırılığın sonuçları. İÜHFM, 66(2), s.305.

7.3. Sözleşmeden Dönme Hakkı

Antlaşma gereğince alıcının yükümlülüklerini İfa etmesinden önce sözleşmeyi esaslı bir şekilde ihlâl edeceği belli ise satıcı sözleşmeden dönebilir.³⁴² Sözleşmeden dönme niyetinde olan satıcı, alıcıdan yükümlülüklerinin ifasına ilişkin yeterli miktarda teminat göstermesi için makul bir bildirimde bulunmalıdır.³⁴³ Ancak alıcı, yükümlülüklerini ifa etmeyeceğini bildirirse, satıcının bildirimde bulunmasının bir anlamı kalmaz.³⁴⁴ Alıcının bildirimini Ardından satıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir.

Sözleşmeden dönme hakkını kullanmak isteyen satıcı Antlaşmanın 49. maddesinde düzenlenen koşullara göre dönme hakkını kullanabilecektir.³⁴⁵ Vade tarihi geldiğinde, alıcı borcunu ifa etmezse, sözleşmeye aykırılığın türü değişeceğinden satıcı artık öne alınmış sözleşmeye aykırılıktan bahsedemez. Dolayısıyla satıcı söz konusu hakkını vadeden önce kullanılmalıdır.³⁴⁶ Satıcı vadeden sonra sözleşmeden dönme veya yükümlülüklerini askıya alma hakkının kullanamayacağı gibi, vadenin uzak ya da yakın olması da fark etmez.³⁴⁷

Sözleşmeden dönme ile birlikte satıcının yükümlülükleri ortadan kalkar. Eğer satıcı ifada bulunmuş ise malın iadesini ister. Yine alıcı da satıcıya kısmî de olsa bir ödemede bulundu ise iadesini talep eder. Bununla birlikte alıcı sözleşmenin ortadan kalkmasında kusurlu olduğu için, 74. madde gereğince tazminat ödeme borcu doğar.³⁴⁸ Ancak alıcının, sorumluluktan kurtulmayı düzenleyen 79. maddesi gereğince, kurtuluş kanıtı getirmesi durumunda, tazminat ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkacağı unutulmamalıdır.

³⁴² CISG m.72 (1) "Sözleşmenin ifa tarihinden önce, taraflardan birinin sözleşmeyi esaslı şekilde ihlâl edeceği aşikar ise, diğer taraf sözleşmenin ortadan kalktığını beyan edebilir."

³⁴³ CISG m.72 (2) "Sözleşmenin ortadan kalktığını beyan etmek niyetinde olan taraf, süre elverdiği takdirde karşı tarafa, yükümlülüklerinin ifasına dair yeterli teminat göstermesine olanak tanımak amacıyla, keyfiyete ilişkin makul bir bildirimde bulunmalıdır."

³⁴⁴ CISG m.72 (3) "Karşı taraf yükümlülüklerini ifa etmeyeceğini beyan ettiği takdirde 2. fıkra hükümleri uygulanmaz."

³⁴⁵ B. Başoğlu (2008). s.305.

³⁴⁶ Y. Atamer (2005). s.411.; Z. Zeytin (2015). s.278.

³⁴⁷ Z. Zeytin (2015). s.278.

³⁴⁸ Z. Zeytin (2015). s.288.

SONUÇ

Satış sözleşmeleri nitelikleri itibariyle günlük hayatımızda en çok karşılaştığımız sözleşmelerin başında gelir. Satış sözleşmelerini ticarî-tüketici satım sözleşmeleri diye ayıracak olursak ticarî satımlar azımsanmayacak bir öneme sahiptir. Ticarî satımları da uluslararası-ulusal ticarî satımlar diye ayırdığımızda ise, bir ithalat ülkesi olan ülkemiz için önemli bir yere sahip olduğunu görürüz.

Sözleşme ilişkisi kuran tarafların hukukî güvenliği ne kadar sağlanırsa ticaret de hem satıcı için hem de alıcı için o kadar verimli olur. Bu durum uluslararası satım sözleşmelerinde daha büyük öneme sahiptir. Çünkü uluslararası satım sözleşmelerinde hem ticarî pazar daha büyüktür hem de taraflar için hukukî güvenlik ulusal ticarete göre daha büyük öneme sahiptir.

Durum böyle olunca süre gelen çalışmalardan Uluslararası Ticarî Mal Satım Sözleşmeleri ortaya çıkmıştır. Büyük bir katılımı kabul edilen bu Antlaşma günümüzde sekseni aşan devletin üye olması itibariyle büyük bir başarı yakalamış, ihtiyaçlara cevap vermiştir.

Türkiye artık Antlaşmaya taraf olduğundan Antlaşma hükümlerine göre, işyeri Türkiye'de bulunan bir taraf ile işyeri Antlaşmaya taraf olan bir ülkede bulunan ya da dolaylı uygulamanın mümkün olduğu uluslararası nitelikli ticarî satım sözleşmelerinde Antlaşma hükümleri doğrudan uygulama alanı bulacaktır. Bununla birlikte Antlaşma sözleşme serbestisi ilkesini benimsediğinden taraflara sözleşmenin uygulanmayacağını kararlaştırabilme imkânını tanımıştır.

Uluslararası Ticarî Mal Satımı Sözleşmesi'nin Türkiye tarafından kabulü sürecinde 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu yürürlüğe girmiştir. TBK'nın oluşum aşaması ne yazık ki Antlaşma hükümleri dikkate alınmadan gerçekleştirilmiştir.

Bu durum Antlaşma hükümleri ile örtüşmeyen TBK'nın bir takım hükümleri itibarıyla iki farklı sistemin oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Antlaşma hükümlerine baktığımızda satıcının yükümlülüklerine nazaran alıcının yükümlülüklerine daha az yer verildiğini görürüz. Bu durum satım sözleşmesinin niteliği gereği alıcının borçlarının, satıcının borçlarına göre daha az olmasına dayanmaktadır.

Antlaşma hükümlerinin alıcının semenin ödenmesi borcu konusunda semenin belirlenmemiş olmasının sözleşmenin kurulmasındaki etkisi üzerine birçok tartışma olmakla birlikte, söz konusu çelişkinin Antlaşmanın yeknesaklığı sağlamak amacından kaynaklandığı kanaatimizce düşünülmektedir.

Antlaşma gereğince, alıcının sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle satıcının talep edeceği hakları; Aynen ifayı talep etme, sözleşmeden dönme, malın özelliklerini belirleme, tazminat talep etme, faiz talep etme ve öncelenmiş borca aykırılıktan doğan haklar şeklinde sayabiliriz.

Antlaşma gereğince, satıcıya tanınan bu haklardan malın özelliklerini belirleme hakkı ve öncelenmiş borca aykırılıktan doğan haklar TBK'nın satış sözleşmesine ilişkin hükümlerinde düzenlenmemiştir. Diğer haklar TBK'da düzenlenen satıcının talep edeceği haklar arasında yer alır.

Satıcının malın özelliklerini belirleme hakkı, TBK'da düzenlenen ve borçluya iki edimden birisini seçme yetkisi tanıyan seçimlik borca benzese de malın şeklini, ölçüsünü ve diğer niteliklerini belirleme hakkı tanıdığı ve satıcının bir hakkı olarak ayrıca düzenlendiği için farklı bir düzenlemedir.

Satıcının öncelenmiş borca aykırılıktan doğan hakları, alıcının içinde bulunduğu durumdan edimini ifa edemeyeceğini objektif olarak anlayan satıcıya tanınan bir haktır. Bu hakka göre, alıcının sözleşmeye muhtemel aykırı davranışı yükümlülüklerinin esaslı bir kısmını oluşturacaksa satıcı ifayı askıya alma hakkını kullanılır. Eğer sözleşmeye muhtemel aykırılık sözleşmenin esaslı ihlâlini oluşturacak ise, bu durumda satıcıya sözleşmeden dönme hakkı tanınmıştır. Tarafların akdettikleri sözleşme uluslararası nitelikte sözleşmeler

olduğu ve ekonomik olarak büyük bir hacme sahip olduğu düřünülürse söz konusu düzenlemenin yerinde bir düzenleme olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2007). 1980 tarihli malların uluslararası satışına ilişkin Viyana Konvansiyonu'nda ayıba karşı tekeffül. *SÜHFD*, 15(2), 25-51.
- Aksakal, E. (2014). Birleşmiş milletler anlaşması (CISG) kapsamında satıcının sözleşmeye uygun ve üçüncü kişilerin hak veya taleplerinden ari mal teslim etme borcu. *İBD*, 1(88), 344-368.
- Aktürk, İ.Y. (2015). Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında satıcının ayıptan doğan sorumluluğu. *Ankara BD*, 2015(1), 211-238.
- Altay, S. (2013). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG). *GÜHFD*, 1(Özel sayı), 183-225.
- Antalya, O.G. (2013). *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre Borçlar Hukuku genel hükümler*. (Cilt 1). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Apaydın, E. (2013). Satım hukuku özelinde uluslararası sözleşme hukukunun birleştirilmesi çalışmalarının kronolojisi. *YÜED*, 8. <http://journal.yasar.edu.tr/wpcontent/uploads/2014/01/8-Eylem-APAYDIN.pdf>. (Erişim tarihi: 10.05.2016)
- Arı, Z. (2011). Ticari satışlarda alıcının muayene ve ihbar külfeti. *HESBAİD*, 113. www.e-akademi.org. (Erişim tarihi: 07.05.2016)
- Atamer, Y. (1995). Birleşmiş Milletler satım hukukunun uluslararası uygulama alanı. *İBD*, 69(10-12). 551-568.
- Atamer, Y. (2005). *Uluslararası satım sözleşmelerine ilişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) uyarınca satıcının yükümlülükleri ve sözleşmeye aykırılığının sonuçları*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Atamer, Y. (2006). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Türkiye. *HPD*, 8, 158-163.
- Atamer, Y. (2008). Satıcının sözleşmeye aykırı davranışı ekseninde CISG'in ifa engelleri sistemine genel bakış. *Milletlerarası Satım Hukuku Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG)*. (Ed: Y. M. Atamer). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 221-267.

- Atamer, Y. (2010). İfa engelleri hukukunu yeniden sistematize etmeyi düşünmek: borca aykırılık türleri yerine yaptırımları esas alan bir sistematik. *Rona Serozan'a armağan*. (1. baskı). (Ed: B.İ. Engin), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Atamer, Y. (2012). Taşınır satımı sözleşmesi, *Türk Borçlar Kanunu sempozyumu makaleler-tebliğler*. (1. Baskı). (Ed: M.M. Inceoğlu), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık. 187-221.
- Atamer, Y. (2013a). Borçlunun CISG madde 79 uyarınca tazminat sorumluluğundan kurtulması hâlinde alacaklının diğer taleplerinin akıbeti ne olur. İstanbul: *YÜED*, 8(Özel sayı), 487-506.
- Atamer, Y. (2013b). Zararın soyut yöntem ile hesaplanması ve bu hesabın CISG madde 74 ve 76 örneğinde mahrum kalınan kar talebi ve ilişkisi. *GÜHFD*, 1(Özel sayı), 137-160.
- Ayanoğlu Moralı, A. (2013). Milletlerarası mal satımına ilişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın öngördüğü sorumluluktan kurtulma sistemi. *GÜHFD*, 1(Özel sayı), 289-310.
- Aydın, İ. (2007). *11 Nisan 1980 tarihli milletlerarası mal satımlarına ilişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) sözleşmesi ve Türk Hukuku*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ayhan, H.L. (2011). Birleşmiş Milletler Viyana satım sözleşmesi'ne göre uluslararası satım sözleşmelerinde satıcının ayıba karşı tekeffül borcu. *GAÜHFD*, 15(2), 1-57.
- Baş, E. (2013). *Satım hukukunda aynen ifa talebinin birincil yaptırım olması sorunu, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan*, satım hukukunda aynen ifa talebinin birincil yaptırım olması sorunu. *YÜED*, 8, <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/101102r1.html>. (Erişim Tarihi: 21.04.2016)
- Başoğlu, B. (2008). Öncelenmiş borca aykırılığın sonuçları. *İÜHFM*, 2(66), 287-310.
- Başoğlu, B. (2012). *Türk Hukuku'nda ve mukayeseli hukukta aynen ifa talebi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

- Baysal, P. (2012). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) çerçevesinde satıcının ayıptan sorumluluğu. *Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'e göre satış sözleşmeleri*. (Ed:Şükran Şıpka, Ahmet Cemil Yıldırım). İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 221-268.
- Bingöl, F. I. (2011). *Uluslararası ticari satım sözleşmelerinde mücbir sebep (Türk Borçlar Hukuku'nda ve Viyana Satım Antlaşması'nda mücbir sebep)*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Birinci Uzun, T. (2014). CISG uygulamasında tazminat sorumluluğunun sınırlandırılması. *DEÜHFD*, 16(1), 151-192.
- Erdem, E. (2008). *Milletlerarası Ticaret Hukuku ile ilgili makaleler*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Erdem, E. (2013). Viyana Satım Antlaşması'na göre alıcı ve satıcının borçlarının ihlâlinin sonuçları ve Türk Hukuku ile karşılaştırılması. *GÜHFD*, 1(Özel sayı), 259-289.
- Eren, F. (2014a). *Borçlar Hukuku genel hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınlar.
- Eren, F. (2014b). *Borçlar Hukuku özel hükümler*. Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Ersin, M.K. (2007). *Karşılaştırmalı hukukta borcun ifa edilmemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Falcioğlu, M. Ö. (2006). *Karşılaştırmalı Hukuk ve (Amerikan Hukuku ve Viyana Antlaşması) Türk Hukukunda elektronik satım sözleşmesi ve kuruluşu*. Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Ferrari, F. (1995). Specific topics of the cisg in the light of judicial applications and scholarly writing, *Journal of Law and Commerce*. <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/>. (Erişim tarihi: 24.10.2015)
- Flechtner, H.M. (2012) Malların sözleşmeye uygunluğu, üçüncü kişilerin talepleri ve alıcının ihlâl bildirimini. *Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması. (CISG)* (Çev: Z. Erverdi). (Ed: Y. M. Atamer). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 163-193.

- Franco, F. (1996). Cross-References and editorial analysis Article 1. s.2. <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/cross/cross-1.html>. (Erişim tarihi: 17.05.2016).
- Genç Arıdemir, A. (2012). Borcun ifa edilmemesi kavramı, yaptırımı. *Borçlar Kanunu genel hükümler konferansları I*. (Ed: H. Belen ve İ. Altay). İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları. 374-385
- Gümüş, M.A. (2013). *Borçlar Hukuku özel hükümler*. (3. bası cilt-1). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Gündoğdu, F. (2011). Birleşmiş Milletler uluslararası satım sözleşmelerine ilişkin Viyana Konvansiyonuna göre imkansızlık ve hukukî sonuçları. <http://www.kazanci.com/kho2/hebb/giris.htm>. (Erişim Tarihi: 03.05.2016)
- Heiderhoff, B. (2012). CISG'in uygulama alanı: konu bakımından Milletlerarası Satım Hukuku: *Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG)*. (Çev: A. Gençsoy). (Ed: Y. M. Atamer). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 25-37.
- Herber/Czerwenka, Art. 71 pnr. 11; Enderlien/Maskov/Stargard, Art. 71 pnr. 4'den aktaran Z. Zeytin (2015). *Milletlerarası mal satım sözleşmeleri hukuku-CISG*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Işıntan, P. (2013). Uluslararası satım sözleşmelerine ilişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Borçlar Kanunu düzenlemelerinde aynen ifa kavramı. *GÜHFD*, 1(Özel sayı), 161-183.
- Kanışlı, E. (2013). *CISG uyarınca alıcının yükümlülükleri ve sözleşmeye aykırılık hâlinde satıcının hakları*. İstanbul: On İki levha Yayıncılık.
- Kaya, C. (2008). *Uluslararası menkul mal satımına dair Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) gereğince alıcının satım bedelini ödeme borcu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Köroğlu, B. (2013). Milletlerarası mal satım sözleşmeleri hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (CISG) madde 79 ve 80 kapsamında sorumluluktan kurtulma. *GAÜHFD*, 17(1-2), 775-804.
- Loukas, M. (2012). CISG'in uygulama alanı: yer, zaman ve kişi bakımından. Milletlerarası Satım Hukuku: *Milletlerarası mal satımına ilişkin*

- sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması. (CISG)*(Çev: C. Yasan). (Ed: Y. M. Atamer). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 7-25.
- Magnus, U. (2012). CISG uyarınca tazminat, faiz, sorumluluktan kurtulma, *Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG)*. (Çev: Cüneyt Süzel). (Ed: Y. M. Atamer). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 387-311.
- Oğuzman, K. ve Öz, M. (2013). *Borçlar Hukuku genel hükümler*. (11.Baskı Cilt-1). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Okur, S. (2013). Türk Borçlar Kanunu'nda alıcının genel ve sonraki ifa talebi üzerine CISG ışığında eleştirel bir değerlendirme. *HESBAİD*, 131. www.e-akademi.org. (Erişim tarihi: 07.05.2016)
- Oral, T. (2014). *Viyana Satım Antlaşması'nda sözleşmenin kurulması*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Öz, M.T. (2013). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG). *GÜHFD*, 1(Özel sayı), 3-19.
- Özdemir Kocasakal, H. (2013). Viyana Konvansiyonu'nun Milletlerarası Özel Hukuk bakımından uygulama alanı. *GÜHFD*, 1(Özel sayı), 19-53.
- Özdemir, H. (2013). *Türk Borçlar Kanununa ve Viyana Satım Sözleşmesine (CISG) göre ayıptan doğan sorumluluğun şartları*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Özgür, Ç. (2012). *Milletlerarası mal satım sözleşmelerinde hasarın intikali*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Özgür, S. (2014). CISG'e göre alıcı ve satıcının yükümlülükleri. <http://www.avukatlarimiz.com/makaleler>. (Erişim tarihi: 18.11.2015).
- Özsunay, E. (1978). Uluslararası ticaret hukuku hakkında Birleşmiş Milletler Komisyonu (UNCITRAL) tarafından hazırlanmış bulunan uluslararası taşınır satımı sözleşmeleri hakkında antlaşma tasarısı üzerine bir inceleme. *İÜMHAD*, 12(15), 7-22.
- Öztürk, E. (2015). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşmasına (CISG) göre satıcının malları ve belgeleri teslim yükümlülüğü. *TAAD*, 6(21), 549-603.

- Sağlam, İ. (2013). *Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması uyarınca sözleşmenin kurulması (CISG m. 14-24)*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Sariaslan, D. (2014). *Satış sözleşmesinde hasarın geçişi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Schlechtriem, I. ve Çağlayan Aksoy, P. (2015). *Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi Şerhi)*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Schwenzer, I. ve Mohs, F. (2012). Sözleşmenin kurulması: konu bakımından Milletlerarası satım hukuku. *Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG)*. (Çev: Gözde Kayacık). (Ed: Y. Atamer). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 83-105.
- Serozan, R. (1990). Yürürlükteki ifa engelleri ve haksız fiiller hukukunun yetersizlikleri ve bu yetersizliklerin aşılmasında giderek önemi artan kavramlar: “sözleşmenin müspet ihlâli” ve “*Culpa in Contrahendo*.” *İÜMHAD*, 18, 27-43.
- Serozan, R. (2012). CISG’a ve TBK’na göre alıcının dönme hakkının sınırları. *İÜHFM*, 70(2), 207-220.
- Sert, S. (2013). *Viyana satım sözleşmesinde ifa engelleri ve sonuçları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Tarman, Z. D. (2013). Türk satım hukukunda yeni bir dönem: Viyana Satım Antlaşması’nın Milletlerarası sözleşmelere etkisi *İpek Yolu canlanıyor: Türk-Çin Hukuk zirvesi konferans bildirisi*. (Yayına hazırlayan: A. C. Yenidünya vd.). İstanbul: Adalet Yayınevi. Marmara Üniversitesi, 169-186.
- Tiryakioğlu, B. (1996). 11 Nisan 1980 tarihli Milletlerarası mal satımlarına ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Milletlerarası özel hukuk kuralları ile ilişkisi. <http://cisg.bilgi.edu.tr/yayinlar>. (Erişim tarihi:13.06.2015)
- Toker, A.G. (2005). *11 Nisan 1980 tarihli uluslararası taşınır mal satımına ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin (Viyana Sözleşmesi) uygulama alanı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Toker, A.G. (2013). Viyana satım sözleşmesi (CISG) uyarınca sözleşmenin esaslı ihlali. *MHMÖHB*, 33(1), 213-250.
- Ulus, A.E. (2011). *Milletlerarası mal satımına ilişkin BM Antlaşmasında ve Avrupa Borçlar Hukuku prensiplerinde tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında öngörülebilirlik ilkesi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Welser, R. ve Welser, I. (2006). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) uyarınca satıcının sözleşmeye aykırılığı hâlinde alıcının başvurabileceği hukukî imkanlar. (Çeviren: Akkayan Yıldırım Ayça), *İKÜHFD*, 5(1-2), 145-164.
- Yalçıntaş, S. (2011). Viyana satım sözleşmesi'nin kapsamı ve sözleşme ile Türk Milletlerarası satım hukukunda yaşanacak değişiklikler. <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/yalcintas.pdf>. (Erişim tarihi: 25.03.2016)
- Yavuz, C. (2014). *Türk Borçlar Hukuku özel hükümler*. (yenilenmiş 10. baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Yelkenci, I. (2014). *Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Sözleşmeden Dönmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Yetiş-Şamlı, K. (2007). Borçlar Kanunu ve CISG çerçevesinde hasarın intikali. *İÜHFM*, 65(1), 304-349.
- Yıldırım, Z. (2013). Milletlerarası mal satımına ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (Viyana Satım Sözleşmesi) uygulama alanı. *GAÜHFD*, 17(1-2), 1061-1094.
- Yılmaz, S. (2013). *Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması uyarınca sözleşmenin ihlâli halinde alıcının hakları*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Yüksel, S.R. (2013). *Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) uyarınca hasarın geçişi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Zeytin, Z. (2008). Milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın (CISG) uygulama alanına ilişkin bir inceleme. *BATİDER*, 24(3), 217-264.

Zeytin, Z. (2011). *Milletlerarası mal satım sözleşmeleri (CISG) hukuku*. Seçkin Yayıncılık.

<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/countries/cntries.html>

(Erişim

tarihi:15.06.2016)